REVISTA MUSICAL CATALANA

361

WWW.REVISTAMUSICAL.CAT

DOSSIER
100 anys de la mort de Debussy

30È ANIVERSARI DE LA SIMFÒNICA DEL VALLÈS
La "mala salut" de ferro d'una orquestra plena de vida

00361
9 771887 598003
FEBRER - MARÇ 2018 - | 4€

PATRICIA KOPATCHINSKAJA

LA MUSA INCONFORMISTA DEL VIOLÍ

Batutem!

NOVA SECCIÓ MÚSICA EN FAMÍLIA

Palau de la Música Catalana

Una temporada amb els cors del Palau

Orquestra Simfònica del Vallès & Cor Jove de l'Orfeó Català
Requiem de Mozart
DISSABTE, 10.02.18

Mark Padmore & Cor de Cambra del Palau
Schubert i Britten
DIMECRES, 14.03.18

Jean-Christophe Spinosi, Ensemble Matheus & Cor de Cambra del Palau
Gloria de Vivaldi
i *Dixit Dominus* de Händel
DIMARTS, 03.04.18

Bryn Terfel, Gulbenkian Orquestra Lisboa, Orfeó Català & Cor Jove de l'Orfeó Català
Wotan i *Boris*
DIVENDRES, 06.04.18

Daniele Gatti, Mahler Chamber, Orfeó Català & Cor de Cambra del Palau
La *Novena* de Beethoven
DIJOUS, 26.04.18

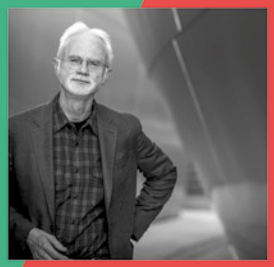

John Adams, Orfeó Català, Cor de Cambra del Palau & Cor Jove de l'Orfeó Català
Short ride in a fast machine, *Absoltute Jest* i *Harmonium* d'Adams
DISSABTE, 26.05.18

Philippe Jaroussky, I Barocchisti & Cor de Cambra del Palau
Orfeo ed Euridice de Gluck
DIMARTS, 05.06.18

Sir Simon Rattle & Cors del Palau
Cançons *a cappella*
DIVENDRES, 08.06.18

Descomptes a partir del 10% a www.palaumusica.cat/packs

Taquilles del Palau de la Música
Tlf.: 902 442 882
taquilles@palaumusica.cat
www.palaumusica.cat

Amb la col·laboració de:

Ajuntament de Barcelona Institut de Cultura

Generalitat de Catalunya Departament de Cultura

inaem

EDITORIAL

Mercedes Conde Pons *Directora*

DONEM LA BENVINGUDA AL 2018 i ho fem, malgrat el clima d'incertesa i disconformitat permanents que els esdeveniments polítics i socials dels darrers mesos han generat en la nostra societat. Tot i això, i sense voler menystenir una realitat de la qual el sector cultural ja està patint les conseqüències, és imprescindible encarar el futur amb el convenciment que depèn de nosaltres seguir protegint i promovent la cultura catalana.

Per això, malgrat els índexs de descens d'assistència a concerts, visites a museus i atraccions turístiques a Barcelona per part del públic estranger a causa de la imatge d'inestabilitat social que s'exporta a l'estranger, és important valorar que, al marge de Barcelona, principal destinació turística durant tot l'any i molt atractiva a nivell cultural, Catalunya ofereix molt més que el que tot sovint la marca Barcelona ven –en l'àmbit musical– a través dels tres principals centres musicals de la capital: Palau de la Música Catalana, Gran Teatre del Liceu i L'Auditori. Certament, a vegades sembla que no hi hagi res més que aquesta tríada d'institucions, i sembla també que l'esglaó que separa aquests centres culturals, on les estrelles més brillants del firmament musical fan estada habitualment, sigui insalvable per a una gran part dels músics de les nostres contrades i, encara més, per a la música d'autors catalans.

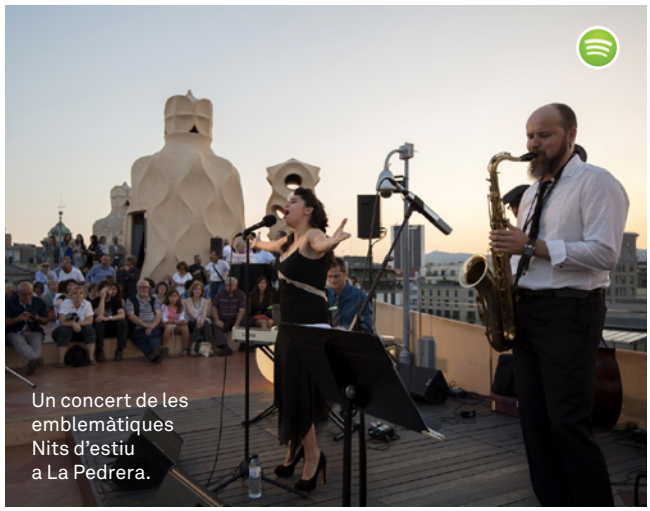

Un concert de les emblemàtiques Nits d'estiu a La Pedrera.

No oblidem, però, que Catalunya compta amb una important xarxa d'auditoris de comarques, amb infraestructures de gran nivell i amb programacions que mereixen ser tingudes en compte a ciutats com: Girona, Lleida, Reus, Manresa, Vic, Granollers, Sabadell, Terrassa, Sant Cugat del Vallès, Vilanova i la Geltrú, Torroella de Montgrí, Vila-seca, Banyoles, Olot, el Vendrell, Cervera, etc. i que Catalunya és terra plena de localitzacions amb encant on també es duen a terme iniciatives musicals de primera línia. A Barcelona, espais com el Museu de la Música, la Biblioteca de Catalunya, l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau, el Palau Güell, La Pedrera, la catedral de Barcelona, el monestir de Pedralbes, el Teatre Grec, l'Ateneu Barcelonès, la Casa Bartomeu, la Fundació Tàpies, etc. acullen iniciatives públiques i privades que denoten la salut artística del nostre hàbitat quant a creativitat i iniciativa. Fora de Barcelona hi ha molts llocs on la música genera noves interraccions amb el patrimoni, com és el cas del monestir de Poblet, el Museu Pau Casals del Vendrell, l'abadia de Montserrat, el nucli antic de Girona, la Canònica de Vilabertran, el monestir de Sant Pere de Rodes, les esglésies romàniques dels Pirineus, el centre històric de Cervera i tants altres indrets privilegiats que poden resultar llocs de somni per oferir un maridatge entre música i altres disciplines artístiques. ¿Els coneixem i els valorem prou? Encara que soni a tòpic d'inici d'any, els convido a incloure entre els propòsits per al 2018 redescobrir Catalunya mitjançant els innombrables espais meravellosos on la música té un paper important i on, tot sovint, la música pren també una altra dimensió. Perquè, en definitiva, cultivar i promoure la música i les arts catalanes és a les nostres mans.

LES PROPOSTES DE LA DIRECTORA

1

DIVERSITAT DE PASSIONS

Al marge de les Passions *de J. S. Bach que assíduament es programen pels volts de Setmana Santa, les Misses Polifòniques ofereixen dins la litúrgia de la Passió (diumenge 25 de març, a les 19 h) la* Passió de Tomás Luis de Victoria *a la basílica dels Sants Just i Pastor de Barcelona.*

2

BEETHOVEN DESCLASSIFICAT

Darrere el títol Beethoven, *l'editorial Acantilado presenta un impressionant volum de 1.400 pàgines escrit per Jan Swafford. És la Bíblia més actual sobre el músic alemany. Un corpus apassionant que descriu la convulsa personalitat i vida del geni romàntic, així com el context històric, artístic i filosòfic en què es va formar el seu perfil icònic.*

3

L'ERA DELS GENIS

Fins al 15 de març el CaixaForum de Barcelona acull un curs, titulat "L'era dels genis. Segle XVI", en què especialistes en història de l'art i catedràtics permeten entendre els canvis viscuts a Europa en l'art i el pensament arran del descobriment d'Amèrica, la Reforma protestant de Luter i la Contrareforma establerta pel Concili de Trento.

REVISTA MUSICAL CATALANA

WWW.REVISTAMUSICAL.CAT

Núm. 361 • Febrer - Març 2018
5a Època • Any XXXIV

www.revistamusical.cat
facebook.com/revistamusicalcatalana
twitter.com/RevistaMusCat

Consell editorial: Rafael Argullol, Josep M. Busquets, Salvador Cardús, Benet Casablancas, Jaume Comellas, Gabriel Ferrer, Joaquim Garrigosa, Albert Guinovart, Carles Guinovart, Lluís Millet i Loras, Ramon Muntaner, Antoni Pallès, Àlex Robles Fitó, Antoni Ros Marbà i Àlex Susanna.

Direcció: Mercedes Conde Pons
mconde@palaumusica.cat
Tel.: 93 295 72 26

Redacció: Teresa Martínez
revista@palaumusica.cat
Tel.: 93 295 72 28

Consell de Redacció: Josep Barcons, Mercedes Conde Pons, Elena Cuesta, Sílvia Díez, Javier Pérez Senz, Toni Quero i Pere Romanillos.

Col·laboren en aquest número: Josep Barcons, Laura Borràs, Neus Cabot, Xavier Cester, Mercedes Conde Pons, Ana María Dávila, Sílvia Díez, Víctor Estapé, Miquel Gené, Marta Grassot, Lourdes Morgades, Marta Porter, David Puertas, Sílvia Pujalte, Albert Torrens, Lluís Trullén, Martí Sancliment, Eduard V. Patsi i Jacobo Zabalo.

Publicitat: Mercedes Conde Pons
mconde@palaumusica.cat
Tel.: 93 295 72 26

Edita: Sàpiens Publicacions (Sàpiens, SCCL)

Portada: Patricia Kopatchinskaja
Foto: Julia Wesely

Fundació Orfeó Català-Palau de la Música Catalana

Conceptualització i realització editorial:
Àrea de desenvolupament i nous projectes:
Sàpiens Publicacions (Sàpiens, SCCL)
www.som.cat

Director de l'àrea: Pere Romanillos
promanillos@sapienspublicacions.cat

Coordinació: Sílvia Díez

Disseny editorial: Jordi Bosch

Il·lustració: Roger Pibernat

Impressió: Rotocayfo (Impresia Ibérica)

Distribució
UDL Libros

Dipòsit legal: B-34.432/83
ISSN: 1887-2980
Membre de l'APPEC
Membre de CEDRO
Versió digital: iQuiosc.cat

ASSOCIACIÓ ORFEÓ CATALÀ

Mariona Carulla i Font, presidenta

c/ Palau de la Música, 4-6
08003 Barcelona
Tel.: 93 295 72 00
Palau de la Música Catalana, telèfon d'atenció al client: 902 442 882
(de dilluns a dissabte, de 9.30 a 21 h)
www.palaumusica.cat
www.orfeocatala.cat

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de la Presidència

Els articles publicats a la «Revista Musical Catalana» expressen només l'opinió de l'autor. «Revista Musical Catalana» no mantindrà correspondència amb els autors d'originals no encarregats i enviats espontàniament a la Redacció.

EDITORIAL 3

IMPRESCINDIBLES 6

PASSACAGLIA 10

EN PORTADA
PATRICIA KOPATCHINSKAJA
La musa inconformista del violí 14

ÒPERA
LA NOVA ÒPERA VIATJA D'OEST A EST
Estrenes operístiques de la temporada 2017-18 ... 16

REPORTATGE
LA SIMFÒNICA DEL VALLÈS
en el seu 30è aniversari 20

ENTREVISTA
IGNASI CAMBRA
El pianista que Gergiev va llançar a l'estrellat ... 24

REPORTATGE
PETIT ABAST DEL FONS FOTOGRÀFIC DEL CEDOC
Imatges musicals i fragments històrics 28

Batutem!

PERE I EL LLOP 34

L'INSTRUMENT
El violí 36

DOSSIER
100 ANYS DE LA MORT D'ACHILLE-CLAUDE DEBUSSY
Història i música de Pelléas et Mélisande .. 38
Debussy vist pels músics actuals 42

L'ÀNIMA DEL SO
PASCAL COMELADE
Músic(a) de frontera 46

EL COMPOSITOR
HUGO WOLF
Poeta del piano 50

ESCENARIS DEL MÓN
PIERRE BOULEZ SAAL
Música per a l'oïda que pensa 52

ACCENTS 56

MÚSICA ENCREUADA 63

MÚSICA A LA RÀDIO 64

MELÒMANS
NARCÍS COMADIRA
Poeta i pintor 66

CLIVE BARDA

Aquesta revista té banda sonora. Escolta-la a la nostra web

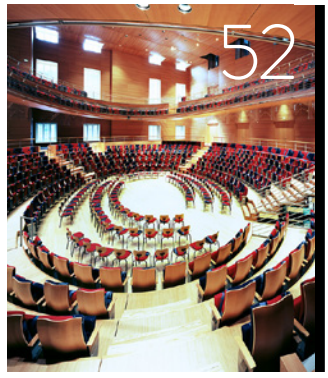

VOLKER KREIDLER

JULIA WESELY

COL·LABOREN EN AQUEST NÚMERO

David Puertas
És divulgador musical, autor d'espectacles familiars i de llibres per a tots els públics. Col·labora amb l'RMC des del 1992 i és l'autor de la ***nova secció Batutem!****, que apropa la música als més petits.*

Albert Torrens
Periodista i una de les veus habituals de l'emissora de ràdio Catalunya Música, és l'autor de la ***nova secció Passacaglia****.*

Víctor Estapé
És compositor, musicòleg i director acadèmic del Conservatori Superior del Liceu. Analitza l'única òpera acabada de ***Claude Debussy*** **Pelléas et Mélisande** ***al dossier.***

Sílvia Pujalte
És doctora enginyera de telecomunicacions i es dedica també a la divulgació musical, especialment al lied. Presenta un dels compositors més grans del gènere, ***Hugo Wolf.***

Laura Borràs
És il·lustradora i professora de llengua espanyola a la facultat de Traducció i Interpretació de la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona. És l'autora de la il·lustració de la ***nova secció Batutem!***

PROGRAMACIÓ CATALUNYA

FEBRER

01/02. Philippe Herreweghe és un habitual de les programacions a Barcelona. Després del seu recent èxit amb les *Vespres* de Monteverdi al Palau de la Música Catalana, en aquesta ocasió actua de nou a l'Auditori de Barcelona amb el seu Collegium Vocale Gent tot interpretant *Cantates* i *Misses brevis* de J. S. Bach. *www.auditori.cat*

02/02. El tenor polonès Piotr Beczala va triomfar el mes d'octubre passat amb la seva interpretació de Riccardo a l'òpera *Un ballo in maschera* al Gran Teatre del Liceu. Aquesta és una nova oportunitat per sentir-lo de prop, en un recital en què el cantant oferirà cançons de Tosti, napolitanes i àries operístiques, tot rememorant l'èxit obtingut la temporada passada al Palau. *www.palaumusica.cat*

11/02. El barítion català Josep-Ramon Olivé actua al cicle Schubert Lied organitzat per l'Auditori de Barcelona, el CNDM i l'Associació Franz Schubert, acompanyat al piano per Francisco Poyato. El duo de músics catalans interpretarà títols emblemàtics, com *Heimliches Lieben, Im Frühling* o *Du bist die Ruh*. *www.auditori.cat*

12/02. Magnífic programa per escoltar novament dues de les figures espanyoles més internacionals, el pianista Javier Perianes i el director Pablo Heras-Casado, junt amb l'Orquestra Filharmònica de Munic. El darrer *Concert per a piano* de Bartók, incomplet per la fatídica leucèmia que va partir, presenta un segon temps que és com una oració; un moment de recolliment que contrasta amb l'energia bohèmia de l'extraordinària *Setena* de Dvořák. *www.palaumusica.cat*

21/02. Preciós programa amb cançó francesa de Francis Poulenc i Maurice Ravel junt amb cançó alemanya (Clara Schumann i Felix Mendelssohn) interpretat per la soprano catalana Núria Rial i el pianista i compositor convidat del Palau de la Música Catalana enguany, Albert Guinovart. Com a guinda del concert, una selecció de cançons d'Eduard Toldrà, poesia feta música. *www.palaumusica.cat*

24/02. Jonas Kaufmann i Diana Damrau, dues de les veus més desitjades del firmament operístic de l'actualitat, es presenten plegats al Palau per interpretar el *Cançoner italià* d'Hugo Wolf de bracet d'un dels mestres del gènere lied al piano, Helmut Deutsch. El recull de cançons està basat en una sèrie de poemes amorosos italians traduïts a l'alemany. *www.palaumusica.cat*

MARÇ

06/03. John Eliot Gardiner, artista predilecte del públic de Barcelona, proposa un particular viatge a través de la seva música favorita juntament amb la London Symphony Orchestra. El programa inclou l'*Obertura, scherzo i finale, op. 52,* la *Simfonia núm. 4* i l'obertura *Genoveva* de Robert Schumann, així com el cicle *Nuits d'été* de Berlioz, en el qual participarà la soprano Ann Hallenberg. *www.palaumusica.cat*

07/03. La pianista de Sampedor Laia Masramon torna al Palau de la Música per interpretar el primer quadern de la *Música callada* de Frederic Mompou i la meravellosa *Sonata en Si bemoll major, D. 960* de Franz Schubert. A més, la pianista Laia Masramon interpretarà dues obres del compositor convidat de la temporada, Albert Guinovart:

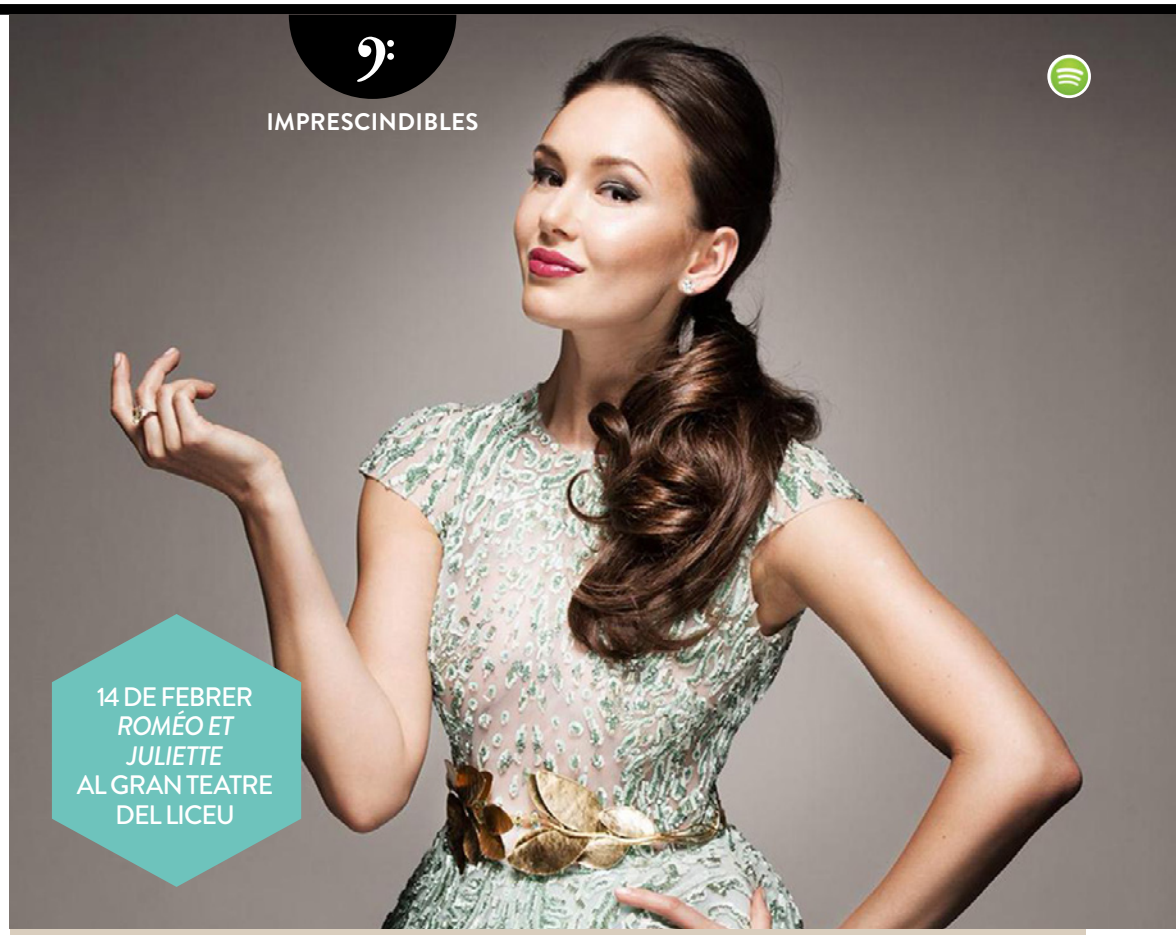

ÒPERA

ROMÉO ET JULIETTE DE GOUNOD AL LICEU

LA HISTÒRIA D'AMOR DELS AMANTS DE VERONA, *Romeu i Julieta*, pot ser la proposta ideal per celebrar Sant Valentí el 14 de febrer, dia d'estrena d'aquesta producció a Barcelona. L'òpera de Charles Gounod, amb llibret de Jules Barbier i Michel Carré, estrenada l'any 1866 a París, no ha estat gaire programada al llarg dels cent setanta anys de vida del Liceu, malgrat ser-hi estrenada el 1884. Per tant, és una ocasió única per conèixer una de les versions més fidels a la tragèdia original de Shakespeare, que aquí es presenta amb una coproducció del Liceu amb l'Òpera de Santa Fe dels Estats Units, encarregada a Stephen Lawless, que situa l'acció original en el context de la Guerra Civil dels Estats Units (1861-1865). També és una oportunitat per escoltar algunes de les veus emergents, com és el cas de la soprano russa d'origen tàrtar Aida Garifullina. L'acompanyarà el tenor albanès Saimir Pirgu. Destaca l'entrada a darrera hora en el repartiment de la soprano també russa Tatiana Tretyakova, que assumirà quatre funcions del rol protagonista, i la participació d'un bon gruix de cantants catalans i espanyols, com el tenor David Alegret, Beñat Egiarte, Gabriel Bermúdez, Isaac Galán i Stefano Palatchi, i la direcció musical de Josep Pons, després del seu excel·lent *Tristan und Isolde*.

• **Del 14/02 al 04/03 de 2018.** Temporada del Gran Teatre del Liceu • **Preus:** de 11 a 223 €
• **Organitza:** Gran Teatre del Liceu. *www.liceubarcelona.cat*

Sonatina sobre temes de Mompou i *Estampes* (homenatge a Debussy). *www.palaumusica.cat*

14/03. Imperdible ocasió per descobrir el tenor Mark Padmore, estimat per la seva recreació de les *Passions* de Bach i els seus cicles de Schubert, interpretant també cançons de Benjamin Britten, entre les quals *Winter words* i *The ballad of little musgrave and Lady Barnard de Britten.* El tenor cantarà també amb el Cor de Cambra del Palau, sota la direcció de Simon Halsey i l'acompanyament al piano de Julius Drake. *www.palaumusica.cat*

19/03. El trio musical que formen habitualment la violinista Isabelle Faust, el pianista Alexander Melnikov i el violoncel·lista Jean-Guihen Queyras, en aquesta ocasió s'amplia amb la col·laboració del viola Boris Faust, la contrabaixista Laurène Durantel i el barítion Georg Nigl, per interpretar *lieder* i peces de cambra de Schubert, amb la *Sonata Arpeggione* i el *Quintet la Truita* com a peces estrella. *www.palaumusica.cat*

22/03. L'Auditori de Barcelona acollirà la *Passió segons sant Marc* de J. S. Bach, la menys coneguda de les *Passions* del Kantor de Leipzig, que es conserva de forma fragmentada. Jordi Savall n'oferirà la seva versió col·laborant novament amb els seus conjunts habituals, amb la participació de VEUS-Cor Infantil Amics de la Unió i la soprano Marta Mathéu, entre d'altres. *www.auditori.cat*

25/03. Una bona manera de viure i gaudir de la Setmana Santa d'enguany és acostar-se a la basílica dels Sants Just i Pastor per escoltar la litúrgia de la Passió del Diumenge de Rams. En aquesta ocasió, els Amics de les Misses Polifòniques, que porten uns anys impulsant la recuperació de la litúrgia original amb música, proposen la *Passió* de Tomás Luis de Victoria. Mireia Barrera hi dirigirà el Cor Barcelona Ars Nova. *www.missespolifoniques.com*

28/03. Un any més el Palau de la Música Catalana programa la *Passió segons sant Mateu* de J. S. Bach durant el temps litúrgic escaient. El Dimecres de Passió la formació Les Musiciens du Louvre, liderada per Marc Minkowski, portarà al Palau la seva visió d'una de les peces més icòniques de tots els temps, que posa al centre la veu, el text i el drama. *www.palaumusica.cat*

Selecció realitzada per Mercedes Conde Pons

AQUESTA CARTELLERA POT PRESENTAR CANVIS DE DARRERA HORA.

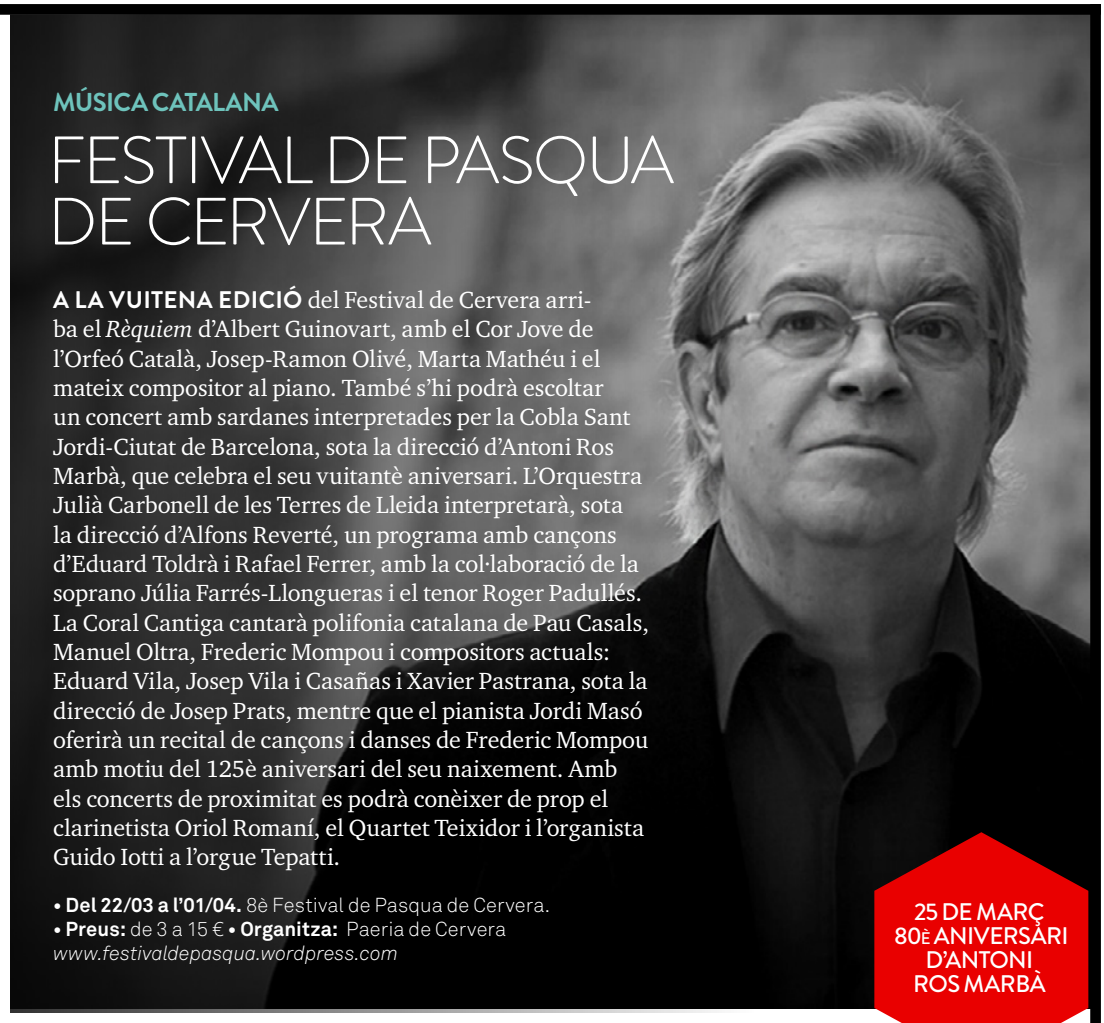

MÚSICA CATALANA

FESTIVAL DE PASQUA DE CERVERA

A LA VUITENA EDICIÓ del Festival de Cervera arriba el *Rèquiem* d'Albert Guinovart, amb el Cor Jove de l'Orfeó Català, Josep-Ramon Olivé, Marta Mathéu i el mateix compositor al piano. També s'hi podrà escoltar un concert amb sardanes interpretades per la Cobla Sant Jordi-Ciutat de Barcelona, sota la direcció d'Antoni Ros Marbà, que celebra el seu vuitantè aniversari. L'Orquestra Julià Carbonell de les Terres de Lleida interpretarà, sota la direcció d'Alfons Reverté, un programa amb cançons d'Eduard Toldrà i Rafael Ferrer, amb la col·laboració de la soprano Júlia Farrés-Llongueras i el tenor Roger Padullés. La Coral Cantiga cantarà polifonia catalana de Pau Casals, Manuel Oltra, Frederic Mompou i compositors actuals: Eduard Vila, Josep Vila i Casañas i Xavier Pastrana, sota la direcció de Josep Prats, mentre que el pianista Jordi Masó oferirà un recital de cançons i danses de Frederic Mompou amb motiu del 125è aniversari del seu naixement. Amb els concerts de proximitat es podrà conèixer de prop el clarinetista Oriol Romaní, el Quartet Teixidor i l'organista Guido Iotti a l'orgue Tepatti.

• **Del 22/03 a l'01/04.** 8è Festival de Pasqua de Cervera.
• **Preus:** de 3 a 15 € • **Organitza:** Paeria de Cervera
www.festivaldepasqua.wordpress.com

25 DE MARÇ
80È ANIVERSARI
D'ANTONI
ROS MARBÀ

MÚSICA CATALANA

7È CICLE JOAN MANÉN

EL CICLE DE MÚSICA CATALANA Joan Manén començarà al febrer amb un concert del Merel Quartet que oferirà obres de Granados i Beethoven i el *Quintet per a piano "Lui et Elle"* de Joan Manén, junt amb el pianista Daniel Blanch. Al març hi haurà un concert de saxo i piano amb Miguel Vallés i Elisabeth Vera, amb un repertori que inclourà obres d'Altisent, Ventas, Benejam, Casanovas, Brotons, Rodríguez Picó i Amargós. Al març destaca l'actuació de la mezzosoprano Anna Alàs i el pianista Miquel Villalba, que interpretaran cançons de Blancafort, Civil i Mompou. Al maig, Alba Ventura (piano) i Markus Placci (violí) oferiran un monogràfic Jordi Cervelló, que inclourà l'estrena de les obres *Premonició...* per a piano i *Profili umani* per a violí sol. En la recta final del cicle hi haurà un recital de piano a càrrec d'Albert Cano Smith i, com a clausura del cicle, hi actuarà el pianista Albert Guinovart i la mezzosoprano Marta Valero.

• **Del 20/02 al 17/06.** 7è Cicle de Música Catalana Joan Manén • **Preus:** de 7 a 15 €
• **Organitza:** Associació Joan Manén. *www.joanmanen.cat*

PASSACAGLIA

TEXT *Albert Torrens*

HISTÒRIA i MÚSICA

SCHIAVA E REGINA

DE LLUÏSA CASAGEMAS

AQUEST ÉS EL TÍTOL de la primera òpera composta per una dona a Espanya, localitzada fa poc per experts de la UAB en el marc de la tesi doctoral sobre compositores catalanes del segle XIX que du a terme Maria Teresa Garrigosa. L'estrena de la partitura va arribar a estar programada al Liceu, però l'atemptat del 1893 la va frustrar i mai no s'ha arribat a representar.

Lluïsa Casagemas, autora d'unes tres-centes obres –de les quals es conserven un centenar de títols i unes cinquanta partitures– va compondre l'òpera als 17 anys i la va dedicar al seu mestre Sánchez i Gavagnach. *Schiava e regina* es caracteritza per un estil italianitzant, molt en consonància amb els cànons musicals de les òperes del moment.

Casagemas va ser una virtuosa de la música i va tenir els millors mestres del seu temps, gràcies a la posició acomodada de la seva família. Crítics musicals i compositors com Amadeu Vives, Felip Pedrell i Isaac Albéniz li van dedicar elogis, de manera que la seva obra va despertar molta expectació i fins i tot va ser premiada a l'Exposició Universal de Chicago del 1893.

"El seu llegat mereix ser recuperat i el seu nom posat al lloc que li correspon dins de la història de la música d'aquest país", assegura Maria Teresa Garrigosa, que el mes d'octubre passat va interpretar en concert una selecció d'àries i duets d'*Schiavaa e regina*.

NOTÍCIES

OFF LICEU

El Gran Teatre del Liceu renova l'aposta per la creació contemporània iniciada la temporada passada sota l'epígraf d'Off Liceu-Diàlegs Musicals i amplia la proposta fins a quatre concerts i dotze compositors. Les obres d'Oriol Cruixent, Pedro Pardo, Carles de Castellarnau, Osias Wilenski, Benet Casablancas, Antoni Ros Marbà, Núria Núñez, Martí Carreras, Carles Pedragosa, Tomás Peire, Núria Giménez i Arnau Tordera s'hi podran sentir, a càrrec de diverses formacions entre els mesos de febrer i juny.

GUANYADORA DEL CICLE EL PRIMER PALAU

La soprano Mercedes Gancedo va ser la guanyadora de la darrera edició del cicle El Primer Palau. Acompanyada al piano per Beatriz González Miralles, la cantant argentina establerta a Catalunya es va imposar entre la desena de joves músics participants. A més del primer premi –dotat amb 5.000 euros–, Gancedo va guanyar el *premi Catalunya Música*, que es tradueix en l'enregistrament d'una maqueta professional i la promoció internacional a través de la xarxa UER.

HIVERN D'EXPOSICIONS

El Museu de la Música acull aquests mesos dues mostres: una per culminar el doble aniversari d'Enric Granados i una altra, titulada "Eolssigu", per acostar-nos el ric món sonor coreà, amb una gran varietat d'instruments i formes musicals desconegudes.

EFEMÈRIDES

30 ANYS Són els que celebra l'Orquestra Simfònica del Vallès, nascuda a redós dels Amics de l'Òpera de Sabadell i per iniciativa de Mirna Lacambra. Actualment l'orquestra du a terme una intensíssima activitat, amb més de cent concerts l'any.

70 ANYS La Coral Sant Jordi, entitat emblemàtica del cant coral a Catalunya fundada per Oriol Martorell, va culminar el mes de desembre passat la celebració del seu setantè aniversari amb una interpretació de la *Cantata de Sant Nicolau* de Britten.

100 ANYS La Secció de Música de la Biblioteca de Catalunya ha celebrat el centenari de la seva creació amb una exposició i una jornada titulada "Pedrellianes"–en record de qui en va ser l'impulsor–, en què van participar nombrosos representants del sector musical del país.

125 ANYS L'Escola Municipal de Música i el Conservatori Professional de Sabadell prepara múltiples propostes per celebrar aquest aniversari: l'estrena de l'òpera *Meninos* de Josep M. Pladevall i la representació de la cantata *50 milions de segons* de Joan Vives i Piti Espanyol en són només algunes.

ACTUALITAT**MUSICAL**

RÈCORD GUINNESS

El flautista Marc Horne va obtenir el el 3 de desembre passat un rècord Guinness en oferir el recital ininterromput de flauta travessera més llarg del món, que va durar 27 hores i mitja. La gesta plantejada va ser possible gràcies als consells d'una metgessa i una fisioterapeuta i a l'ajut de diversos amics i altres músics, que van acompanyar Horne al llarg de tantes hores. La peculiar actuació, que va incloure un repertori variadíssim, va tenir lloc a l'Escola Front Marítim de Barcelona.

AMICS DE L'ÒPERA DE SARRIÀ

Il campanello de Gaetano Donizetti sobre llibret del mateix compositor és l'òpera que ha donat el tret de sortida a una nova temporada dels Amics de l'Òpera de Sarrià. Raul Baglietto i Roberto Maietta han estat els protagonistes d'aquesta producció que han dirigit escènicament Alejandro Chacón i Assunto Nese des del podi al capdavant del cor i l'acadèmia Concertante.

FESTIVAL DE PERALADA

La 32a edició del Festival de Peralada presenta un concert del tenor alemany Jonas Kaufmann acompanyat de l'Orquestra del Teatro Real de Madrid dirigida per Jochen Rieder i una producció en versió concert de l'òpera *Thaïs* de Jules Massenet amb les veus de Plácido Domingo i Ermonela Jaho, sota la batuta de Patrick Fournillier. Aquests són dos dels elements més destacats d'un cartell que s'acabarà de presentar properament.

CONCURS DE CANT

La segona edició del Concurs de Cant Josep Palet de Martorell se celebrarà del 8 a l'11 de març i aquest any un nou premi reconeixerà el millor intèrpret de música antiga en el marc del quart centenari del naixement del compositor martorellenc Joan Cererols. El concurs s'allarga en el calendari i compta amb un jurat diferent per a cada fase. El primer premi està dotat amb 2.000 euros.

EL REPRODUCTOR

El mestre Josep Pons ha renovat contracte com a director musical del Liceu fins a la temporada 2021. Així, amb l'objectiu de donar continuïtat al Pla Musical del Liceu, Pons podrà completar la feina que està fent des del 2012.

La millora de cor i orquestra del Gran Teatre del Liceu ha donat grans resultats en produccions les darreres temporades –destaca l'*Elektra* d'Strauss, distingida en els Premis de la Crítica dels Amics del Liceu– i es va traduir, el passat 9 de desembre, en la invitació a oferir el Concert per la Pau i els Drets Humans a la seu de les Nacions Unides a Ginebra.

El món de la cultura pateix la reducció dels pressupostos de la Generalitat –un 30 per cent en deu anys– i els retards en el cobrament de subvencions. Els gestors també observen una davallada en el volum de venda d'entrades i del consum cultural de gran format.

IN MEMORIAM

CARLES SANTOS

1940 - 2017

EVA GUILLAMET

"TRANSGRESSOR" és una de les paraules que més es van fer servir per recordar-lo arran de la seva mort el mes de desembre passat, malgrat que Carles Santos, en la seva última entrevista en aquesta Revista ara fa exactament quatre anys (RMC número 337, gener-febrer 2014), assegurava que transgredir és impossible al món d'avui dia. Desencantat del que es feia d'ençà dels anys setanta rere l'etiqueta d'una suposada avantguarda i de la mercantilització de l'art, en certificava la mort en la mateixa línia del filòsof, teòric i crític del segle XX Arthur Danto. De pensament profund rere una aparent simplicitat, i per tant segurament incomprès, Santos havia estat guardonat nombroses vegades –entre d'altres, amb el Premi Nacional de Composició del govern espanyol i amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya–, tot i que probablement el guardó que es mereixia encara s'hagi de crear. En aquella mateixa conversa amb dos dels nostres redactors, opinava que tot el que passa a la vida depèn de la gent que t'envolta, i ell s'havia envoltat d'una amplíssima família d'artistes amb qui havia col·laborat, un dels més cèlebres o destacats dels quals era, sens dubte, John Cage. Són aquests els primers que van plorar una pèrdua que va passar potser injustament desapercebuda a les portes de Nadal. També, és clar, ja s'han programat els primers actes d'homenatge a una figura que el pas del temps s'encarregarà de modular en la justa mesura.

L'INSTRUMENT QUE HAURIA POGUT TOCAR BACH

A tot el món només hi ha un instrument del qual es pugui assegurar que el va tocar J. S. Bach. El Museu de la Música de Barcelona, però, conserva un clavecí construït per Conrad Fleischer a Hamburg cap al 1720, any en què el músic va visitar la ciutat per preparar unes oposicions. Durant la seva estada bé hauria pogut visitar el constructor i provar aquest model.

EL TRESOR
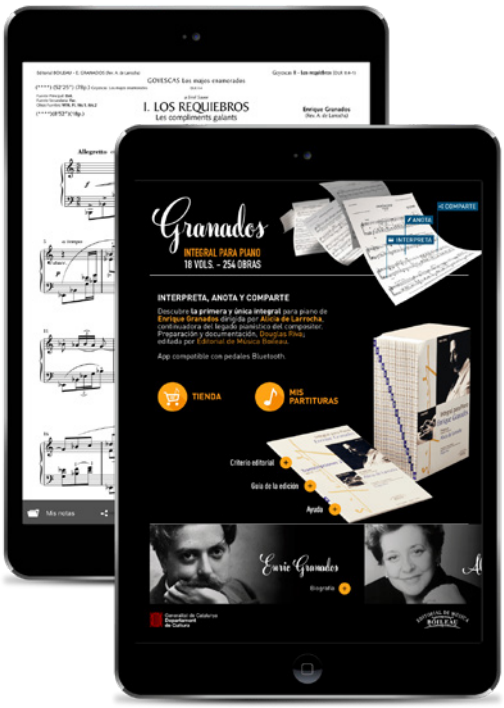
APLICACIÓ

LES PARTITURES PER A PIANO DE GRANADOS, A LA TAULETA

L'editorial Boileau ha creat una aplicació que permet adquirir la música per a piano del compositor Enric Granados. *Granados App,* que es pot descarregar de l'App Store, conté fins a 254 obres. L'aplicació permet fer les pròpies anotacions a les partitures i compartir-les, i és compatible amb el pedal *bluetooth* per no haver d'aixecar les mans del teclat a l'hora de passar la pàgina.

PREU: GRATUÏTA A L'APP STORE

GADGET

'A' SPEAKER UN ALTAVEU PER A TU SOL

Es presenta com l'únic altaveu direccional que només pot sentir una persona. És com escoltar música amb uns auriculars sense auriculars. Creat per Akoustic Arts, 'A' Speaker emet un feix de so en una àrea precisa perquè soni directament a les orelles des de qualsevol lloc.

LA LLISTA D'SPOTIFY

Darreres **novetats** discogràfiques del 2017

1. SONATA PER VIOLÍ I PIANO
Enric Granados · Isabel Villanueva, viola

2. YO SOY LA LOCURA
Ànonim · Arianna Savall

3. MÚSICA CALLADA
Frederic Mompou · Emili Brugalla

4. CUATRO ESTACIONES PORTEÑAS
Astor Piazzolla · Leticia Moreno

5. SONATES
Jacquet de la Guerre · Lina Tur Bonet

6. SONATES
Clementi · Juan Carlos Rodríguez

7. PIANO ARDENT
Eduard Fontbona

8. FANTASÍA ESPAÑOLA
E. Halffter · Duo Cassadó

9. OBRA COMPLETA PER A PIANO
F. Civil · Miquel Villalba

A LA BANDA SONORA DE L'RMC EN FORMAT DIGITAL

ES DIU A LA XARXA

TWITTER

EL MITE DE BACH
@miqueldepalol **9 des**

Les investigacions recents diuen que és un mite romàntic que Bach caigués en l'oblit quasi un segle. S'han trobat còpies de les seves partitures d'aquest temps, prova que no va deixar mai de tocar-se.

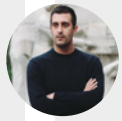

LA RECUPERACIÓ DE MENDELSSOHN
@JoanMagrané **9 des**

Pel que sé, com a exercisis sempre es va mantenir, però no era gens considerat ni conegut fora del gremi de músics. Amb la recuperació per part de Mendelssohn de les grans obres comença a fer-se el mite.

TWITTER

12 DE DESEMBRE DE 1885 @almanacat **12 des**
S'estrenava al @Liceu_cat i a Espanya l'òpera *L'holandès errant (Der fliegende Holländer)* de Richard #Wagner, en italià, sota el títol d'*Il vascello fantasma* http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1885/12/15/pagina-7/34665180/pdf.html

FACEBOOK

THEORIN I VINKE AL LICEU
Toni Gallardo Favà. **16 des.** Va ser apoteòsic. La millor funció de les tres que hem vist. Uns cantants en estat de gràcia i una orquestra que, si sonés sempre així, rebria també sempre la recompensa que es veu aquí, han fet d'aquest *Tristany i Isolda* una experiència inoblidable. En parlarem durant molts anys. La millor dels darrers temps, amb permís de Bayreuth.

SEGUEIX-NOS!

TWITTER
4.398 seguidors
@RevistaMusCat

FACEBOOK
3.707 agrada
@revistamusicalcatalana

15 DE FEBRER
PATRICIA
KOPATCHINSKAJA
& POLINA
LESCHENKO
A L'AUDITORI

La violinista moldava retratada per Julia Wesely en un paisatge bucòlic.

JULIA WESELY

Patricia Kopatchinskaja

LA MUSA INCONFORMISTA DEL VIOLÍ

PROVÉ D'UNA FAMÍLIA DE MÚSICS FOLKLÒRICS DE MOLDÀVIA, PER ALS QUALS LA MÚSICA ÉS *"UN ESTIL DE VIDA"*. LES VICISSITUDS ECONÒMIQUES EN HAVER D'EMIGRAR PER BUSCAR UN FUTUR MILLOR LA VAN PORTAR A DEDICAR-SE AL VIOLÍ, TOT I QUE LA COMPOSICIÓ SEMPRE HA ESTAT UN SOMNI A LA REREGUARDA. INNOVADORA, FLEXIBLE, INCONFORMISTA, LLIURE... PATRICIA KOPATCHINSKAJA TORNA A BARCELONA EN UN CONCERT DE LA TEMPORADA DE CAMBRA DE L'AUDITORI AQUEST MES DE FEBRER.

TEXT *Mercedes Conde Pons* • **FOTOGRAFIES** *Julia Wesely i Marco Borggreve*

MERCEDES CONDE PONS: **La seva mare toca el violí i el seu pare el cimbalom al mateix grup de folklore moldau. ¿Vostè aplica alguna de les pràctiques interpretatives de la tradició folklòrica en la interpretació clàssica?**

PATRICIA KOPATCHINSKAJA: Naturalment, estic influenciada per la música folklòrica, en el sentit d'entendre la música tal com és –la música, un fenomen que ens commou fins a les llàgrimes, ens empeny a ballar, evoca imatges i històries... M'agrada la simplicitat en la millor de les formes possibles, no banalment sinó amb fantasia, no amagada darrere de pàl·lides tradicions plenes de pols i fredes on tot és considerat de dues úniques maneres: bé o malament. Per exemple, quan vaig veure per primera vegada la partitura de la *Tercera Sonata* d'Enescu em vaig quedar perplexa: quantes indicacions especials i prescripcions. Però em vaig adonar que l'havia de tocar tal com la meva mare l'hauria tocat. Honestament, Enescu estava intentant reproduir això, tal com es pot descobrir en el seu propi enregistrament.

UN CALENDARI EMOCIONANT

Ha estat nomenada directora musical del 72è Festival d'Olaj (del 7 al 10 de juny de 2018). El seu nomenament va ser anunciat per a l'edició del 2020, però finalment ocuparà el lloc d'Esa-Pekka Salonen enguany. Kopatchinskaja diu tenir *"la sort de poder presentar tot allò que és proper al meu cor i estimat"*. Això vol dir, les actuacions de la Mahler Chamber Orchestra i el *"revolucionari"* Quartet Jack.

També presentarà folklore de l'Est d'Europa amb els seus pares i música de Galina Ustwolskajas, Ligeti, Radulescu i Takemitsu, i estrenaran obres de *"l'admirable jove compositor nord-americà"* Michael Hersch.

A més, hi haurà dos concerts escenificats: "Bye-Bye Beethoven", que lluita contra la cultura clàssica musical retrospectiva, i "Dies irae", que posa de manifest a l'escenari *"les nostres preocupacions sobre l'estat del medi ambient als nostres dies"*.

La violinista moldava espera amb il·lusió l'inici de la seva relació com a directora artística amb la Camerata Bern, *"una orquestra de cambra amb una gran tradició i amb uns músics amb gran obertura de mires"*, amb la qual es mostra feliç de poder exercir aquesta tasca a casa seva.

MCP: La tradició sempre ha accentuat la frontera entre el clàssic i el folk, però sembla que vostè no fa distincions, ni tan sols entre el Barroc i la música contemporània, tal com podem veure en alguns dels seus cedés: *Take two* i *Death and Maiden*. ¿Creu que aquesta és una característica habitual entre la generació de músics *milennials*?

PK: És cert que hi ha una nova generació de músics que intenten traspassar i superar aquesta frontera i tocar-ho tot, tant allò vell com allò nou. Jo hi estic molt agraïda, perquè això vol dir que encara no estem en un carrer sense sortida.

MCP: Diu haver estat interessada sempre per la composició i sentir-se atreta per la manera com els compositors s'acosten a la música. ¿En quins termes s'acosta al gran repertori amb una mentalitat innovadora com la d'un compositor actual?

PK: Vaig estudiar composició a Viena i durant aquell temps escrivia peces cada dia, de fet brollaven de forma natural com la parla o les idees. Era habitual tocar les nostres peces entre els estudiants. Des de llavors sé exactament com es desenvolupen les composicions al cap dels compositors i és d'aquesta manera com m'acosto a la música des de llavors, ja sigui antiga o nova.

MCP: Vostè ha estrenat moltes obres contemporànies. ¿Acostuma a intervenir en el procés creatiu dels compositors amb els quals treballa?

PK: Mai no intervinc activament en la feina dels compositors. El creador ha de ser lliure, volar com un ocell màgic, i qualsevol dels meus consells limitarien la seva fantasia des de l'origen del procés creatiu. Si un compositor vol escriure una obra per a tu, n'hi ha prou que t'hagi sentit tocar. L'única cosa que a vegades dic és que prefereixo obres per a petit conjunt instrumental, en el qual tots els músics individuals tenen importància per si mateixos, que no requereixin director.

"CREC QUE LA DIVERSIÓ I L'ENTRETENIMENT SÓN EN SI MATEIXOS VEHICLES PER MANTENIR VIUS L'INTERÈS PROPI I EL DEL PÚBLIC"

MCP: Reproduïm un passatge d'una crítica publicada la tardor passada, que diu: *"Patricia Kopatchinskaja està aconseguint quelcom que alguns músics tradicionalistes de l'àmbit clàssic creien absolutament impossible: està fent la música d'Arnold Schönberg divertida"* (Ron Hubbard, «Pioneer Press», 27 d'octubre de 2017). ¿Creu que la música tan enigmàtica i críptica per a una gran part del públic com és la de Schönberg, Berg, Weber i altres compositors del segle XX poden esdevenir més fàcilment divertides que entenedores? ¿Existeix alguna actitud sacrílega que un músic no hauria de fer mai?

PK: Crec que la diversió i l'entreteniment són en si mateixos vehicles per mantenir vius l'interès propi i el del públic. Tots els compositors han tingut i tenen sentit de l'humor. Per quina raó hauríem de ser com fòssils, totalment seriosos i col·locant-nos en un pedestal com un sacerdot pel simple fet de tocar música clàssica? La música de Mozart i de Beethoven pot ser molt divertida. Hem de gaudir de la música, si no gaudim quan la toquem, per què ho hauria de fer el públic en un concert? No es tracta de fer música barata dirigint-se cap al públic fent cares

MARCO BORGGREVE

gracioses, sinó de divertir-te fent música, tocant d'una manera que l'intèrpret mateix entengui per què està palplantat al mig d'un escenari. Però aquest, naturalment, és només un aspecte del fet musical, i en la música hom cerca les emocions, la imaginació, la sorpresa i la llibertat, i això mai no pot ser un sacrilegi.

MCP: **Quan parla de la música, vostè la descriu com la cerimònia de cuinar per als amics, en la qual és necessària la seva presència per tal de completar la recepta. Què espera del públic quan està oferint un concert? Respecte de la seva visita a l'Auditori de Barcelona, ¿podria fer-nos cinc cèntims del repertori escollit: *Sonata en Sol menor, L. 140* de Debussy, *Sonata* de Poulenc, *Tre pezzi* de Kurtág, *Impressions* d'Enescu i *Tzigane* de Ravel?**

PK: Jo no espero mai res del públic. Sóc molt feliç i em sento molt satisfeta si es mostren receptius, curiosos i sense prejudicis. Si estan preparats per escoltar coses que encara no coneixien. Tots els programes depenen també dels desitjos i les capacitats dels músics implicats. En Polina Leschenko descobriran una pianista excepcional que toca amb el refinament i la llibertat exuberant d'un virtuós del segle XIX. Per a aquest concert hem escollit obres que ens agraden a totes dues i amb les quals podem lluir les nostres habilitats específiques. I mentre que les peces de Debussy i Ravel són molt conegudes, les obres de Kurtág, Enescu i Poulenc van dirigides als oients més curiosos.

MCP: **Vostè toca un violí construït per Giovanni Francesco Pressenda (Torí) l'any 1834. Quin és el rol que juga l'instrument com a vehicle d'expressió per a vostè? Per què va escollir aquest instrument?**

PK: El meu Pressenda va ser un amor a primera vista. El seu so em recorda sovint la veu de Marlene Dietrich. Però un ha de poder tocar amb qualsevol instrument mínimament decent. Això no ha de ser un factor crucial, de la mateixa manera que la ploma no és crucial per a l'escriptor.

MCP: **¿Té algun referent musical que admiri especialment?**

PK: Entre els violinistes, Gidon Kremer, per l'amplitud dels seus interessos musicals i la seva potència creativa. De la meva generació en l'àmbit del violí, adoro Pekka Kuusisto, Lejla Josefowicz i Isabelle Faust. I entre els compositors pels quals visc, per exemple recentment vaig descobrir un fantàstic jove compositor espanyol, Francisco Coll, que és molt original i estic segura que arribarà molt lluny.

"L'AURA" DE LA MÚSICA EN VIU, L'ESPERANÇA DEL FET MUSICAL

"La idea d'una interpretació històrica és sovint una contradicció en si mateixa. En el període barroc i clàssic, l'única música que no es tocava era precisament la música «històrica». La gent era curiosa i volia descobrir coses noves. El descens de l'interès relacionat amb la música moderna és un signe pertorbador de la decadència de la cultura i la civilització", diu Kopatchinskaja davant la tendència a la baixa de l'interès per la música culta.

La millora constant de la reproducció *online* de la música ha propiciat una sobrecàrrega de tot tipus de música de totes les èpoques d'accés gratuït, un fenomen que produeix guanys molt substanciosos, els quals van a parar a les grans plataformes: Google, Apple i Facebook en lloc dels músics. Un fet que la violinista moldava denuncia i qualifica d'injust. Kopatchinskaja defensa que el músic només pot sobreviure avui en dia *"si descobreixes i pots oferir quelcom que la música en* streaming *no pot oferir". "En la interpretació de la música antiga reprenc el que Walter Benjamin va definir com «l'aura» del concert en viu. M'agrada arriscar, buscar i oferir allò inesperat i imprevisible, perquè només això justifica l'assistència del públic a un concert actualment. A més, intento traslladar al públic la meva curiositat per allò nou i desconegut, gairebé com la feina d'un missioner, predicant, persuadint, seduint".*

10 DE MAIG
LESSONS IN LOVE AND VIOLENCE DE GEORGE BENJAMIN A LA ROH

LA NOVA ÒPERA VIATJA D'OEST A EST

LES ESTRENES OPERÍSTIQUES DE LA TEMPORADA 2017-18 PORTEN NOMS DE PRIMERA MAGNITUD: ARIBERT REIMANN, JOHN ADAMS, GEORGE BENJAMIN O TOSHIO HOSOKAWA. UN MENÚ BEN SABORÓS QUE NO POT DEIXAR INDIFERENT.

TEXT Xavier Cester

UNA DIETA OPERÍSTICA SANA no es pot limitar a les ingestes repetides fins a la sacietat d'un nombre limitat de títols, sens dubte excepcionals i insubstituïbles, però insuficients per oferir a l'esperit predisposat tots els nutrients estètics que requereix. Enmig de les estadístiques que parlen de dotzenes i dotzenes de representacions de *Carmen, Die Zauberflöte, La bohème* o *La traviata,* l'esperança té el seu lloc amb l'aparició regular als escenaris de mig món dels millors títols de compositors com George Benjamin, John Adams, Salvatore Sciarrino, Thosio Hosokawa o Aribert Reimann. Compositors que, des de postulats estilístics ben diferents, han signat algunes de les aportacions més estimulants al repertori operístic de les darreres dècades. L'esment d'aquests autors no és casual, ja que tots cinc són protagonistes d'algunes de les estrenes més destacades d'aquesta temporada.

No és forassenyat afirmar que dos dels títols més esperats seran cantats en anglès. Per una banda, **George Benjamin** tindrà el repte (o la responsabilitat) de no defraudar els qui consideren (amb raó) que la seva òpera anterior, *Written on skin,* és una de les obres mestres líriques del que portem de segle XXI. Totes les mirades estaran posades, per tant, a la Royal Opera House de Londres quan el 10 de maig s'aixequi el teló per *Lessons in love and violence.* De la trama, per ara en sabem poc: les decisions d'un rei condueixen el seu país a la guerra civil, amb la seva esposa i fill aixecant-se contra ell. Benjamin, també director musical de l'estrena, torna a comptar amb col·labo-

radors fidels com el dramaturg Martin Crimp per al llibret i Katie Mitchell a la direcció d'escena, mentre que al repartiment trobem cantants formidables com Barbara Hannigan i Stéphane Degout. La bona notícia? El Gran Teatre del Liceu és un dels coproductors de l'obra, que arribarà a Barcelona el març del 2021. Paciència.

BUSCADORES D'OR

L'altra gran estrena del curs és *Girls of the Golden West.* El títol no ha confondre, no es tracta pas d'una revisió de *La fanciulla del West* de Puccini ni una adaptació operística de la televisiva *Las chicas de oro.* John Adams, comptant un cop més amb Peter Sellars en el llibret i la producció escènica, ha combinat diverses històries reals de dones que van viure en primera línia la Febre de l'Or que va dur a Califòrnia centenars de somiadors que volien trobar fortuna. La dona d'un metge que té cura dels miners, una cambrera mexicana que acaba linxada quan es defensa de l'home que volia abusar d'ella i una prostituta xinesa són alguns dels personatges que han estimulat la imaginació sempre fructífera del compositor nord-americà en una obra que va veure la llum el novembre passat, és clar, a Califòrnia. Per ser precisos, a San Francisco.

En una coincidència temporal ben curiosa, els primers mesos del curs 2017-18 han estat ben atapeïts d'estrenes, com les protagonitzades pel més veterà i el més jove dels compositors aquí ressenyats. Als seus 81 anys, **Aribert Reimann**, com ja va fer a *Lear, Bernarda Albas Haus* o *Medea,* ha recorregut a un

BERND UHLIG

clàssic de la literatura, Maurice Maeterlinck, per presentar l'octubre passat a la Deustche Oper de Berlín *L'invisible,* adaptació de tres peces curtes del dramaturg belga amb la mort i els infants

ANNE KIRCHBACH

com a nexe temàtic. Per la seva banda, el nord-americà Nico Muhly, als 36 anys ja ha superat l'estadi de jove promesa per esdevenir una ferma realitat. L'English National Opera de Londres va ser el teatre on va presentar al novembre *Marnie,* inspirada en la novel·la sobre una lladre singular que Alfred Hitchcock va traslladar a la gran pantalla.

FILÒSOF A ESCENA

Fer un repàs de les òperes que veuran la llum només a Alemanya ocuparia tot l'article, no debades els teatres germànics, grans i petits, mai fan fàstics a la nova creació. En una tria per força reduïda es pot incloure *Benjamin* de **Peter Ruzicka**, que l'Òpera Estatal d'Hamburg estrenarà el 3 de juny. El compositor

CORY WEAVER

SCHOTT PA

PENÚRIA A CASA NOSTRA

La nova creació operística catalana gaudeix a casa nostra de moltes menys oportunitats que en altres països del nostre entorn. L'oblit sistemàtic del Gran Teatre del Liceu envers aquest capítol del repertori està compensat només en part per iniciatives coratjoses com les d'Òpera de Butxaca i Nova Creació, o projectes puntuals com l'estrenat l'octubre passat al Teatre Nacional de Catalunya, *Après moi, le déluge,* òpera de cambra de Miquel Ortega a partir d'una peça de la dramaturga Lluïsa Cunillé

SCIARRINO I KURTÁG TANQUEN TEMPORADA

El Teatro alla Scala de Milà va tancar la temporada 2016-17 el novembre passat amb l'estrena de la nova òpera d'un dels compositors italians més reconeguts, Salvatore Sciarrino. *Ti sento, ti vedo, mi perdo* pren com a punt de partida el compositor barroc Alessandro Stradella (1639-1682), l'agitada vida del qual (amb múltiples afers amorosos) i mort (assassinat per un sicari enviat per un marit furiós) ja va inspirar òperes de Flotow i Franck, entre d'altres. L'acostament de Sciarrino al seu propi llibret és més tangencial, ja que Stradella no apareix mai a escena, se l'espera com a Godot. El compositor italià planteja tres nivells d'acció –una soprano assajant una cantata, un músic i un literat discutint sobre l'absent, un grup de criats fent comentaris humorístics– que s'entrellacen amb gran fluïdesa tot i una acció mínima. La partitura es mou entre hàbils pastitxos de peces d'Stradella amb el llenguatge habitual de Sciarrino, bastit sobre suggeriments, palpitacions, breus fórmules sonores i silencis, un llenguatge de gran refinament que quedava una mica perdut en la immensitat de la sala. L'hiperactiu muntatge de Jürgen Flimm i un magnífic equip musical encapçalat des del fossat pel jove Maxime Pascal, amb Laura Aikin com a protagonista destacada, van fer una òptima defensa de la nova obra. Curiosament, La Scala tancarà també la temporada 2017-18 amb una altra estrena, el llargament esperat (i manta cops ajornat) debut en el gènere de György Kurtág, *Fin de partie.*

MATTHIAS BAUS

alemany, encarregat també de la direcció musical de la producció, aborda els darrers episodis de la vida del filòsof que es va suïcidar a Portbou fugint del nazisme. La figura de Walter Benjamin està atraient una atenció inusitada entre els compositors operístics, perquè el 2016 a Lió es presentava *Benjamin, dernière nuit* de Michel Tabachnik, mentre que més a prop nostre el director d'orquestra Antoni Ros Marbà també està treballant en una òpera sobre el filòsof.

Amb títols com *Hanjo, Matsukaze* o *Stilles Meer,* el compositor japonès **Toshio Hosokawa** s'ha revelat com una de les veus més fascinants de l'òpera actual, en la qual la tradició oriental i l'occidental conviuen sense fissures. Concretament, l'Òpera d'Stuttgart estrenarà l'1 de juliol *Erdbeben. Träume,* una mirada sobre l'infern en què els humans transformem el nostre món, basada en un text de Heinrich von Kleist, *El terratrèmol de Xile.* La participació dels responsables artístics del teatre alemany (Sylvain Cambreling a la batuta, Jossi Wieler i Sergio Morabito a la direcció d'escena) confirma que Stuttgart es pren ben seriosament aquest projecte del compositor japonès.

KAZ ISHIKAWA

LA VENJANÇA
LA VENGANZA
VENGEANCE

Attila

VERDI

ÒPERA VERSIÓ CONCERT

6 | 8 | ABR

20 Liceu Opera Barcelona

PASSIONS QUE ET MARQUEN

Dir. musical/Conductor
Speranza Scappucci

Cast Ildar Abdrazakov (Attila)
Vasily Ladyuk (Ezio)
Anna Pirozzi (Odabella)
Josep Bros (Foresto)
Josep Fadó (Uldino)
Ivo Stanchev (Leone)

ORQUESTRA SIMFÒNICA I COR DEL GRAN TEATRE DEL LICEU
Dir. Cor/Chorus
Conxita Garcia

2017 | 2018

A partir de 10€

liceubarcelona.cat | 902 787 397

EN EL 30È ANIVERSARI, LA "MALA SALUT" DE FERRO DE LA SIMFÒNICA DEL VALLÈS

17 DE MARÇ
BOLERO DE RAVEL
I *THE CHAIRMAN DANCES* DE JOHN ADAMS AMB JAMES ROSS

AQUESTA ORQUESTRA SINGULAR, PRIVADA, CONSTITUÏDA COM A SOCIETAT ANÒNIMA LABORAL EN LA QUAL ELS MÚSICS SÓN RESPONSABLES DEL SEU FUTUR, HA ARRIBAT ALS TRENTA ANYS TOT I VIURE EN CRISI PERMANENT.

TEXT *Lourdes Morgades* • **FOTOGRAFIES** *Quim Roser*

La Simfònica del Vallès en diferents moments. Sempre hi són presents l'entrega i la dedicació dels integrants.

Crisi, dèficit, congelacions i retallades salarials..., aquesta és la tornada de la cançó que acompanya l'Orquestra Simfònica del Vallès des de poc després del seu naixement, el 1987, en el si de l'Associació d'Amics de l'Òpera de Sabadell com a orquestra per a les temporades líriques i amb vocació itinerant *"al servei de Catalunya"*. Les vint-i-cinc actuacions del primer any no van ser suficients per sobreviure econòmicament. *"La Generalitat i la Diputació de Barcelona van donar suport a la creació de l'orquestra, però l'Ajuntament de Sabadell va dir que no hi creia, la qual cosa va provocar que les subvencions no fossin suficients per cobrir les despeses. En un any i mig es va fer evident que el projecte era deficitari i que no podíem acollir-lo",* es lamenta Mirna Lacambra, presidenta de l'entitat lírica vallesana, que davant la negativa de l'Ajuntament a col·laborar-hi va batejar l'orquestra com a Simfònica del Vallès, tot descartant el nom de Sabadell.

D'aquella primera crisi va sorgir la voluntat irreductible de sobreviure de la Simfònica, com es coneix familiarment a Sabadell. *"En aquells moments els músics van decidir seguir endavant i constituir-se, el març del 1988, en societat anònima laboral i assumir-ne la*

FRESCOR, ENTUSIASME I EXPERIMENTACIÓ

"Mama" és com alguns músics de la Simfònica del Vallès s'adrecen en broma a Mirna Lacambra, que el 1987 no va parar fins a crear l'orquestra, tot i l'oposició de la Junta d'Amics de l'Òpera de Sabadell que presideix. *"Fill emancipat exitosament"* és com l'Albert Argudo (1987-1993), primer director titular, el "pare", anomena l'orquestra. "*Va ser una etapa molt emocionant, una orquestra jove de músics inexperts però molt il·lusionats i amb la ment neta. Com a professional havia vist molts músics cremats a l'Orquestra de Barcelona i a la del Liceu i vaig imposar una norma de comportament i un sentit ètic de la professió per evitar-ho a la del Vallès".* Jordi Mora (1993-1977) en destaca, del seu pas per la formació, l'ampliació del repertori i l'entrega dels músics. *"És una orquestra que comunica per l'entusiasme que hi posen els músics i amb els quals tens la sensació de ser més junts com a grup que com a orquestra i director",* assenyala. Salvador Brotons (1997-2002) en valora el creixement artístic experimentat sota la seva titularitat: *"Es va guanyar en estima i fidelitat del públic",* recorda. Edmon Colomer (2002-2005) assenyala *"la frescor dels músics, oberts a qualsevol projecte que els ajudés a créixer".* David Giménez Carreras (2006-2009) diu que durant la seva etapa, *"va gaudir molt fent música amb l'orquestra; crec que vam aconseguir connectar amb el nostre públic presentant propostes de qualitat, amb programes ambiciosos i variats, sovint amb el suport de solistes de gran categoria".* Rubén Gimeno (2009-2016), el record que en guarda és *"el bon ambient de feina, l'entrega dels músics i el seu afany d'experimentació".*

Els músics de la Simfònica afinen els instruments abans de començar una actuació al Palau.

SIMFÒNICS AL PALAU

Buscant rendibilitzar els concerts, Joan Oller va proposar al Palau de la Música crear un cicle en coproducció a fi que la *"Simfònica del Vallès tingués un peu a Barcelona i alhora fos un estímul i exigència".* La proposta va ser ben acollida pel Palau i el cicle Simfònics al Palau es va estrenar el 1996 amb concerts el dissabte al matí, que el març del 1999 van passar a la tarda, quan la Simfònica de Barcelona va marxar a L'Auditori. *"Era una aposta per projectar l'orquestra i donar-li prestigi, però també, a mitjà termini, donaria diners, com s'ha demostrat pels bons resultats del cicle"*, assegura Oller, actualment director general del Palau.

Rubén Gimeno dirigint els assajos d'una producció amb la Simfònica.

gestió", rememora Jordi Cos, viola i president del Consell d'Administració. *"Ens vam passar uns mesos sense cobrar fins que un nou director general de Música de la Generalitat va creure una mica més en nosaltres i es va adonar de com de desatès musicalment estava el territori. Albert Argudo, que era el director titular, va crear el concert de valsos i a partir d'aquí vam començar a rodar per Catalunya i ens vam consolidar a poc a poc, tot i que l'orquestra està permanentment en crisi. Mai saps com seguirà d'aquí a un o dos anys".*

La Simfònica ha sortit recentment de l'última, aquesta coincident amb la llarga crisi econòmica –reducció d'un 25% de la jornada laboral, rebaixa de sous i expedient de regulació d'ocupació de deu mesos repartits en tres anys–; una crisi dura de la qual el gerent actual i extrombó de l'orquestra, Òscar Lanuza, afirma que *"ens ha fet més forts".* I és que la Simfònica del Vallès gaudeix d'allò que irònicament en diuen "una mala salut de ferro" que ja dura trenta anys! *"Ha estat dur, però més que conflictivitat interna ha provocat un sentiment de pertinença al grup més gran",* assenyala Lanuza.

L'ORQUESTRA OFEREIX DE 120 A 130 ACTUACIONS L'ANY EN UNA TRENTENA DE POBLACIONS

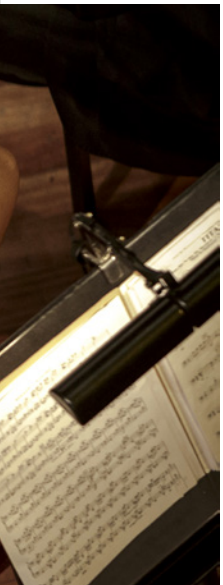

Joan Oller, gerent de la Simfònica del 1995 al 1998, a més d'eixugar el dèficit històric no sense sacrificis dels músics –més feina per menys sou– i d'establir un conveni amb el Palau de la Música Catalana per crear el cicle Simfònics al Palau, va introduir mentalitat empresarial a un conjunt que pensava com si fos una orquestra pública. *"Abans el director decidia un programa i es feia. Quan vaig assumir la Gerència, el director decidia un programa i se'n calculaven els costos i l'expectativa d'ingressos, i en funció d'això es decidia si es podia fer o no",* explica Oller, que ha elaborat una teoria per explicar la voluntat irreductible de l'orquestra. *"Formar part de la Simfònica del Vallès té alguna cosa de religiós, de clan. Hi ha uns valors compartits, unes veritats, certes o no, assumides, i una esperança d'un futur millor. Existeixen uns forts valors que també són adoptats per qui s'hi integra i que constitueixen una gran fortalesa per a la Simfònica del Vallès".*

Lluís Cabal, viola i fundador de l'orquestra, va ser membre del primer Consell d'Administració i assegura que haver passat per la gestió li ha ensenyat de tenir paciència. *"Fins i tot dels pitjors moments, n'he tret coses bones",* confessa, i remarca: *"Aquí, de rutina, n'hi ha poca, avui òpera, demà simfònic, demà passat banda sonora de* Harry Potter, *després toques en un grup de cambra en un restaurant de menjar ràpid i en acabar vas a la presó. Cobrem molt poc* [entre 1.000 i 1.200 euros al mes, segons categoria] *però ens ho passem molt bé. A vegades penso que si algun dia això s'arregla, igual ho espatlla",* riu.

La base regular de la programació, la constitueixen les temporades líriques del cicle Òpera a Catalunya i els cicles Simfònics al Palau, Simfònics a Sabadell i a Terrassa, que suposen el 60 % de l'activitat. La resta es completa amb els concerts en gira (valsos, programació de Setmana Santa i pel·lícules) i els concerts de festivals, promotors privats i corporatius.

El pressupost de l'orquestra és d'uns dos milions i escaig d'euros i rep una subvenció anual de la Generalitat de 600.000, a canvi d'oferir concerts per Catalunya, de 120 a 130 actuacions l'any en una trentena de poblacions, que constitueixen entre el 70-75 % dels ingressos de la Simfònica. Des del 2009, la programació no recau exclusivament en el director titular. L'orquestra compta amb un coordinador artístic, Jordi Cos, que vetlla perquè la programació, *"respongui als interessos de la institució",* assenyala el gerent, a qui li toca vetllar per equilibrar el pressupost.

"VULL QUE LA GENT M'ESCOLTI, PERÒ SEMPRE TENINT EN COMPTE QUE EL CONCERT NO VA SOBRE MI"

IGNASI CAMBRA

RESULTA DIFÍCIL TROBAR UN JOVE PIANISTA AMB LES CREDENCIALS ARTÍSTIQUES QUE PRESENTA AQUEST ARTISTA CATALÀ. VALERY GERGIEV EL VA ESCOLTAR EN UNA AUDICIÓ PRIVADA I DE SEGUIDA EL VA LLANÇAR A L'ESTRELLAT. L'INTÈRPRET ÉS CEC.

TEXT *Ana María Dávila* • **FOTOGRAFIES** *Quim Roser*

Va néixer cec. Aquesta circumstància, però, no ha estat obstacle perquè el jove pianista Ignasi Cambra (Barcelona, 1989) hagi encetat una de les carreres més meteòriques i brillants que s'han donat al panorama musical català els darrers anys. Format a l'Escola de Música de Barcelona, als 17 anys va marxar als Estats Units per estudiar a la Jacobs School of Music de la Universitat de Bloomington. El 2011 ingressà a la selecta aula d'Alexander Toradze i poc temps després Valery Gergiev l'escoltava en una audició privada que precipità el seu debut al Teatre Mariïnski de Sant Petersburg. Des de llavors la seva carrera s'ha tornat imparable. La primavera passada va treure al mercat el seu primer disc, just abans d'iniciar la gravació del segon, que surt aquest mateix hivern. Aquest mes de febrer, amb Maria João Pires, interpretarà el *Concert per a dos pianos núm. 10* de Mozart, amb l'OBC.

ANA MARÍA DÁVILA: ¿Es va imaginar alguna vegada que la seva carrera prendria el vol que té ara?
IGNASI CAMBRA: Mai. La veritat és que ni tan sols m'havia plantejat dedicar-me al piano. Tot ha anat venint. Jo estava matriculat a ESADE, però sortir del Liceu Francès per anar-me'n cap allà era com continuar sempre al mateix cercle. A darrera hora em vaig decidir a enviar una sol·licitud per estudiar a la Jacobs School. Em van acceptar i llavors em vaig decidir, pensant que si no m'agradava, tornaria.

"La veritat és que ni tan sols m'havia plantejat dedicar-me al piano. Tot ha anat venint"

AMD: Diu que no s'havia plantejat dedicar-se al piano, però hi va començar als sis anys.
IC: És cert. Els meus pares em van apuntar, però suposo que igual que molta gent. Anava amb la mateixa professora que el meu germà, però no recordo que fos una cosa gaire especial. Amb els anys el piano es va anar convertint en una cosa important a la qual dedicava temps i hores.

AMD: Vostè és cec. ¿Això va fer més difícil el seu aprenentatge?
IC: L'única dificultat va ser la lectura de partitures, perquè és més

9, 10 i 11 DE
FEBRER
IGNASI CAMBRA
I MARIA JOÃO PIRES
A L'AUDITORI

lenta i perquè costa trobar el material en Braille. Però després d'això jo aprenc les partitures i les memoritzo al mateix temps.

AMD: Conèixer Valery Gergiev ha estat clau a la seva vida. Com recorda la seva primera trobada?
IC: La veritat és que tota la gent que estudiàvem amb Toradze havíem anat moltes vegades a veure'l. Per tant, jo ja el coneixia. L'audició es va organitzar després. Aquesta trobada va tenir lloc a Barcelona, aprofitant que Gergiev va venir a dirigir una òpera al Liceu. Després de la funció vam fer l'audició. No recordo què vaig tocar, però a ell li va agradar i em va convidar a debutar amb ell.

AMD: Suposo que s'adona que això no és gaire normal. ¿El preocupa que la seva ceguesa li hagi afegit mèrits?
IC: No crec. Gent com Gergiev o Maria João Pires tenen massa feina com per perdre el temps en aquest tipus de coses.

AMD: Posteriorment ha tocat en diferents oportunitats sota la seva batuta. Què ha après amb ell?
IC: Gergiev és una persona molt ocupada, que no té temps pràcticament per a res. Els assajos són mínims, però al final tot és fàcil perquè la seva orquestra és la millor del món. En el tracte més directe és una persona molt agradable, molt bona, a la qual penso que s'ha tractat injustament moltes vegades. Ell ha fet realitat un teatre que és la institució del món que més concerts organitza a l'any.

"Maria João Pires t'ajuda molt a entendre que el que és important és que tu facis el que vols fer"

AMD: A més de Gergiev, una altra figura cabdal per a vostè és Maria João Pires. Com la va conèixer?
IC: Va ser aquí a Barcelona. Jo tenia 10-11 anys, acabava de guanyar un concurs, i me la van presentar. Anys després, quan acabava d'estudiar a la Juilliard, li vaig demanar a Josep Maria Prat, de l'Agència Camera, si em podia organitzar una trobada amb ella. I així va sorgir una relació que és més personal que de feina, en el sentit que no és algú que et doni classes, sinó que aprens d'ella en el dia rere dia, en la seva forma d'entendre la música i la vida. I això és molt més important que una classe.

AMD: I quines són aquestes lliçons que rep d'ella?
IC: Ella no pot suportar l'*star system* tot i estar-hi. No suporta aquesta manera de ser de la indústria musical, tan superficial, en la qual no importa si algú toca bé o malament, perquè el que importa és vendre com sigui. Ara tot són etiquetes: el millor pianista del món, el més ràpid... La gent acaba anant als concerts sabent per endavant que li encantarà, perquè li han dit que aquell senyor és el millor. I així correm el risc que el valor artístic de les coses es perdi. Maria João Pires t'ajuda molt a entendre que el que és important és que tu facis el que vols fer.

AMD: En aquest context vostè també pot rebre una etiqueta, la de "pianista cec".

"JO NO PUC EVITAR QUE ES PARLI DE LA MEVA CEGUESA, EL PROBLEMA SERIA QUE JO M'APROFITÉS DE LA MEVA CONDICIÓ"

IC: Bé, jo no puc evitar que es digui, perquè és una realitat que no es pot amagar. El problema seria que jo m'aprofités d'això. Com, per exemple, escriure un llibre lacrimogen sobre la meva vida. Però jo no sóc capaç de fer-lo. Em faria vergonya.

AMD: Amb quin tipus de pianista s'identifica: amb els que volen fer brillar la seva personalitat o els que deixen tot el protagonisme a la partitura?
IC: Jo crec que com a pianista m'haig de posar al servei de la partitura, però tampoc vull estar absent. Jo vull que la gent m'escolti, però sempre tenint en compte que el concert no va sobre mi.

AMD: Què en pensa, del virtuosisme?
IC: Avui el virtuós és el que mou els dits més ràpid i que té un gran control de l'instrument, però el que importa no és la velocitat, sinó que aquell instrument faci els colors i els sons que tu estàs buscant. Òbviament, sense la tècnica

és difícil arribar enlloc i jo no hi renuncio de cap manera. El problema és aquest tipus d'artistes que viuen de vendre uns jocs d'artifici constants, sense cap mena d'interès musical o de profunditat artística. I això preocupa perquè s'està educant el públic en aquest model. Però la música és molt més.

AMD: Què ens pot dir respecte als seus plans de futur?

IC: Jo no en faig, de plans de futur. Fa cinc anys mai hauria dit que seria aquí. No planifico gens, tot i que coses per preparar sempre n'hi ha. Com el concert que farem amb Maria João Pires i l'OBC aquest mes.

AMD: I pel que fa al repertori?

IC: Sempre dic que m'agradaria fer més música contemporània. En realitat penso en gent que està component avui i que no se'ls fa suficient cas. Crec que nosaltres tenim la responsabilitat d'ajudar a fer que la música del nostre temps s'escolti.

DISCOS PROPIS I ALIENS

A un racó de l'acollidor saló de casa seva, on la presència imponent d'un gran Bössendorfer domina tot l'espai, hi ha un moble on s'alineen uns quants cedés; la majoria de Glenn Gould. *"Són de la meva mare"*, s'afanya a aclarir. Ell és més de Pires, naturalment, però sobretot de Sokolov, Perahia, Zimerman. Des de la primavera passada Ignasi Cambra també té el seu propi disc al mercat, *Live in Barcelona.* Una gravació en directe, enregistrada durant el recital que va oferir al Palau de la Música Catalana el març del 2016, que inclou la *Suite Holberg, op. 40* de Grieg i els *Preludis* de Rachmàninov.

"És un disc que va sortir sense cap mena de planificació. Toni Solé, de Solé Recordings, es va assabentar que jo havia enregistrat aquest concert meu i va voler editar-lo. Però aquesta gravació tenia només un propòsit personal i per això és un disc en el qual es sent molt el públic", explica el pianista, que l'estiu passat va fer el seu segon enregistrament, de sortida imminent.

*"Això sí que és un projecte que ve de lluny. Fa temps que Josep Maria Prat em deia que havia de gravar un disc. Inicialment l'havia de produir Maria João Pires, però finalment no va poder ser en aquesta ocasió, per manca de disponibilitat d'agenda. És un disc d'*Impromptus *de Schubert i Chopin, un repertori que m'agrada molt"*, anuncia el músic, que destinarà part dels beneficis d'aquest àlbum a la campanya per a la construcció d'un gran centre oncològic infantil a l'Hospital Sant Joan de Déu.

FINS AL 21 DE FEBRER, EXPOSICIÓ DEL CEDOC AL FOYER DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA

IMATGES MUSICALS I FRAGMENTS HISTÒRICS

PETIT ABAST DEL FONS FOTOGRÀFIC DEL CEDOC

Paul Koshanski amb només 18 anys, amb motiu de l'actuació al Teatre Novetats.
16 de desembre de 1906
Autor: Antoni Esplugas (CEDOC).

FINS AL 21 DE FEBRER DE 2018 EL CENTRE DE DOCUMENTACIÓ DE L'ORFEÓ CATALÀ (CEDOC) PRESENTA AL FOYER DEL PALAU DE LA MÚSICA UNA NOVA EXPOSICIÓ. ES TRACTA D'UNA SELECCIÓ D'UNA SETANTENA D'IMATGES DEL FONS FOTOGRÀFIC DEL CEDOC QUE COMPRÈN DES DE FINALS DEL SEGLE XIX FINS AL PRIMER TERÇ DEL SEGLE XX.

TEXT *Marta Grassot* **FOTOGRAFIES** *Centre de Documentació de l'Orfeó Català*

A questa mostra fotogràfica vol ser una reflexió sobre la utilitat de la fotografia per a l'elaboració de la història de la música i la importància que té la imatge més enllà d'una simple il·lustració que acompanya qualsevol text d'investigació, tot demostrant així com per mitjà dels fons fotogràfics podem vehicular un discurs musical amb sentit.

Per la informació que ens aporten les imatges, com més ens endinsem al segle XX més fàcil en resulta la lectura, ja que les imatges de finals del XIX i inicis del XX encara queien la majoria en uns mateixos estereotips estètics. No obstant això, també és possible fer-ne una lectura útil per a la reconstrucció de la història. D'aquesta manera, l'estudi de grans àrees temàtiques ens permeten reconstruir diferents fets musicals que alhora han ajudat a projectar aquest discurs expositiu. Les temàtiques que hem articulat en aquesta exposició han estat diverses; en primer lloc imatges dedicades a l'Orfeó Català, bo i documentant les relacions artístiques de l'Orfeó i alhora també amb moltes d'aquestes donant testimoni de les actuacions al Palau de la Música Catalana, o bé en altres sales de concerts barcelonines, com en el cas dels intèrprets Hugo Hermann, Clara Sansoni o Joan Massià. La segona part de l'exposició s'ha dedicat a les imatges que es conserven d'intèrprets, compositors i directors, molts dels quals van actuar a Barcelona o al Palau durant aquella època, com el violinista Eugène Ysaÿe, el pianista Édouard Risler, el compositor i director d'orquestra suís Volkmar Andreae, el violinista Paul Kochanski o el pianista Joaquim Malats, entre un llarg etcètera.

Retrat del pianista Joaquim Malats i Miarons. Gener del 1902 Autor: Pau Audouard (CEDOC).

També en aquest apartat cal fer un incís especial a personalitats musicals que han quedat més oblidades en el temps, com ara directors d'orfeons de Catalunya dels quals el CEDOC guarda un petit però valuós recull fotogràfic. En mostrem Simón Gratacós, director de l'Orfeó Germanor Empordanesa de Figueres; Manuel Bosser i Biosca, director de l'Escola Choral Martinenca, o Climent Lozano, director de l'Orfeó Núria, entre molts d'altres que malauradament la història de la

RETRATS D'ÈPOCA

Una de les temàtiques més recurrents al fons fotogràfic és la conservació de les targetes de gabinet o targetes postals que ens han deixat les cantants líriques que van actuar a Barcelona. Aquestes fotografies, realitzades per fotògrafs de renom, servien com a mitjà de difusió de la seva carrera artística i sovint apareixien amb la caracterització musical motiu de la seva actuació a Barcelona. Entre aquests artistes, hi podem trobar imatges de Lina Pasini-Vitale, Mattia Battistini, Graziella Pareto, Adelina Agostinelli, Armida Parsi-Petinella, Sigrid Arnolson, Elvira Hidalgo, Conxita Supervia, Mercè Capsir, Maria Gay i un llarg etcètera.

Retrat d'Emma Calvé. 1880 Autor: Charles Reutlinger (CEDOC).

Com a curiositat cal apuntar que amb l'estudi de les imatges hem pogut descobrir més a fons personalitats musicals que, tot i que actuaren a casa nostra, també tingueren grans èxits a l'exterior. Un d'ells va ser Alexandre Vilalta Faura (1905-1984), pianista català que amb només vint anys ja va ser contractat per acompanyar el violinista Joan Manén en una gira de seixanta concerts per Espanya. Com a concertista va actuar arreu d'Europa, especialment a França i Bèlgica, i va participar en grans concerts simfònics, dirigit per figures com Igor Stravinsky o Pau Casals. També va acompanyar artistes de renom, com Fritz Kreisler, Gaspar Cassadó i Francesc Costa; i amb aquest últim va formar un tàndem exitós, que esdevingué tota una institució barcelonina. Després de la Guerra Civil s'exilià a Mèxic, on va fundar diverses associacions musicals, fins al 1984, any de la seva mort.

Igualment va ser molt rellevant la figura del violinista Lleó Fontova i Planes (1875-1949), del qual el CEDOC conserva una fotografia quan tenia sis anys, moment en què va debutar al Liceu, i una altra fotografia com a alumne que fou de Carles G. Vidiella. El 1888 la reina d'Espanya li va atorgar una beca d'estudis per anar a Brussel·les a estudiar música, i va aconseguir-hi el primer premi de violí al Conservatoire Royal de Musique. Posteriorment es va instal·lar a Buenos Aires, on el 1905 fundà l'Instituto Musical Fontova, juntament amb el seu germà Conrad i J. B. Llonch, i el 1911 l'Associació Filharmònica Argentina.

A l'esquerra, el retrat d'Alexandre Vilalta adreçat a la vídua de Carles G. Vidiella, Carolina Punsà. 1917
Autor: Ernest. (CEDOC).
A la dreta, el retrat de Lleó Fontova amb motiu de la seva actuació al Liceu quan tenia sis anys. 1882
Autor: Antoni Esplugas (CEDOC).
A sota, el Trio Barcelona.
Autor: J. Obrador (CEDOC).

música ha deixat en l'oblit, per bé que tots contribuïren a la història de l'orfeonisme a Catalunya.

Un tercer àmbit ha estat la selecció d'imatges dedicades als alumnes i als seus mestres, on mostrem especialment imatges amb dedicatòria dels alumnes als professors Carles G. Vidiella, al professor de cant Antoni Colomé Bosomba –amb dedicatòries de cantants com Conxita Supervia o Esperança Clasenti–, i dedicatòries al mestre Lluís Millet i Pagès de les germanes Sancristòfol: Antònia (pianista) i Aurèlia (violoncel·lista), que actuaren nombroses vegades al Palau de la Música Catalana, així com la imatge dedicada de la cantant Concepció Callao.

L'exposició finalitza amb dos àmbits més, un de relacionat amb la visita d'intèrprets lírics a Barcelona, documentada amb imatges pel costum social de presentar un retrat artístic de molts d'aquests cantants que actuaven a la ciutat; i un altre dedicat a les formacions musicals. En aquest destaquen, per un costat, les agrupacions corals i instrumentals més properes a totes les classes socials, amb imatges des dels cors de Clavé fins a l'aparició pocs anys després dels primers orfeons de veus mixtes, amb l'Orfeó Barcelonès fundat el 1853 com a capdavanter. De fet, el moviment d'orfeons creat des de finals del segle XIX i inicis del XX ens ha donat com a resultat un extens fons fotogràfic de moltes d'aquelles formacions corals, gràcies al qual es documenten visualment moltes de les seves característiques quant a components i seccions. I s'hi veuen també imatges d'una altra formació de referència, la cobla, de la qual destaca especialment un increment de fotografies a l'inici del segle XX. Moltes servien per promoure i difondre la seva activitat i ens donen informació detallada sobre els seus integrants. I pel que fa a formacions instrumentals també tenim testimoni dels conjunts de cambra que van aparèixer al segle XX, un tipus d'agrupació que començà a assolir relleu gràcies a la programació de música de cambra impulsada per les associacions musicals. Entre les imatges, cal destacar el Quartet Renaixement, el Trio Barcelona o el Trio Pichot-Costa, que sobresortien entre les agrupacions estrangeres que vingueren a actuar a Barcelona. Amb tot, la seva migradesa d'imatges ens demostra encara el poc impacte social que tenien arreu de Catalunya, ja que només eren a l'abast d'una determinada elit social. En definitiva, l'estudi d'aquesta petita selecció fotogràfica ens situa en un imaginari social d'una altra època, que porta a situar-nos amb tots els seus sentits dins l'impacte artístic que vivia la Catalunya del moment.

Residències Musicals

Concerts a La Pedrera

Temporada 2017—18

18.03.18

SARA BLANCH, soprano
Concert de cambra
Obres de Händel i Vivaldi
Grup convidat: Vespres d'Arnadí

15.04.18

IZAN RUBIO, guitarra
Trio de guitarres
Obres de Dvorák, Domeniconi, Satie i Falla

20.05.18

ADRIAN BLANCO, piano
Recital amb piano
Obres de Cage, Akiho, Magrané, Rautavaara i Crumb

La Pedrera
Passeig de Gràcia, 92
Barcelona

Informació i entrades taquilles i www.lapedrera.com

Col·labora
CatMúsica
Intensament clàssics

Fundació Catalunya La Pedrera

OBC

ORQUESTRA SIMFÒNICA
DE BARCELONA
I NACIONAL DE CATALUNYA

KAZUSHI ONO DIRECTOR TITULAR

© igor.cat

LA MÚSICA ENS TOCA

CONCERTS DESTACATS

2, 3 i 4 DE FEBRER 2018

EL CLARINET DE MARTIN FRÖST

SIMFONIA NÚM. 1 D'ELGAR

9, 10 i 11 DE FEBRER 2018

MARIA JOÃO PIRES i IGNASI CAMBRA

AMB EL SEGON DE MOZART

16, 17 i 18 DE FEBRER 2018

CENTENARI BERNSTEIN

KAZUSHI ONO I NIKOLAJ ZNAIDER

23, 24 i 25 DE FEBRER 2018

EL CONCERT PER A VIOLÍ DE BEETHOVEN

AMB VILDE FRANG

2, 3 i 4 DE MARÇ 2018

PETRUSHKA DE STRAVINSKY

GRINGOLTS INTERPRETA DUTILLEUX

9, 10 i 11 DE MARÇ 2018

LA SEGONA DE BEETHOVEN

AMB VÍCTOR PABLO PÉREZ

17 I 18 DE MARÇ 2018

LA VUITENA DE BRUCKNER

AMB DENNIS RUSSELL DAVIES

23, 24 I 25 DE MARÇ 2018

L'EMPERADOR DE BEETHOVEN

AMB SALEEM ASHKAR

13, 14 I 15 D'ABRIL 2018

MOZART, DE LA JOVENTUT A LA MADURESA

ÜBER BACH

L'AUDITORI

Lepant 150
08013 Barcelona

www.auditori.cat

L'Auditori és un consorci de

Ajuntament de Barcelona

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Principals mitjans patrocinadors

el Periódico

CATALUNYA RÀDIO

3

Batutem!

LES NOTES D'EN PERE I ELS RITMES DEL LLOP

CONCERTS EN FAMÍLIA

EL VIOLÍ

LA MÚSICA PER A TOTA LA FAMÍLIA

Teniu a les mans unes pàgines musicals dedicades als menuts i als mitjans de la casa (encara que alguns ja diuen que són grans!): hi trobareu propostes, idees, històries, dibuixos i, sobretot, hi trobareu una invitació constant a *batutar*, a viure la música d'una forma activa i participativa.

La batuta serveix per dirigir l'orquestra, però també la podem fer servir per remoure la música i que soni tot allò que vulguem. Us convidem a *batutar* amb nosaltres! Hi ha hagut molts personatges al llarg de la història que s'ho han passat molt bé *batutant*: Mozart —un compositor de fa 250 anys—, Chaplin —un dels millors còmics del cinema— o Pau Casals amb el violoncel. Els directors i les directores d'orquestra necessiten la batuta per dirigir, però també ho fan amb tot el cos: amb els ulls, els braços, les cames...

Batutar és molt més que moure un bastonet amunt i avall: és sentir la música i voler-la compartir. *Batutar* és descobrir els secrets que amaga la música. *Batutar* és jugar amb la música. Va vinga: *batutem?*

LES NOTES D'EN PERE I ELS RITMES DEL LLOP

TEXT *David Puertas*
IL·LUSTRACIÓ *Laura Borràs*

Pere i el llop és el conte musical més famós de tots els temps. El va escriure un compositor rus de nom complicat —Serguei Prokófiev— i s'ha interpretat arreu del món milers de vegades. La gràcia d'aquest conte és que el narrador es posa al costat de l'orquestra i va *batutant* la història i, cada cop que apareix un personatge, hi ha un instrument musical que toca una melodia:

En Pere és ..... el violí
El llop és ..... la trompa
L'ocell és ..... la flauta
El gat és ..... el clarinet
L'ànec és..... l'oboè
L'avi és ..... el fagot
Els caçadors ..... les timbales

Aquest conte amb orquestra ens permet descobrir com sona cada instrument i posar-li la cara d'un personatge. Cada cop que sentim la flauta, ja sabem que l'ocellet *batuteja* per l'escena, o quan sentim el clarinet, ja sabem que és el gat el que està fent trapelleries.
Al final, tots els instruments toquen alhora una peça que barreja tots els temes: només cal parar l'oïda i els anirem *batutant* un a un.
Va ser escrit per a un teatre de Moscou que feia representacions per a nens i nenes a les quals Prokófiev anava amb els seus dos fills. Es va estrenar el 2 de maig de 1936. De contes musicals se n'han escrit molts, però *Pere i el llop* s'ha convertit en un clàssic. Se n'han fet moltes versions amb titelles, amb imatges projectades, amb dansa, amb teatre i també algunes per al cinema: n'hi ha una de dibuixos de Walt Disney de l'any 1946 i una de la directora Suzie Templeton que va guanyar el premi Oscar al millor curt d'animació l'any 2008.

ESCOLTA I MIRA DIVERSES VERSIONS DE *PERE I EL LLOP* A **WWW.REVISTAMUSICAL.CAT**

AQUÍ VA EL RESUM DEL CONTE

De bon matí, en Pere surt tot content de casa seva (tema del violí) i saluda l'ocellet (tema de la flauta) que està *batutant* amb l'ànec (tema de l'oboè). De sobte, apareix el gat (tema del clarinet): l'ocellet marxa volant i l'ànec es capbussa al llac. L'avi d'en Pere (tema del fagot) surt de la casa i li diu que vigili, que pot venir el llop, però en Pere li diu

L'AUTOR

Serguei Prokófiev va néixer el dia de Sant Jordi del 1891 a Ucraïna. Als 14 anys ja estudiava piano i composició al Conservatori de Sant Petersburg i les seves primeres obres van ser considerades revolucionàries per la llibertat amb què escrivia i la imaginació que hi *batutava*. Va marxar de Rússia als 27 anys i va viure a França, a Alemanya i als Estats Units. Als 40 anys ja era un compositor conegut arreu del món i va tornar a Moscou amb la seva dona, la cantant catalana Lina Llubera. Allà va escriure *Pere i el llop*.

que no té por. De les profunditats del bosc apareix el llop (tema de la trompa) i es menja l'ànec que estava distret. En Pere s'ha enfilat a un arbre i, amb l'ajut de l'ocellet, aconsegueix lligar el llop per la cua. Apareixen els caçadors (tema de les timbales) i en Pere els diu: *"Aquí teniu el llop: a punt perquè el batuteu cap al zoo!"* I tots marxen contents fent cercavila mentre sona el tema musical d'en Pere barrejat amb els temes dels altres personatges (i fins i tot podem sentir el tema de l'ànec que canta des de la panxa del llop).

CONCERTS QUE NO US PODEU PERDRE!

PALAU DE LA MÚSICA

DATA: 3 de febrer
HORA: 17 i 19 h
OBRA: *Pere i el llop* de Prokófiev amb l'Orquestra Simfònica del Vallès i la producció del grup de dansa urbana Brodas Bros. A més, tocaran *Els contes de La meva mare l'Oca* de Maurice Ravel.

+INFO:
www.palaumusica.cat

TEATRE AUDITORI DE GRANOLLERS

DATA: 18 de febrer i 11 de març
HORA: 17.30 h
OBRA: *Mama: necessito una orquestra!* amb música de Felix Mendelssohn, i *La Simfonia de l'Alegria* amb obres de Beethoven. Per l'Orquestra de Cambra de Granollers.

+INFO:
www.teatreauditoridegranollers.cat

MUSEU DE LA MÚSICA

DATA: febrer i març
ACTIVITATS: diversos tallers, un dels quals dedicat a la música feta amb estris quotidians, un altre de dedicat a la trompa, un altre sobre un clavicèmbal que té 280 anys i un altre amb instruments exòtics.

+INFO:
www.auditori.cat

L'INSTRUMENT

EL VIOLÍ

El violí és l'instrument principal de l'orquestra: en una orquestra simfònica de 90 músics, de violins n'hi ha 30. Molt sovint és l'encarregat de *batutar* la melodia principal. Té 4 cordes que es fan vibrar quan es freguen amb un arquet.

Té un mànec sobre el qual es disposen les 4 cordes, que es subjecten per la part de baix al cordal i per la part de dalt als afinadors.

El violí és l'instrument més petit de la família dels instruments de corda fregada: és el que sona més agut, més alt, més finet.

Els forats amb forma de lletra F s'anomenen "les efes del violí".

Mesura uns 60 cm de llarg (35 cm són de la caixa de ressonància, del cos del violí) i uns 20 cm a la part més ampla.

L'arquet fa uns 70 cm de llarg i està format per una peça de fusta i uns 150 pèls de crinera de cavall.

EL DIAGON MUSICAL

Any del naixement de Prokófiev			9		19
Any de la pel·li *Pere i el llop* de Walt Disney				6	20
Quants violins hi ha en una orquestra de 90 músics?	0				3
Quantes cordes tenen 9 violins?		0			9
Xifra diagonal: Any de l'estrena de *Pere i el llop*	2	17	19	13	19

INSTRUCCIONS

Per resoldre el joc cal posar les xifres que es demanen a la graella. Teniu tres pistes: la suma de les xifres de cada fila és a la dreta, la suma de cada columna és a baix i també teniu la suma de la diagonal.

TENIU LA SOLUCIÓ A LA PÀGINA 63

PALAU DE LA MÚSICA ORFEÓ CATALÀ

Simfònics al Palau
2017 — 2018

Orquestra simfònica del Vallès
1987 | 30 | 2017 anys fent música

Pere i el llop de Prokófiev

DISSABTE, 3 DE FEBRER DE 2018 – 17 h i 19 h

M. Ravel: *Ma mère l'Oye* (tres contes musicats)
S. Prokófiev: *Marxa en Si bemoll*
S. Prokófiev: *Pere i el llop*

Lluc Fruitós, narrador · **Brodas Bros**
Pedro Alcalde, director
Orquestra Simfònica del Vallès

Amb la col·laboració de: sónar kids

Gratuït només a la sessió de les 19 h

Requiem de Mozart

DISSABTE, 10 DE FEBRER DE 2018 – 18.30 h

J. S. Bach: *Concert de Brandenburg núm. 2, en Fa M*
J. Haydn: *Concert per a trompeta en Mib M*
W. A. Mozart: *Requiem en Re menor, KV 626*

Anna Puche, soprano · **David Hernández**, tenor
Elisenda Arquimbau, mezzosoprano
Marc Pujol, barítion
Reinhold Friedrich, trompeta
Cor Jove de l'Orfeó Català
Esteve Nabona, director
Orquestra Simfònica del Vallès

Bolero de Ravel

DISSABTE, 17 DE MARÇ DE 2018 – 18.30 h

M. Nyman: *Suite per a piano i orquestra, "The Piano"*
M. Ravel: *Concert per a piano en Sol major*
M. Ravel: *Bolero*
J. Adams: *The chairman dances*

Enrique Lapaz, pianista (guanyador del Premi Ricard Viñes)
James Ross, director
Orquestra Simfònica del Vallès

Amb la col·laboració del Concurs Internacional de piano Ricard Viñes

Taquilles del Palau de la Música · Tel: 902 442 882 · taquilles@palaumusica.cat
www.palaumusica.cat · www.osvalles.com

Patrocinadors i col·laboradors principals de l'OSV

Generalitat de Catalunya Departament de Cultura · Diputació Barcelona · Ajuntament de Sabadell · Sabadell Fundació · FLUIDRA · moventia · ARMOLTEC SL · MMARESME, SLU · BENVIC · UAB Universitat Autònoma de Barcelona · Bardet · LA VANGUARDIA

Mitjà oficial

Claude Debussy, un músic que no ha parat d'obrir portes i que ha revolucionat la música clàssica.

... PLENA DE TENEBRES BLAVES

LA HISTÒRIA i LA MÚSICA DE *PELLÉAS ET MÉLISANDE*

100 ANYS DE LA MORT D'ACHILLE-CLAUDE DEBUSSY

SI BÉ EL COMPOSITOR VA TREBALLAR EN DIVERSOS PROJECTES TEATRALS AL LLARG DE LA SEVA CARRERA, *PELLÉAS ET MÉLISANDE* ÉS LA SEVA ÚNICA ÒPERA ACABADA. BASADA EN UN DRAMA MOLT REPRESENTATIU DEL MOVIMENT SIMBOLISTA, ÉS UNA JOIA ÚNICA DEL REPERTORI OPERÍSTIC. ENGUANY HO RECORDEM EN EL CENTENARI DE LA SEVA MORT.

TEXT Víctor Estapé

Serà ja molt difícil desvincular la música de Debussy de l'etiqueta "impressionisme". Com moltes denominacions similars, aquesta és tan útil com discutible. Útil perquè dona un nom convenient a les característiques d'un llenguatge musical d'una influència enorme, i discutible perquè la poètica de Debussy té molt menys a veure amb l'impressionisme pictòric que amb el simbolisme. I l'únic dels seus diversos projectes operístics que va arribar a completar es basa en una obra teatral que és un exemple ideal d'aquella tendència artística.

El Premi Nobel del 1911, el belga Maurice Maeterlinck (1862-1949), és avui en dia bàsicament recordat per les grans obres musicals inspirades pels seus textos: se'n poden esmentar *Ariane et Barbe-Bleue* de Paul Dukas o *Herzgewächse* d'Arnold Schönberg, entre nombroses obres escrites cap al tombant de segle. Però no hi ha dubte que l'obra de Maeterlinck més afortunada en aquest sentit fou *Pelléas et Mélisande:* les estrenes del drama a Londres el 1898 i a Hèlsinki el 1905 van comptar amb música incidental composta, respectivament, per Fauré i Sibelius. I el mateix any 1905 va ser interpretat per primera vegada el *Pelleas und Melisande, op. 5* de Schönberg. I cal remarcar, molt especialment, el *Pelléas et Mélisande* de Claude Debussy.

El compositor va ser present a l'estrena de l'obra de Maeterlinck el 17 de maig de 1893 al Théâtre des Bouffes Parisiens i l'estiu del mateix any ja es va posar en contacte amb l'escriptor per sol·licitar el permís per compondre una òpera sobre el drama. El novembre del mateix any Debussy va viatjar a Gant per visitar Maeterlinck. Si bé el compositor es va sorprendre que aquest no sabés pràcticament res de música, l'entesa entre els dos homes va ser total, i el dramaturg va trobar molt bé els talls que Debussy volia introduir al text. Pocs anys més tard l'anunci que el paper de Mélisande seria interpretat per la cantant anglesa Mary Garden, i no per Georgette Leblanc, l'amant de Maeterlinck, va provocar una reacció molt dura d'aquest, que va arribar a amenaçar seriosament Debussy amb una agressió física. Sortosament, la ira de l'escriptor va ser canalitzada a través d'una carta publicada pel diari «Le Figaro» l'abril del 1902, en la qual manifestava que *"el* Pelléas *en qüestió és una obra que ha esdevingut aliena a mi, quasi enemiga; i, despullat de tot control sobre la meva obra, em veig reduït a desitjar que el seu fracàs sigui ràpid i rotund".*

MALGRAT UNA CERTA INCOMPRENSIÓ INICIAL, *PELLÉAS* HA ACABAT SENT CONSIDERADA UNA OBRA MESTRA

El compositor André Messager, que s'havia implicat intensament en els esforços perquè l'òpera fos programada a l'Opéra Comique, va dirigir-ne l'estrena el 30 d'abril de 1902. La reacció de la crítica i del públic no va ser del tot positiva: Stravinsky recordava com durant els entreactes els assistents feien broma parlant entre ells tot improvisant frases en l'estil del cant recitat de l'òpera. Com a exemple de la mala acollida de diversos sectors del món musical francès, es pot recordar que Saint-Saëns deia que havia renunciat a les seves vacances per poder quedar-se a París *"a dir coses desagradables sobre el* Pelléas*".* Però l'òpera va tenir de totes maneres l'admiració i el respecte de molts músics i d'alguna manera va adquirir un lloc al repertori: el 25 de gener de 1913 arribava a la representació número 100 a l'Opéra Comique. I si bé l'obra va semblar desaparèixer dels escenaris després de la Primera Guerra Mundial, va tenir una notable influència en compositors com Messiaen (el qual en fa nombroses al·lusions en les seves obres), i, ja a la segona meitat del

>

segle XX, *Pelléas et Mélisande,* sense ser pròpiament una obra popular, assoleix l'estatus del que es podria dir una òpera "de culte" i gaudeix del reconeixement unànime com a obra mestra excepcional.

UNA ÒPERA DE POQUES PARAULES

El text de Maeterlinck, per més obsolet que sembli avui en dia, va proporcionar a Debussy el material ideal per a l'òpera que somiava, després d'anys d'intentar compondre *Rodrigue et Chimène,* una òpera sobre El Cid. Encara que el tema del drama de Maeterlinck, i la seva ambientació en un vague món medieval, pot recordar *Tristan und Isolde,* es podria considerar en certa manera tot el contrari, cosa que fa de l'òpera una expressió de la relació ambivalent de Debussy amb la música de Wagner, tot fent-ne compatible la influència aclaparadora i el rebuig enèrgic.

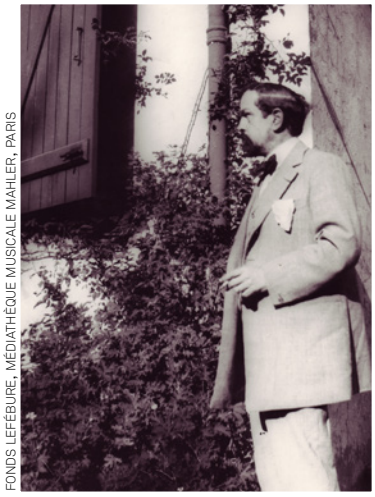

FONDS LEFÉBURE, MÉDIATHÈQUE MUSICALE MAHLER, PARIS

Retrat de Claude Debussy (sense data) del Fons Lefébure.

Els personatges de Maeterlinck es mouen en un món inquietant, on qualsevol element del paisatge i els edificis que els envolten té connotacions misterioses. Aquells no semblen entendre gaire bé les causes i conseqüències de les seves accions. Però el més extraordinari és que parlen en un llenguatge senzill, quasi quotidià, sense gaire retòrica, i en el qual les efusions poètiques queden reservades per als moments més intensos del drama. Com a exemple, pot recordar-se el que fa Arkel a la segona escena de l'acte I, quan a la pregunta de Geneviève sobre la carta preocupant de Golaud, *"Qu'en dites-vous ?"* (Què en dieu vós?), el vell rei respon el que mai farien els loquaços personatges de Wagner: *"Je n'en dis rien"* (Jo no dic res).

Debussy va ser potser el primer compositor que, en lloc de fer o encarregar l'adaptació de l'obra de Maeterlinck com a llibret operístic, va escriure la seva música directament sobre el text en prosa de l'escriptor (fent els talls ja esmentats). Richard Strauss amb *Salome* i Alban Berg amb *Wozzeck* i *Lulu* farien el mateix. El resultat és una òpera sense àries ni conjunts i amb un discurs musical sense interrupcions (en la qual cosa es veu sens dubte la influència de Wagner), i sense a penes melodies memorables (si bé la inspiració melòdica és inesgotable). Encara que s'hi poden reconèixer temes recurrents que estan vinculats amb personatges o elements dramàtics (el tema del bosc, de

CRONOLOGIA DESTACADA:

17 DE MAIG DE 1893
Estrena de *Pelléas et Mélisande* de Maurice Maeterlinck al Théâtre des Bouffes Parisiens. Claude Debussy hi és un dels assistents.

AGOST DEL 1893
Debussy contacta amb Maeterlinck per obtenir els drets per escriure una òpera sobre el drama.

SETEMBRE DEL 1893
Debussy comença a compondre'n la música.

NOVEMBRE DEL 1893
Debussy va a Gant per trobar-se amb Maeterlinck. Hi ha un acord total dels dos sobre l'òpera.

17 D'AGOST DE 1895
Debussy acaba la composició de l'òpera encara sense l'orquestració.

1898
L'Opéra Comique accepta representar *Pelléas et Mélisande.* Debussy comença l'orquestració.

29 DE DESEMBRE DE 1901
Mary Garden serà Mélisande i Maeterlinck s'enfada: vol el paper per a la seva companya Georgette Leblanc.

13 DE GENER DE 1902
En comencen els assajos.

14 D'ABRIL DE 1902
«Le Figaro» publica una carta de Maeterlinck declarant que es desentén de l'òpera i que en desitja el fracàs.

30 D'ABRIL DE 1902
Estrena de *Pelléas et Mélisande* sota la direcció d'André Messager.

9 DE GENER DE 1907
Primera representació fora de França, al Théâtre de la Monnaie de Brussel·les.

11 D'OCTUBRE DE 1919
El Teatre Tívoli ofereix per primera vegada l'òpera a Barcelona.

1920
Maeterlinck assisteix per primera vegada a una representació del títol i reconeix que era Debussy qui tenia raó en llur polèmica.

16 DE DESEMBRE DE 1930
Pelléas et Mélisande és representada al Gran Teatre del Liceu.

CLIVE BARDA

Pelléas et Mélisande *a la Garsington Opera amb Andrea Carroll com a Mélisande i Paul Gay com a Golaud.*

Golaud, de Mélisande, de Pelléas...) el seu ús és molt diferent del leitmotiv wagnerià, els temes no dominen l'orquestra amb un desenvolupament quasi simfònic, sinó que apareixen sovint més aviat com a insinuacions discretes entre les fascinants textures instrumentals.

El so de *Pelléas et Mélisande* és un tresor incomparable en el repertori orquestral. La rica harmonia del compositor combinada amb el color instrumental dona lloc a una successió constant de les sonoritats més subtils i refinades, amb una originalitat que és sempre simplement astoradora i que mai no cau en llocs comuns, i que, si bé es complauen especialment a suggerir la poesia estranya i enigmàtica del mar, del cel estrellat, de l'interior de la gruta, dels coloms que volen, o dels llargs cabells de Mélisande, també poden expressar el terror davant la violència de Golaud de manera molt convincent.

Debussy va treballar en èpoques posteriors en el que hauri-en estat sens dubte grans òperes, basades en *As you like it* de Shakespeare, o en *The fall of the House of Usher* o *The devil in the belfry* d'Edgar Allan Poe. Cal lamentar amb dolor que el repertori operístic s'hagi vist privat del que haurien pogut ser aquestes obres si Debussy les hagués pogut compondre. Però ens compensa poder gaudir de *Pelléas et Mélisande,* un continent musical ple de misteri i fascinació que encara *"no ha estat explorat fins al fons"*.

LA GENIALITAT DE DEBUSSY VISTA PELS MÚSICS ACTUALS

SUBTILESA, TRENCAMENT D'ESTRUCTURES, IMAGINACIÓ SONORA INFINITA, VISIONARI, RADICAL... AQUESTS SÓN ALGUNS DELS QUALIFICATIUS AMB QUÈ PIANISTES I COMPOSITORS DE CASA NOSTRA DEFINEIXEN CLAUDE DEBUSSY.

TEXT Marta Porter

RAMON HUMET

Fragmentació formal que trenca la direccionalitat del discurs, melodies etèries que volen lliurement, refinada i audaç orquestració, interès per la música tradicional d'altres continents: tots aquests elements han influït en la meva música. Però sobretot, sento una emoció profunda i inexplicable davant l'òpera *Pelléas et Mélisande.* Mai oblidaré la màgica producció amb direcció escènica de Bob Wilson, al Gran Teatre del Liceu.

SALVADOR BROTONS

Debussy és una figura cabdal en la història de la música. Va ser una persona extraordinària i un gran innovador. Es va desmarcar de la influència germànica, de Wagner o Strauss, defensa una música que *n'éclate pas,* uns llargs pianíssims; canvia el concepte harmònic, canvia d'acord simplement perquè li agrada, i té infinitat de colors, és d'una finesa extraordinària. A Catalunya va tenir una gran influència, tant ell com Ravel; Toldrà n'era un gran defensor, *La mer* i la *Pavane pour une infante défunte* es tocaven a cada moment; en canvi, als Estats Units encara ara no s'entén gaire. Aleshores França era el centre del món. No s'entén Lamote de Grignon sense la música francesa, el seu *Boires* és Debussy en estat pur. I a mi, com a compositor, m'ha influït moltíssim, per la manera com se surt de la música de la seva època. No crec que se l'hagi de definir com a impressionista, ell resol les lleis de l'harmonia a la seva manera.

BENET CASABLANCAS

La música catalana beu tant de la influència francesa, amb Debussy, Fauré i d'altres, com de la centreeuropea, amb l'Escola de Viena, ja que no podem obviar tot el moviment wagnerià i la Renaixença; és una subtil imbricació de dos mons que s'uneixen, com demostren Toldrà i Montsalvatge, per exemple, i molts compositors posteriors fan transvasaments interessants. Debussy és un dels centres de referència absolut. En l'alquímia del seu so hi ha una pulsió que va més enllà de l'harmonia i el timbre, té un concepte fascinant del qual podem aprendre i que ens ha influït. El sentit de la forma és orgànic i obert; Debussy encara avui és d'una modernitat radical, qualificar-lo d'impressionista és un error; Debussy s'entén des dels poetes simbolistes. A nivell pianístic, s'hi afegeix una imaginació sonora infinita, amplitud de registres extraordinaris, ductilitat, ressonàncies, virtuosismes gens gratuïts, transcendentals i plans sonors sobreposats que donen una gran profunditat a l'instrument. El so abstracte, la forma, no hi ha recapitulacions estrictes dels temes, les cèl·lules són àtoms que es renoven i crea un misteri que és un miracle. És un visionari.

JOAN GUINJOAN

Per a mi, Debussy ha estat un autèntic geni. Una de les obres de piano que jo tocava molt, per la seva aparent senzillesa, era *Les collines d'Anacapri,* és una peça meravellosa, tant pianísticament com per la inspiració que desprèn, encara romàntica però d'una puresa fantàstica. Com a compositor, a mi no em va influir d'una manera definitiva, però el seu llenguatge modal és d'un geni tan pur que no li pots discutir res; l'*Après-midi d'un faune* és perfecta. A la mateixa època hi ha l'Escola de Viena, amb Schönberg, però la música francesa va quedar, tal com ha quedat la pintura impressionista.

ALBERT GUINOVART

La figura de Debussy representa un trencament amb la tradició romàntica però també amb la fins llavors absoluta hegemonia de la música centreeuropea. La seva sensibilitat més mediterrània o llatina, juntament amb la recerca de sonoritats noves i influències de músiques del món i músiques antigues, fa que fos un revulsiu a una manera d'entendre la música molt monolítica. La influència és clara en tots els compositors catalans, especialment en la generació de Mompou i Blancafort, que també cercaven una sonoritat personal i podríem dir-ne "hedonista". Per a tots els pianistes és un tòtem, i a més va introduir alguna aportació tècnica a la seva escriptura que encara és vigent. Jo mateix vaig retre-li un homenatge en el 150è aniversari del seu naixement amb l'obra *Estampes*. Des del punt de vista orquestral també és molt important. Tot i que de vegades no té la solidesa instrumentant d'altres compositors, en canvi va obrir finestres a una nova manera d'orquestrar. Segurament sense Debussy el segle XX no hauria estat com el coneixem, ja que va ser un renovador total.

"QUALIFICAR-LO D'IMPRESSIONISTA ÉS UN ERROR; DEBUSSY S'ENTÉN DES DELS POETES SIMBOLISTES", DIU BENET CASABLANCAS

FERRAN CRUIXENT

Debussy és un ésser intuïtiu que m'ha ensenyat en moltes ocasions com es poden crear nous colors musicals sense trencar amb la tradició, seguint només l'amor per les ressonàncies, els harmònics i la senzillesa que s'amaga darrere d'allò que és natural i de gran puresa. Per a mi és un incentiu per oblidar tot el que he après i cercar noves formes d'observar el so i el seu potencial, amb la intenció d'arribar al més essencial.

ENRIC PALOMAR

El que em plantegeu em recorda una mica aquella frase de Lorca: "*Soy un pulso herido que ronda las cosas del otro lado*". Crec que Debussy és un dels músics més obsessionats en allò efímer, misteriós i no perceptible; això implica que, a nivell estrictament pianístic, Debussy inaugurés tot un catàleg de trobades que tendien a la intenció d'aquest dibuix. Harmonies innovadores, ressonàncies, pedalització, una nova tímbrica, cèl·lules temàtiques que es difuminen, la sobrietat formal dels *Preludis*... Crec que el seu llegat pianístic per a qualsevol compositor és inesgotable, d'una radical innovació de la qual ens hem apoderat tots. I encara ara em sorprèn una malenconia latent...

HÈCTOR PARRA

El meu primer contacte amb la música de Debussy va ser de petit, quan els meus pares posaven sovint un vinil de l'Alícia de Larrocha amb les dues *Arabesques*. La flotant ondulació i la lleugera estranyesa harmònica de la primera em tenia fascinat. Més tard, com a pianista en formació, vaig abordar alguns dels seus *Preludis*, com *Ondine*, que m'ha marcat profundament per l'alquímia inigualable que aconsegueix Debussy entre color harmònic i timbre pianístic. Malgrat que sempre m'he sentit pianísticament més proper a Ravel (n'he tocat la *Sonatina* i altres obres), amb els anys el contacte amb Debussy ha estat més fort, ja que la meva parella, l'Imma Santacreu, és una formidable intèrpret d'aquest compositor, i això fa que el tingui present a casa ben sovint! A nivell compositiu i orquestral, un dels punts clau és com Debussy transforma de manera radical els vectors estructuradors de l'arquitectura musical. Ell posa el color, el timbre instrumental i les seves arborades transformacions al cor del seu projecte. Però a la vegada, desconstrueix el gest i el fraseig (que hereta en gran part de la música francesa de finals del XIX, però també d'altres cultures i èpoques, com el gamelan o el Barroc francès) metamorfosant-lo fins a nivells d'abstracció, de concisió i de lucidesa i potència expressiva completament nous que ens han obert la porta a una nova manera d'entendre i fer música. Des de fa uns anys publico quasi tota la meva música a Durand, l'editor de Debussy, fet que m'hi fa sentir una especial germanor i admiració, i que implica una altíssima autoexigència personal. Penso que Debussy és un dels grans models per a tots els compositors d'avui!

LA VISIÓ DELS COMPOSITORS

FONDS LONG, MÉDIATHÈQUE MUSICALE MAHLER, PARIS

LA VISIÓ DELS PIANISTES

ENRIQUE BAGARÍA

He de dir que no és un dels compositors que més he interpretat. És veritat que vaig abordar moltes de les seves obres durant la meva etapa de formació, la meva etapa més acadèmica, però en la meva etapa més professional ha estat menys present. Interpretar Debussy et permet desenvolupar altament l'escolta, tot enriquint la teva paleta tímbrica d'una manera molt àmplia; sentir l'espai sonor entre les notes. Aquest compositor exigeix de l'intèrpret, a part de les característiques concretes del seu llenguatge musical, molta fantasia i flexibilitat a l'hora d'abordar les seves obres.

DANIEL LIGORIO

La música de Debussy, la vaig descobrir de ben jove i m'ha acompanyat durant tots els meus anys d'aprenentatge i de vida professional. Sempre m'ha cridat l'atenció la seva escriptura tant des del punt de vista harmònic com des de la claredat i precisió en les articulacions que ens proposa en les seves partitures. Així com al seu temps Chopin i Franz Liszt van revolucionar la tècnica pianística, crec que és just dir que Debussy i Ravel han tingut un paper fonamental en l'evolució de la composició i tècnica del piano del segle XX. Molta de la música contemporània de la segona meitat del segle XX, i actual, rep una forta influència de la Segona Escola de Viena. Seria interessant saber què hauria passat si l'evolució creativa actual hagués estat influenciada amb més claredat i continuïtat pel corrent impressionista de finals del segle XIX.

ALBA VENTURA

Com a pianista, la música de Debussy presenta reptes molt interessants en molts aspectes, molt especialment a nivell sonor de l'instrument. Amb obres d'estètica diversa, però amb una constant riquesa de textures sonores, les obres de Debussy inspiren a buscar i a jugar amb equilibris tímbrics i idees musicals descriptives.

Va ser un gran referent de compositors catalans i espanyols, que veien la combinació de modernitat i subtilesa de l'estètica de la música de Debussy com una clara font d'inspiració.

MARTA ZABALETA

Claude Debussy, representant de l'escola francesa anomenada Impressionisme, junt amb Maurice Ravel, és potser qui més ha influït en els compositors espanyols de començaments del segle XX. Debussy, parisenc de naixement, va tenir una formació musical tradicional, però la seva gran personalitat el va portar a aquella meravellosa *"revolució subtil"*, com la va anomenar André Boucourechliev, al món de la música utilitzant l'harmonia més com a color independent i menys com a funció d'una tonalitat establerta.

A aquest color musical, a la sensualitat que destil·len les seves melodies, s'han rendit els músics que als seus anys de joventut van conèixer Debussy, com Albéniz, Viñes, Granados, Malats o Falla, i inclús Mompou. És innegable que la *Iberia* d'Albéniz o *Las noches en los jardines de España* de Manuel de Falla no haguessin estat possibles sense Debussy, ja que, tal com ens suggereixen els títols dels *preludis* per a piano *Perfums, Boira, Reflexos, Bruc, Catedral submergida...*, la música fa volar la imaginació cap a ambients desconeguts fins a arribar a escoltar amb tots els sentits aquell *"únic instant temporalment estès"*, com tan bé el defineix Taruskin. Així doncs, d'aquesta mateixa forma, Albéniz ha escrit els seus quadres espanyols, plens de llum i de sensualitat, i Falla ha escrit les nits de penombra, perfums i misteri. Enric Granados, a qui li encantava la pintura, va adornar també les seves partitures amb els seus propis gravats de *Goyescas*.

Quan jo era petita vaig aprendre el *Clar de lluna* de Debussy, i el recordo com un dels grans moments de felicitat de la meva infància; aquella música em portava molt lluny, em feia volar. Més tard, he seguit els mateixos passos que molts artistes espanyols: estudiar al Conservatori Superior de París, i he tingut la sort de treballar amb Dominique Merlet, gran intèrpret i professor de la música francesa, amb qui vaig aprofundir en la música de Debussy i Ravel.

Com a deixebla d'Alícia de Larrocha, treballant tant la música espanyola com la francesa vaig aprendre la cura per la pedalització com un art tant tímbric com rítmic, ja que en tots dos cal la convivència entre ressonància i definició del color. Quan penso en un recital de música espanyola, m'agrada intercalar-hi música de Debussy, pel seu refinament parisenc que tan bé contrasta amb la força de la música espanyola.

"SENSE DEBUSSY LA MÚSICA DELS COMPOSITORS CATALANS ACTUALS SERIA DIFERENT", SEGONS IVÁN MARTÍN

JOSEP COLOM

No tinc ni idea de com hauria anat la meva carrera sense Debussy. De fet, no sé molt bé què es una carrera i sigui el que es vulgui entendre amb aquesta paraula, mai ha sigut una prioritat de vida. Però sí que puc dir que com a music –i de retruc com a persona– hauria sigut bastant més pobra sense Debussy, que em va fascinar des de ben abans d'anar a viure a França als meus 25 anys. Sempre he sigut bastant eclèctic en els meus gustos, però Debussy ha sigut de ben aviat un referent junt amb compositors tan diferents com Brahms o Mozart, per exemple. Debussy representa per a mi allò subtil, l'impalpable, l'imprevisible, però també el sarcàstic, el voluptuós i l'alegria immotivada. En resum, la llibertat. Les paraules em falten. M'explicaria millor amb un piano. Un altre dia potser...

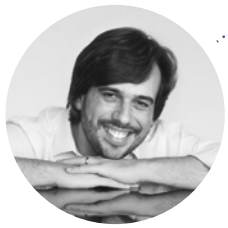

IVÁN MARTÍN

Precisament estic gravant un disc d'obres de Debussy que sortirà el 2018. Debussy és una pedra angular de tota la música que ha vingut anys després. L'he interpretat molt, però ha estat en revisitar-lo en la maduresa quan l'he valorat més. Debussy va ser un rebel, pren la tradició romàntica, el camí cap a la dissolució de la tonalitat que van començar Chopin i Liszt en les seves últimes obres i hi incorpora aromes exòtiques. Ell estableix les bases de la música que vindrà al segle XX, a més de recollir l'eix testimonial dels orquestradors francesos Couperin, Berlioz i Ravel. En el cas de Catalunya, el que passa és que sempre ha estat terra d'avantguardes creatives; hi són els grans exponents, els ismes. I tant Catalunya mira cap amunt com França ha mirat cap avall. Amb compositors com Mompou, Montsalvatge i molts d'altres sempre hi ha hagut un intercanvi, un creuament de mirades; Debussy intercedeix perquè la música de Falla es publiqui a l'editorial Durand, i amb Albéniz la relació és total... La música de Casablancas, Guinovart, Palomar, l'orquestració d'Amargós, sense Debussy i aquest perfum francès tindrien un altre camí diferent. Precisament acabo d'interpretar música de tots aquests compositors avantguardistes catalans i els posava en contacte amb Debussy i Antonio Soler; el programa el vaig titular *Diálogos*.

FA QUARANTA ANYS QUE AQUEST MÚSIC DEL CONFLENT VOLTA PELS ESCENARIS A LA RECERCA D'UN MÓN SONOR CONSTRUÏT AMB PECES DE JOGUINA. AMB PIANETS QUE NO ARRIBEN A LES QUATRE OCTAVES I TECLES ON QUASI NO CABEN ELS DITS HA EDIFICAT UNA POÈTICA TOTALMENT RECOGNOSCIBLE, ATRINXERADA EN LA FRONTERA DE GÈNERES I ESTILS.

TEXT I FOTOGRAFIES *Josep Barcons*

PASCAL COMELADE

Músic(a) de frontera

Pascal Comelade diu no tenir discurs sobre allò que fa. Però no és que no en tingui, sinó que no li interessa parlar-ne i defuig qualsevol deriva teòrica i qualsevol deix d'intel·lectualitat. Tocar instruments de joguina, per a ell, no és cap broma, i el patiment a la recerca de les sonoritats que té al cap és evident si se'l veu assajar amb els seus músics de confiança. Fins al punt que les cares de preocupació constants i els gestos notoris de turment han acabat deixant uns bons solcs al rostre d'aquest rocker empedreït, que diu estar en hores baixes en veure que el món musical d'avui està dominat pel postureig.

En concert, Comelade transita entre el gaudi i el patiment. I si a moments li brillen els ulls, en d'altres arrufa les celles, el nas, la boca i el rostre sencer quan sent quelcom que li desplau. No amaga el que sent (d'altres posarien cara de pòquer) i apareix amb la mateixa honestedat que mostren els nens, sense reserves, sense pudor i sense aquella *bienséance* que dirien a la França de Racine, on resideix.

Com els infants –i ell té cert *look* d'*enfant terrible,* amb botes camperes, roba fosca i patilles prominents– s'entrega al màxim a allò que fa. I diu que li sembla que és més per aquesta actitud d'entrega absoluta que no pas pel fet de tocar instruments de joguina que connecta amb el públic, també l'infantil. I això que no fa pas música per a nens: *"No m'interessa, i l'educació musical m'ha semblat sempre un misteri".* Però sí que el seu univers sonor té la màgia dels més petits, i evoca paisatges fantàstics limítrofs entre allò real i allò oníric, de vegades delicats i quasi naïfs, de vegades aspres i punyents.

A LA RECERCA DEL SO I DEL SOMRIURE

Comelade va començar la carrera musical a meitat dels anys setanta, *"produint música electrònica amb un gravador de cinta Revox, un parell de cassetes, una petita taula, un orgue elèctric i un sintetitzador MS Akai".* Amb el seu català del Nord, arrossegant les erres i amb to pausat, explica que només va riure cap al final de la seva adolescència, viscuda en un context de grisor generalitzada que avui detecta també en l'àmbit musical: *"L'equivalent del*

Pascal Comelade amb el pianet Michelsonne, que porta al límit del seu so.

Manolo Escobar dels seixanta seria ara qualsevol cantant de rap; és a dir, la misèria en tot el sentit del mot. Portem més de trenta anys amb una creixent uniformització. A internet sí que es pot trobar de tot, però no vull passar la vida a trenta centímetres d'una pantalla".

La desubicació d'adolescent *("sóc nascut el 55: massa jove per al Maig del 68 i massa vell per al punk")* no li va impedir de preservar intacte aquest somriure adquirit tardanament. Un somriure que –si bé treu amb comptagotes– li il·lumina el rostre i deixa traspuar la seva bondat intrínseca. Fou probablement també aquesta adolescència introspectiva la que li va permetre servar –encara avui– la mirada escrutadora d'infant, delitosa de sobrepassar constantment el límit d'allò conegut i establert.

LA INFLACIÓ DELS PIANETS

A partir del fenomen de la pel·lícula *Amélie*, aquests objectes bescantats *"que es trobaven per cinc cèntims als Encants"* han tingut una inflació majúscula. *"Abans d'internet, els pianets valien 20 euros. I ara has d'escriure la marca del pianet (Michelsonne és el més valorat) i, destrossats, costen 1.200 i 1.500 euros, perquè han esdevingut material de col·leccionista. Ridícul, com el món en què vivim!"*, explica Pascal Comelade.

SONS SINGULARS

Tot i que n'hi ha diversos models, la casa Michelsonne seria l'equivalent a l'Steinway & Sons dels pianets: *"El combinat de soroll del Michelsonne és únic. El gran és impressionant! Però és molt fràgil. El Kawai, en canvi, és més robust: té un sistema de tubs (com campanes tubulars) amb martells de fusta. El problema és que, amb el temps, la part més aguda ha acabat sonant com un* glockenspiel *o un vibràfon".* Per això Comelade posa les partitures (sense notes: sols rodes d'acords anotades sobre paper esgrogueït) a la part aguda de la caixa, per mitigar aquest so penetrant.

Però el que realment el fascina és el so del Michelsonne. Comelade va conèixer la filla del Sr. Michel al final dels noranta, que li va regalar un parell d'instruments quasi trenta anys després que la fàbrica del pare tanqués, en veure com Comelade es quedava sense pianet. *"El problema dels Michelsonne és que no es poden arreglar. Si es trenca una barra* [que és el que produeix el so], *el pianet queda inservible. Com a objecte és molt poc elegant (sembla propi de l'Alemanya de l'Est dels cinquanta...), però la ressonància i el so global de l'instrument són realment reconeixibles: està a mig camí d'un piano de paret desafinat i un objecte mecànic. I és simplement una caixa, una tecla, un martell i una arpa plena de barres metàl·liques. Res més!"*

> *"EL PIANET MICHELSONNE HA ESDEVINGUT UNA PROLONGACIÓ DEL MEU COS"*

Format de manera força autodidàctica, experimentant i jugant, i *"de manera molt solitària",* però traient el cap per Barcelona (on va viure del 1985 al 1995), va entrar en contacte amb Víctor Nubla, que considera *"el personatge clau de la música electrònica a Espanya, d'aquells que fan la feina bruta".* Fins al punt de pensar que *"d'aquí a cinquanta anys, en el record de la història quedarà el Nubla, no pas el Sónar".*

LA TROBALLA DE LA JOGUINA

El 1978 Pascal Comelade va editar un disc amb peces d'un minut de durada *"on barrejava el so arcaic d'un sintetitzador de la prehistòria de la música electrònica amb pianets i saxofons de plàstic".* Aquest acte, que es podria inscriure en els postulats de l'*arte povera* o del *happening* més reivindicatiu, *"no tenia res a veure amb recuperar o reconstruir objectes sonors".* No hi havia cap posicionament intel·lectual: *"Senzillament vaig començar a utilitzar material cutre que la gent llançava al contenidor: saxos de plàstic, bateries de joguina, que m'interessaven pel seu so brut...".* Però aquest material és el que ha configurat la seva poètica: *"La joguina barrejada amb l'instrument és un combinat amb el qual vaig trobar el meu so personal. Vaig treballar quasi sol amb aquesta sonoritat durant vint anys. I no ha estat fins fa no gaire que altres músics l'han començat a emprar",* salvant notables excepcions, com ara Cage, Mozart, Pianosaurus Rex o Clash.

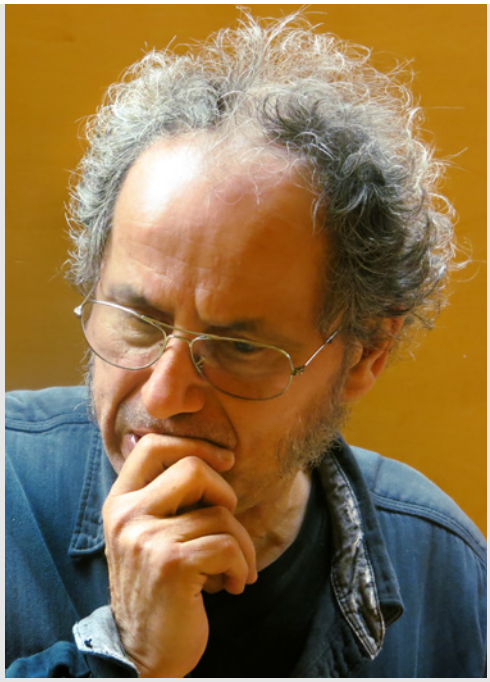

Després que els darrers anys Comelade s'hagi anat desposseint dels seus artilugis sonors, ara conserva tan sols un piano acústic i tres pianets: dos Michelsonne verticals (de dues i de tres octaves) i un Kawai de cua (de tres octaves i mitja). I és que dins aquest univers de joguina, l'instrument per excel·lència de Comelade ha estat sens dubte el pianet, fins al punt que *"ha esdevingut una prolongació del meu cos. I, per molt que em volgués reivindicar com a compositor o com a intèrpret, sempre hi hauria algú que diria: «Sí, però jo t'he vist amb un piano de joguina»"*, acaba afirmant amb una sorna àcida que li és característica.

LA FRAGILITAT DELS PIANETS

Davant la resta de joguines musicals, que *"tenen un aspecte sonor molt limitat, el pianet, sigui de plàstic o de fusta, és molt interessant i presenta un munt de possibilitats: el soroll dels dits a la tecla, la vibració de l'objecte, la nota (sempre més o menys desafinada), la vibració de la barra de metall en si... I així tens cinc o sis produccions sonores simultànies que surten d'un sol instrument"*. I això, per a algú que va començar buscant nous universos sonors a través de l'electrònica, enllà de les fronteres acústiques, és un recurs interessantíssim.

Per les mans de Comelade han passat un bon nombre de pianets i joguines musicals, molts dels quals ara ocupen vitrines al Museu del Joguet de Figueres (que el 2005 va editar un catàleg de referència) o del Museu de la Música de Barcelona. Són instruments amb història, molts dels quals han quedat inservibles després d'hores de concert: *"Els pianets no són ni una joguina ni una peça de col·leccionisme: són una eina. I la seva vida útil és de dos, tres anys, perquè les barres es trenquen, i queden totalment destrossats i inservibles. Algú que els toqui amb precaució potser els pot fer durar més, però per a mi el concert és un acte molt físic, molt violent"*.

I és que potser d'aquí ve la preocupació i el capficament constants de Pascal Comelade, que a la vegada que vol cuidar els instruments amb què treballa, no pot sinó portar-los al límit de la seva dimensió sonora, tot fent-los travessar les fronteres per què han estat concebuts: pianos de joguina amb què edificar música que no va de broma; instruments fràgils que generen una poètica tan sòlida com transparent.

LA BEL CANTO ORQUESTRA

Quina paradoxa! Comelade fa només música instrumental. Però a la seva orquestra li va posar el nom de l'estil vocàlic per excel·lència. I no sols això: sinó que el món del divisme associat al *bel canto* troba la seva antítesi (o potser no?) en una orquestra d'instruments de joguina tocats principalment per no-músics.

Després de conèixer Pierre Bastienne a Montpeller, el 1983 van decidir fundar aquesta orquestra integrada *"per companys de grups de rock, companys de bar... i una majoria de no-músics integrals. Hi havia de quatre a vint-i-cinc persones tocant instruments de joguina, amb gent diferent a cada concert, amb els quals tocàvem composicions meves, música repetitiva o versions.*

A meitat dels noranta vaig deixar el sistema una mica caòtic d'avisar la gent el mateix dia del concert. I la Bel Canto va esdevenir una formació més o menys estable, fins que el 2015 la vaig matar, fastiguejat pel sistema de concerts".

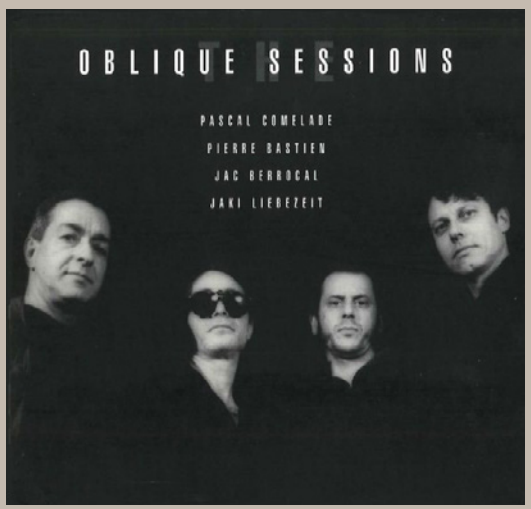

EL COMPOSITOR

Hugo WOLF

POETA DEL PIANO

TENDRES, AUDAÇOS, INCISIUS, TRANSPARENTS, SINGULARS, DIVERTITS, SEDUCTORS, SORPRENENTS, COLPIDORS, RADICALS. AIXÍ SÓN ELS *LIEDER* D'HUGO WOLF. APASSIONANTS... I, ESTRANYAMENT, POC CONEGUTS.

TEXT *Sílvia Pujalte* • **IL·LUSTRACIÓ** *Roger Pibernat*

Parlar d'Hugo Wolf és parlar de lied: és una de les figures més importants del gènere, amb Schubert i Schumann. És parlar d'una *rara avis* entre els compositors: a banda dels *lieder* escriu només algunes obres, de qualitat molt inferior. És també parlar de les seves doloroses dificultats per compondre, de la seva obsessió per escriure una òpera. Aquesta és la seva gran tragèdia: desitjar més que res a la vida triomfar amb les grans formes quan s'està tan dotat per a les petites.

Wolf neix a Windischgraz (avui a Eslovènia) el 1860. El 1875 arriba a Viena per completar els estudis al Conservatori, però l'expulsen el curs següent; la rebel·lia i l'enfrontament a l'academicisme seran una constant a la seva vida. Durant deu anys malviu a Viena, ajudat per pare i amics, fent feines esporàdiques. En aquest temps pateix continus bloquejos creatius que li impediran d'escriure més enllà d'algunes obres que ell mateix rebutja. Sent que està decebent el seu pare i quan aquest mor el 1887 pateix una greu crisi de la qual el salva el cercle d'amics, ben situat econòmicament i socialment: l'acullen a casa seva, li cedeixen les seves residències buides quan necessita estar sol i es fan càrrec de les seves despeses perquè pugui dedicar-se només a compondre.

LA SEVA GRAN TRAGÈDIA ÉS DESITJAR MÉS QUE RES A LA VIDA TRIOMFAR AMB LES GRANS FORMES

I és en una d'aquestes cases buides on, el febrer del 1888, pressent el que ell anomena una *erupció* i comença a escriure *lieder,* l'un darrere l'altre, fins a cinquanta-tres, tots a partir de poemes del seu poeta més estimat, Eduard Mörike. Tot seguit, Wolf completarà els poemes d'Eichendorff que havia encetat els anys anteriors. El fruit de l'*erupció* següent seran els cinquanta-dos *lieder* de Goethe. Llavors tornarà a terrenys poètics pocs explorats, la poesia tradicional, amb l'*Spanisches Liederbuch,* i encara escriurà, superant una nova depressió entremig, la primera part de l'*Italienisches Liederbuch*. Fins al desembre del 1891, més de cent vuitanta *lieder*. Vindrà llavors una llarga època de bloqueig, depressions i diverses infeccions que el mantindran allitat durant mesos. I, per damunt de tot, la desesperació de no poder escriure ni una nota. Hi tornarà el 1895, començant la seva òpera, *Der Corregidor,* i un any després escriurà la segona part de l'*Italienisches Liederbuch*. A primers del 1897 començarà un nou cicle amb poemes de Miquel Àngel, però només n'escriurà tres, les seves darreres obres. Compondre i estrenar *Der Corregidor* l'han esgotat, físicament i mentalment; la sífilis, diagnosticada anys enrere, l'està consumint, i una crisi nerviosa obligarà els seus amics a internar-lo. Morirà el 1903, oblidat d'ell mateix i de la seva música.

Si avui Wolf ocupa el lloc que ocupa al món del lied és, sobretot, per la seva aproximació innovadora al gènere. Neix el mateix any que Mahler i quatre anys abans que Strauss; mentre que tots dos, homes d'orquestra, porten el lied a les grans sales de concerts, Wolf insisteix en el format de veu i piano, com Brahms, trenta anys més gran que ell. Però entre Brahms i Wolf hi ha un abisme: Wagner. Brahms és hereu de Schubert i Schumann, Wolf mira cap a Wagner per aconseguir el seu objectiu: la fusió perfecta entre poema i música. Curiosament, les seves *erupcions* són el camí per aconseguir-ho. El crític Eduard Hanslick es mofa

24 DE FEBRER
DIANA DAMRAU
I JONAS KAUFMANN
AL PALAU DE LA
MÚSICA CATALANA

dels seus llargs reculls anomenant-lo *"compositor de poetes"* i, sense voler-ho, l'encerta. Wolf compon un poeta, crea un estil per a ell, i quan acaba ja no hi torna més; "escolta" el poeta següent, espera el moment de l'*erupció* i torna a començar. Com Wagner, fa servir cromatismes i modulacions inesperades i converteix la veu en un instrument més, però a diferència de Wagner empra el mínim de notes. Explora totes les possibilitats del piano i les posa al servei del poema; com va dir el seu biògraf Ernst Decsey, Wolf és un poeta del piano. De vegades els seus *lieder* són bells, de vegades no; de fet, l'escriptura anticipa sovint l'expressionisme. Tant se val, són extraordinàriament rics en força i emoció. I, amb això, n'hi ha prou perquè Wolf ens sedueixi.

DISCOGRAFIA COMENTADA

Tres recopilatoris que corresponen a tres èpoques diferents d'Hugo Wolf ens posen a l'abast l'obra d'aquest compositor.

◇ ***The Hugo Wolf Society - The Complete Edition (1931-1938)*** **[Warner Classics - 5 CD]**
Aquesta reedició del 1998 dels enregistraments impulsats per Walter Legge, finançats mitjançant subscripció popular, ens recorda, amb els millors cantants i pianistes de l'època, que abans de la guerra el lied s'entenia d'una altra manera.

◇ ***The anniversary edition*** **[EMI Classics - 8 CD]**
En aquest cas, la compilació, publicada el 2010 amb motiu del 150è aniversari del naixement del compositor, comprèn cinquanta anys d'intèrprets, des de l'enregistrament d'Elisabeth Schwarzkopf i Gerald Moore, del 1956, fins al d'Ian Bostridge i Antonio Pappano, del 2005.

◇ ***Hugo Wolf. The complete edition*** **[Stone Records - 11 CD]**
Finalment, la proposta del segle XXI, l'única integral existent dels *lieder* de Wolf. La coordina (des del piano) Sholto Kynoch i acaba de publicar el novè CD dels onze previstos, amb la majoria dels enregistraments en directe.

27 DE FEBRER
DE 2018 XAVIER DE
MAISTRE (ARPA)
I LUCERO TENA
(CASTANYOLES)
4 DE MARÇ
BOULEZ ENSEMBLE
& ZUBIN MEHTA
SCHUBERT, EISLER
I SCHÖNBERG

PIERRE BOULEZ SAAL

MÚSICA PER A L'OÏDA QUE PENSA

LA NOVA SALA DE CONCERTS DE BERLÍN, INAUGURADA EL MARÇ DEL 2017, REPRESENTA L'ÀNIMA DE DANIEL BARENBOIM, MATERIALITZADA PER FRANK GEHRY I YASUHISA TOYOTA I LLIURADA COM A HOMENATGE AL COMPOSITOR I DIRECTOR FRANCÈS.

TEXT *Martí Sancliment Solé* • **FOTOGRAFIES** *Volker Kreidler (Pierre Boulez Saal)*

Quan el 1740 Frederic de Hohenzöllern era coronat rei de Prússia, poc es podia esperar d'un jove rebel que tan poc interès havia mostrat per la comandància d'un Estat. El seu pare, Frederic Guillem de Prússia, havia estat inflexible i autoritari, i ofegava, quan podia, la sensibilitat artística i musical del jove príncep. Un cop coronat el nou rei, que l'acabarien recordant com a Frederic el Gran, no dubtà ni un instant a fer realitat el seu somni: convertir Berlín en la nova Atenes de les arts, aixecar al bell mig de la ciutat un fòrum de les humanitats i de la música, el Forum Friedericianum, amb la primera òpera de la ciutat.

Aquest podria ser el preludi d'una llarga història, la història musical d'una ciutat que acollí posteriorment des dels compositors de cort Joachim Quantz o Karl Philipp Emmanuel Bach fins al romàntic Felix Mendelssohn o els populars Paul Lincke i Hans Eisler i que avui dia no defalleix a mantenir dempeus quatre centres operístics, a més d'una intensa activitat concertística amb la Konzerthaus i la Berliner Philharmoniker com a grans exponents.

És justament al mateix emplaçament dels antics magatzems de l'òpera de Frederic el Gran on avui hi ha la Pierre Boulez Saal, construïda a partir del 2014 i que dota l'antic Forum Friedericianum d'una revolucionària i nova casa de concerts. Un centre musical que enriqueix el mosaic heterogeni de la més transgressora de les capitals europees, d'una ciutat acariciada per una pàtina d'antiguitat i de dolor, però alhora profundament contemporània, musical i creativa.

Tot va començar el 2012 amb els primers esbossos i dissenys de la nova sala per part de Frank Gehry, amic del director d'orquestra i intèrpret Daniel Barenboim; després de nombroses converses decidiren posar dempeus una nova casa de concerts destinada a una programació innovadora i als valors socials units a un disseny arquitectònic únic i transformador.

En només tres anys la nova sala de concerts ja era una realitat. Amb capacitat per

a 682 oients, s'elaborà a partir d'una estructura arquitectònica cúbica en la qual s'encabeixen diverses el·lipses ovalades interiors que situen l'orquestra i els músics al centre mateix i el públic al seu entorn. Al damunt de l'el·lipse de butaques hi ha encara una altra estructura arquitectònica ovoidal flotant, suspesa a la sala i suportada només per cinc ancoratges als murs i que acull una part de les butaques de la sala. Tot està pensat perquè aquesta sigui una sala modulable, un espai modificable en fisonomia que permet el desplaçament de les butaques i també modificar l'emplaçament dels músics a pràcticament qualsevol lloc de la sala. Aquest, juntament amb la diversitat de la programació, és un dels aspectes més innovadors del nou espai, que, fent referència a les paraules de Pierre Boulez, cerca constantment la transgressió. Una transgressió que, lluny de ser gratuïta, aposta fermament per renovar i revalorar l'audició.

❶❹ Dues perspectives de la circular Pierre Boulez Saal, on la distància entre el director i el seient més llunyà no arriba mai a superar els 14 metres, per tal de crear una atmosfera íntima. Pot acollir fins a 682 espectadors.
❷ La façana de la Barenboim-Said Akademie, un espai pensat per a la creació i l'educació musical.
❸ Daniel Barenboim, el gran impulsor de la construcció d'aquesta sala de concerts dissenyada per l'arquitecte Frank Gehry.
❺ Pierre Boulez, un innovador que inspira tot allò que es fa a la nova sala de concerts.

La història de la música no pot ser aliena a la història i al significat de l'escolta, ja que l'actitud de l'oient modifica la percepció del so i, així, del coneixement a través d'aquest. Els estudis del filòsof Peter Szendy sobre el coneixement per mitjà de l'oïda donen una gran importància a l'espai; la Pierre Boulez Saal sembla percebre els principis de Szendy proposant una panacústica al públic assistent, tot alterant la manera d'escoltar i d'observar un concert, en introduir i interpel·lar l'oient a través del llenguatge del so i convidant-nos a pensar i reflexionar sobre el fet musical. Aquest aspecte, de vital transcendència en aquesta nova casa de concerts, és reivindicat pel mateix promotor de l'espai, Daniel

EDUCACIÓ MITJANÇANT LA MÚSICA

La Pierre Boulez Saal és un dels tres grans pilars alçats per Daniel Barenboim al centre de Berlín i que tenen com a objectiu promoure el coneixement a través de la música, coneixement que va més enllà de l'educació musical i que, inspirat per Pierre Boulez, pretén ser un espai de trobada, de comunicació, de reflexió i de diàleg. Les tres institucions que participen d'aquest projecte són l'Akademie Barenboim-Said, la Pierre Boulez Saal i la West-Eastern Divan Orchestra.

La Fundació Barenboim-Said, situada a Sevilla, té com a objectius principals la promoció de l'esperit de pau i diàleg, la formació musical des d'una perspectiva integral i humanista i la promoció de la investigació musical, la cooperació i l'intercanvi entre persones i territoris diversos.

Alhora, l'Akademie Barenboim-Said, inaugurada el 2016 a Berlín, es planteja com un centre d'estudis musicals on les humanitats comparteixen el temps amb la música. Una acadèmia que esdevé l'entorn ideal per promoure el coneixement mitjançant l'oïda i l'audició com a mètode principal d'aprenentatge, tot incidint favorablement en valors com el respecte, la comprensió i el diàleg.

L'ACÚSTICA DE TOYOTA

Yasuhisa Toyota s'ha convertit, probablement, en l'enginyer acústic més reconegut a nivell mundial. Responsable de les acústiques de l'Elbphilharmonie d'Hamburg i del Walt Disney Concert Hall de Los Angeles, Toyota té una capacitat extraordinària per potenciar els harmònics i les textures dels instruments, alhora que oculta els sorolls més indesitjables d'una casa de concerts. Segons Toyota, quan parlem d'acústica ens hem de remetre necessàriament a l'espai, per això és tan important el coneixement profund dels materials, els pesos i les propietats variables d'aquests, però també una bona comprensió dels instruments, de les necessitats dels músics, de la percepció sensitiva del públic i dels efectes de l'eco. Si una cosa té clara Toyota, però, és la importància de les emocions i dels sentits a l'hora de percebre el so. Aquesta consciència descriu el seu concepte de *psicoacústica.*

"CONSIDEREU EL CONCERT COM A MITJÀ DE COMUNICACIÓ, COM A CONTACTE VIU ENTRE PERSONES ACTIVES, SIGUIN OIENTS O CREADORS"

Pierre Boulez és l'incansable pedagog que creu fermament en el poder transformador del coneixement. Ell sabia que sense curiositat difícilment hi hauria descobriments possibles. La seva vida és una cerca constant, una invitació a la reflexió a través de la música i de la comunicació. La seva set de conèixer, d'aprendre i de comunicar el van portar a desenvolupar nous llenguatges musicals i, també, formats de concert innovadors. Alhora, va apostar sempre per un llenguatge clar i precís, per un missatge capaç d'interpel·lar i que, alhora, permetés la comprensió entre músics i oients. Com a director d'orquestra, despullà les obres per tal d'interpretar-les cercant-ne el sentit original, fugint de lectures postromàntiques i apropant al públic l'essència que ell cercava en el missatge musical. El nom de la sala reconeix l'aportació del compositor a la música en general i a l'experiència de l'escolta en particular.

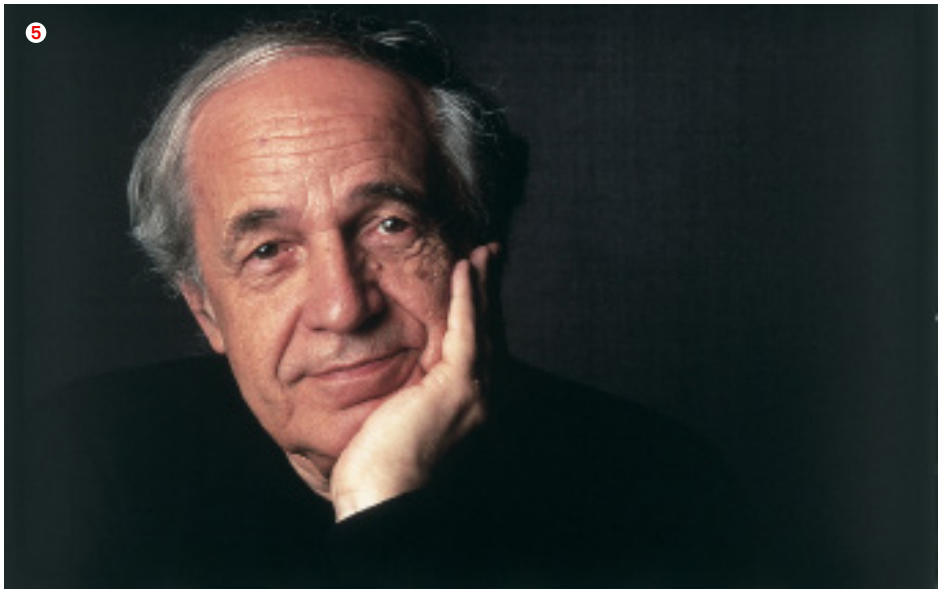

Barenboim, el qual ens convida a endinsar-nos a una experiència musical per a l'oïda que pensa (das Denkende Ohr). *"La gran música és el resultat d'una intensa audició",* assegura Barenboim en la presentació d'aquesta sala de concerts. Acotxat en una arquitectura oval, la proximitat equidistant de les butaques a l'escenari i l'acústica acurada aconseguida per Yasuhisa Toyota, el públic escolta atentament i, així, es permet d'accedir a l'audició intensa pretesa per Barenboim, aquella que és capaç d'abastar l'inabastable, de proporcionar una experiència sensible i irrepetible en l'oient.

En una ciutat que volgué assimilar-se durant més de dos-cents anys a l'Antiga Grècia, a l'Atenes de l'Spree, s'hi adiu especialment bé un auditori que teixeix de nou el lligam entre antiguitat i contemporaneïtat. La Pierre Boulez Saal, justament per la seva condició d'espai modulable, proposa diverses localitzacions dels intèrprets i el públic seguint els esquemes de teatre, amfiteatre i arena. D'aquesta manera veiem néixer a Berlín una nova casa de concerts que, revolucionant i renovant l'experiència sensible, afegeix encara més interès a una ciutat convertida a l'albada del segle XXI en el temple i laboratori indiscutible de les arts i la cultura.

A la Pierre Boulez Saal hom pot trobar una programació eclèctica i de gran qualitat amb un programa que acull des de Jordi Savall i Hespèrion XXI fins a les composicions de Rebecca Saunders passant pel jazzístic Till Brönner, quartets de corda o recitals de piano de Daniel Barenboim. Una gran experiència en tots els sentits!

ACCENTS

PIANO

CARLES MARIGÓ

Moments

Obres de Schubert i Rachmàninov.
Seed Music, 2017.

El títol d'aquest disc és més que oportú: s'hi reuneixen dues sèries de *Moments musicals* –de Franz Schubert i Serguei Rachmàninov–, i la interpretació assenyala precisament la dialèctica implícita a la mesura temporal; l'interstici que s'obre entre nota i nota, i també en el curs de l'escolta *tota,* vinculant intèrpret i oient en un espai-temps sempre diferent. El recurs de la repetició en les composicions schubertianes per a piano, com la metafòrica comprensió en cèl·lules, revela una aprehensió subtil de l'instant, sensible a les variacions que s'apliquen en la intensitat o celeritat de la pulsació. Carles Marigó demostra ser un mestre en la captació de l'especificitat del moment, però sense perdre de vista la concepció global de la partitura. La lleugeresa de la seva digitació, el so rodó que extreu del piano torna eloqüents els silencis en les peces de Schubert, d'un preciosisme que oculta la desesperació que experimentà durant els últims anys de vida. Molt més evident és la gamma d'emocions de la sèrie de Rachmàninov, que al seu torn requereix d'un major desplegament tècnic, satisfet amb fermesa per Marigó. L'extrema consciència dels *tempi* dona a entendre que el control, el mestratge, no és només una qüestió de perícia interpretativa. Una sensibilitat especial refulgeix en aquest enregistrament. **Jacobo Zabalo**

+ UNA OCASIÓ FANTÀSTICA PER DESCOBRIR UN TALENT JOVE, QUE OFEREIX VERSIONS EQUILIBRADES I ESPONTÀNIES DELS *MOMENTS* DE SCHUBERT I RACHMÀNINOV.

MAY ZIRCUS

"UN BRAHMS DOTAT D'UNA ENORME CÀRREGA EMOCIONAL"

CAMBRA

BAGARÍA-COLOMÉ

Brahms

Enrique Bagaría piano; Josep Colomé, violí. Obres: *Sonates per a violí i piano, op. 78, 100, 108*. *Solé Recordings, 2017.*

Desè volum de la discogràfica Solé Recordings, amb dos artistes de reconeguda vàlua com són el pianista barceloní Enrique Bagaría i el violinista sabadellenc Josep Colomé. Amb un violí Nicolas François Vuillaume del 1861 i arquet Louis Bazin, la música emotiva i tan intensa d'aquestes tres *Sonates* de Brahms assoleix en la versió de Colomé una sonoritat punyent i alhora poètica, reflex de l'estètica més aprofundida del compositor alemany. Colomé i Bagaría toquen junts des del 2005 i aquesta entesa és imprescindible per assolir la intensitat que demana la música de Brahms. La comunió interpretativa que assoleixen en la fascinant recreació de la *Sonata núm. 3* esdevé exemple de la intensitat musical que traspua una versió apassionada i d'enorme càrrega emocional. Si en les dues *Sonates* en tonalitat major la claredat melòdica i un diàleg instrumental precís emanen de la versió, en la *Sonata en Re menor* la interacció entre els músics és absoluta per cercar un Brahms a moments proper a una sonoritat simfònica i d'altres al d'un color propi dels més delicats *intermezzi.* Un Brahms dotat d'una enorme càrrega emocional, coronat amb l'"Scherzo" de la *Sonata op. pòstum*. **Lluís Trullén**

+ ASSABOREIX UNA VERSIÓ D'AQUESTES INOBLIDABLES SONATES INTERPRETADES AMB APASSIONAMENT, POESIA I LIRISME. MÚSICA DE CAMBRA EN MAJÚSCULES!

VIOLÍ

ISABEL VILLANUEVA

Bohèmes

Isabel Villanueva, viola. François Dumont, piano. Obres de Liszt, Granados, Han, Martinů i Enescu. *IMM Stage, 2017.*

Una intèrpret excel·lent, que a la imatge de portada dona l'esquena només parcialment –tot mostrant de manera frontal l'instrument, la viola que empunya amb fermesa– es descobreix sense embuts en el curs de les peces que compila aquesta gravació. Isabel Villanueva signa al seu disc *Bohèmes* una sèrie de versions de gran intensitat, en les quals evidencia un domini tècnic inapel·lable. L'especificitat tímbrica del seu instrument es reivindica alhora a través de la seva personalitat, tot fomentant una expressivitat molt notable. El so sembla tenir cos o volum propi ja a la peça de Liszt amb què s'obre la gravació. Aquesta *Romance oubliée* aporta el tret comú a totes les peces, permet contextualitzar-les a través de la tensió entre un món d'ahir, que s'enyora, i una nova forma de compondre, obrint-se a les sonoritats que progressivament trobem a la transcripció per a viola de la sonata d'Enric Granados, la peça de Reynaldo Hahn o la composició de Bohuslav Martinů. La complicitat de François Dumont, al piano, és indispensable. Les possibilitats que ofereix l'instrument de Villanueva van molt més enllà del paper al qual de vegades es relega, com a instrument intermedi entre dues cordes, més i menys greu. Posseeix una veu pròpia, i és d'una versatilitat genuïna, la rellevància de la qual va entendre ni més ni menys que Wolfgang A. Mozart. S'ha explicat que no dubtava a escollir la viola quan interpretava, amb amics, els seus *Quartets*. A més de diverses peces en duet, junt amb el violí –en què el tractament *inter pares* la retorna al seu lloc merescut– Mozart va dedicar a la viola una obra de dimensions orquestrals, com és la poderosa i idiosincràtica *Simfonia concertant*. **Jacobo Zabalo**

+ PER GAUDIR D'UN INSTRUMENT QUE POQUES VEGADES TÉ EL ROL PROTAGONISTA, I QUE EN MANS D'ISABEL VILLANUEVA SONA INTENS I VERSÀTIL.

MARIE STAGGAT

"TEMES EN QUÈ EL LLIURE JOC DE CREACIÓ I RECREACIÓ ES PRACTICA A TRAVÉS DE RITMES ATRACTIUS"

PIANO

FRANCESCO TRISTANO

Circle songs

Peces per a piano de Francesco Tristano. *Sony, 2017.*

A ningú ha de sorprendre que Francesco Tristano es llanci, amb el suport d'una discogràfica de primer nivell, a l'enregistrament d'obres que no només protagonitza com a intèrpret, sinó que deriven de la seva capacitat creativa. Les vastes inquietuds d'aquest pianista l'han portat a tocar peces clàssiques, altament intricades –partitures per a teclat de Johann Sebastian Bach o Dietrich Buxtehude–, així com a fer-se amb altres músics no menys oberts de ment. És el cas de la carismàtica Alice Sara Ott, amb qui va publicar un reeixit disc amb obres per a dos pianos, o de certs "fars" de la música electrònica, com Carl Craig (que al seu torn havia realitzat una versió lliure de Módest Mussorgski i Maurice Ravel, juntament amb Moritz von Oswald). Tot i que els recursos són òbviament molt diferents en l'ocasió que ens concerneix –un piano, com a molt piano "preparat" en algun fragment, i la col·laboració de Chilly Gonzales–, les *Circle songs* de Tristano estan fetes d'unes poques notes sàviament aplegades, que es repeteixen i varien. Són temes en què el lliure joc de creació i recreació es practica a través de ritmes atractius, i puntuals reminiscències a la música de ball. En un altre sentit, aquests exercicis poden recordar les *Kinderszenen* de Robert Schumann per la seriositat i senzillesa creadora, inclús si no pretenen descriure escenes; si de cas, evocar la captivadora activitat dels infants. S'aprecia el moviment de la creativitat a través de línies melòdiques d'aparent ingenuïtat, que se sobreposen en contrapunt o evolucionen sota la forma de diàlegs amables. **Jacobo Zabalo**

+ NO TE'L PERDIS SI T'AGRADA LA MÚSICA SENSE ETIQUETES, EN QUÈ S'APRECIA UNA CREATIVITAT MOLT PERSONAL, AQUÍ IMPLICADA EN LA DECLAMACIÓ D'HIMNES CIRCULARS.

CLÀSSICA

BENJAMIN APPL

Heimat

Benjamin Appl, barítion. James Baillieu, piano. Obres de: Schubert, Reger, Wolf, Brahms, Schreker, R. Strauss, A. Strauss, Poulenc, Britten, Williams, Bishop, Warlock, Ireland, Grieg. *Sony Classical, 2017.*

Benjamin Appl pertany a una nova generació de cantants de sòlida formació vocal que, a banda de veu, mostren una imatge moderna, propera i atractiva. Als seus 35 anys està en plena expansió, gràcies als seus bon gust i bona presència, tant vocal com física. I és que, més enllà de planta atlètica, el que enamora d'Appl és la seva delicadesa i la seva veu franca, no excessivament ampla, amb aguts clars i rodonesa exquisida.

Això resulta evident en aquest CD de debut en què Appl (o Sony) juga a combinar carrera professional i vida privada. No pas de manera indiscreta, sinó per la tria d'un repertori que configura un viatge personal que el cantant no s'està pas d'amagar. El CD es titula *Heimat,* un concepte alemany la traducció del qual per "pàtria" o per "casa" queda curta. I és aquí on s'estableix la vinculació entre carrera i vida, ja que els variats *lieder* seleccionats per Appl plantegen un passeig per la seva biografia, articulats al voltant de l'escalf i l'enyor de la llar i de tot allò que se'n deriva. I l'experiment resulta, perquè la selecció funciona com un reeixit cicle liederístic postmodern que transita emocionalment per diversos paisatges i emocions.

James Baillieu és qui s'encarrega d'acompanyar-lo al piano, amb una enorme plasticitat i amb una finor sonora d'aquelles que fan venir salivera. La selecció de *lieder* és fantàstica, i Appl es passeja amb confiança pel repertori alemany (pàtria de naixement) i per la cançó anglesa (pàtria d'estudi). Només sobta que, com a transició entre un món i l'altre, hi trobem un *Hyde Park* de Poulenc que –per més biogràfic que sigui– sona lleument extemporani. Deixeble de Fischer-Dieskau, és una veu que cal tenir molt en compte. **Josep Barcons**

+ IDEAL PER A NOSTÀLGICS I AMANTS DE LA MÚSICA ROMÀNTICA CREADA PER SER ESCOLTADA EN LA INTIMITAT.

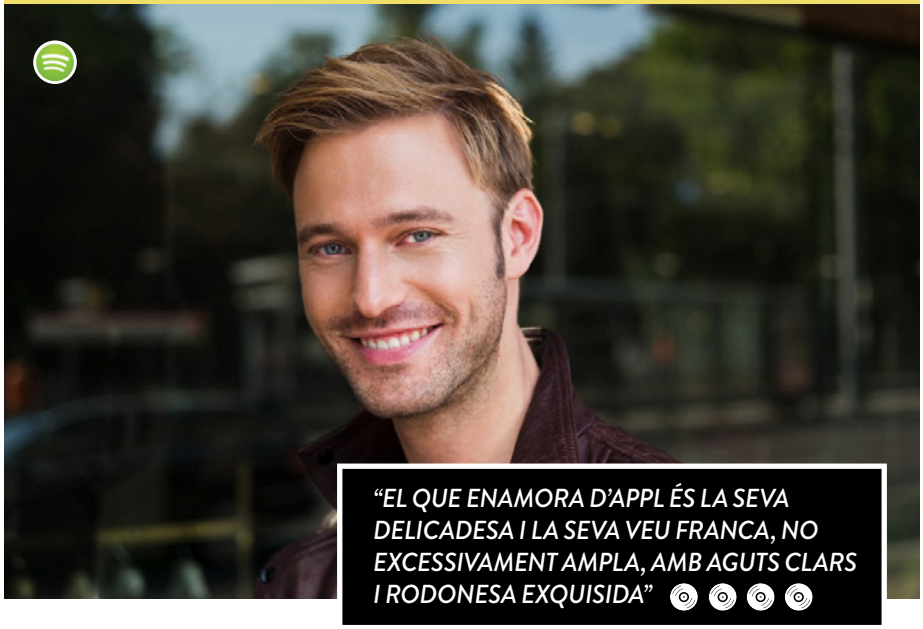

"EL QUE ENAMORA D'APPL ÉS LA SEVA DELICADESA I LA SEVA VEU FRANCA, NO EXCESSIVAMENT AMPLA, AMB AGUTS CLARS I RODONESA EXQUISIDA"

LARS BORGES – SONY

CONTEMPORÀNIA

LUIS DE PABLO

Un diálogo cordial

Camilo Irizo. Ensemble Taller Sonoro. Obres de Luis de Pablo. *Columna Música, 2017.*

El clarinetista Camilo Irizo pren la iniciativa de retre un merescut reconeixement al compositor Luis de Pablo, un dels pioners de la música contemporània a Espanya. I ho fa mitjançant el seu clarinet, un dels instruments per als quals més ha escrit De Pablo, enregistrant un seguit d'obres seves que van des de finals dels anys setanta fins al 2014. Totes aquestes peces estan tallades per un patró comú que dona sentit al títol del volum, *Un diálogo cordial:* des d'un concepte general melòdic, diferents plans es presten a diàlegs amb característiques diverses, però sempre dins d'un ambient tímbric i dinàmic relaxat. Diàlegs que es produeixen des d'una mateixa veu, com a *Oculto* (1978), on timbre i tessitura marquen les diferències, *Solo-Kunst* (2000), obra d'homenatge a J. S. Bach que explora les subtileses d'aquests paràmetres, o *Bok* (2007), en la qual els dos elements melòdics contrasten en caràcter i conviuen en l'espai. Irizo mostra habilitat i un registre de matisos molt detallat per elaborar aquestes idees, que transmet amb precisió i subtilesa i un so sempre càlid. En la conversa entre dos instrumentistes, travessant els camps del contrapunt, l'homofonia i la melodia acompanyada, des del divertiment d'*Un diálogo cordial* (2010), una forma de cànon on els dos clarinetistes juguen amb línies melòdiques de forta identitat temàtica, fins a *JH* (1984) o *Un día tan solo,* en què clarinet i violoncel i clarinet i flauta respectivament estableixen relacions tímbriques profundes, tot convertint els seus sons individuals en un tercer que n'és la suma. I en el format de cambra, on el traç rítmic individual s'encaixa a la perfecció en el del conjunt Ensemble Taller Sonoro.

Miquel Gené

+ PER DESCOBRIR UN COMPOSITOR DE REFERÈNCIA I ELIMINAR PREJUDICIS SOBRE LA MÚSICA CONTEMPORÀNIA.

CAMBRA

QUATUOR POUR LA FIN DU TEMPS

Olivier Messiaen

M. Fröst, L. Débargue, J. Jansen i Torleif Thedéen. *Sony, 2017.*

Una peça concebuda en circumstàncies excepcionalment dures es converteix en cant metafísic, obre una forma de comprendre el món des de la interpretació musical, inspirada per l'Apocalipsi de Joan. El quartet que tematitza la "fi dels temps" va ser creat i estrenat durant la reclusió d'Olivier Messiaen en camps de concentració. No només el títol posseeix reminiscències bíbliques, els moviments subsegüents es troben inspirats per passatges del text sagrat. Tot això no implica una mera descripció des de la sinestèsia, ja que el so delinea una realitat que no és pròpiament física. S'assisteix a una atrevida reformulació de l'escriptura musical, que busca significar des de la màxima llibertat. La mística d'aquesta proposta musical no deixa indiferent; aquells que la interpreten hi queden units mitjançant llaços que Martin Fröst, el clarinetista, explicita al seu text de presentació. Un text que la música sembla espiritualitzar transcendint l'existència temporal. Al costat del clarinet, que declama amb contundència o subtilesa esfereïdores, els intèrprets que l'acompanyen ofereixen un rendiment no menys excel·lent. És el cas de la reconeguda violinista Janine Jansen, i d'un còmplice, amic de tots dos des que van interpretar aquesta mateixa peça en la seva joventut, el violoncel·lista Torleif Thedéen. La clarividència que es mostra en aquest enregistrament confirma la idoneïtat de la trobada mútua, al voltant d'una partitura exigent i summament expressiva, que porta al límit, i de fet transcendeix, les expectatives de l'oient.

Jacobo Zabalo

+ RECOMANAT PER ALS AMANTS DE LA MÚSICA DEL SEGLE XX, PERÒ TAMBÉ PER A TOTS AQUELLS QUE CONSIDEREN MASSA CRÍPTIC EL LLENGUATGE DE LA MÚSICA CONTEMPORÀNIA.

LA FLEXIBILITAT EN LA DECLAMACIÓ DELS INSTRUMENTS I EL SEU AMPLI ESPECTRE DE SONORITATS OBREN UNA FINESTRA AL PASSAT

CONTEMPORÀNIA

BARCELONA CLARINET PLAYERS

Czernowitzer Skizzen

Alexander Kukelka. Barcelona Clarinet Players. *Orpheus Classical, 2017*

La segona gravació dels Barcelona Clarinet Players, conjunt format per quatre clarinetistes de qualitat incontestable, és un treball seriós, que ofereix una gamma de sonoritats i ritmes summament fascinant. L'*ensemble* interpreta música d'Alexander Kukelka, concretament els seus *Czernowitzer Skizzen,* del 2004. Es tracta de dotze esquetxos o esbossos, amb els quals es submergeix en la música tradicional hebrea gestada en un gresol de cultures, com ho va ser Czernowitz, actualment denominada Txernivtsí, a Ucraïna. Una localitat anomenada "la petita Viena" al començament del segle XX que està a prop d'Alemanya, Hongria, Polònia, Rússia i Romania. El compositor, austríac, treu a la llum la confluència de tradicions i gèneres (marxes, valsos, etc.), tot evocant atmosferes que recorden nostàlgicament aquell "món d'ahir" al qual es va referir Stefan Zweig. La flexibilitat en la declamació dels instruments i el seu ampli espectre de sonoritats, desplegades en savi contrapunt pels músics catalans, obren una finestra al passat i fan presents al seu torn algunes de les músiques que recuperadors del folklore com Brahms o Bartók van tenir presents, i que podem entreveure en les calidoscòpiques simfonies de Mahler. Es tracta aquí d'un exercici creatiu, no una mera recomposició, reeixit en la mesura que suscita una vivència d'aquella altra realitat: realitat remota, mai viscuda, però musicalment realitzada. **Jacobo Zabalo**

+ UNA OPORTUNITAT PER A AQUELLS AMANTS DE LA MÚSICA I L'ART DEL *MÓN D'AHIR* SUGGERIT PER STEFAN ZWEIG.

"LA INTERPRETACIÓ DESTACA PER UN APASSIONAMENT EN QUÈ VIRTUOSISME I POESIA VAN AGAFATS DE LA MÀ PER PROPORCIONAR-NOS UNA VERSIÓ CARREGADA D'INTENSITAT"

PIANO

IGNASI CAMBRA

Live in Barcelona

Obres de Grieg *(Suite Holberg, op. 40)* i Rachmàninov: *Preludis* (selecció). *Solé Recordings, 2016.*

Tenim l'oportunitat d'escoltar la primera gravació discogràfica del pianista Ignasi Cambra, un volum enregistrat al Palau de la Música Catalana durant un recital que suposava el seu retorn a Barcelona després d'una estada de vuit anys d'estudi als Estats Units. Deixeble, entre d'altres, d'Attenelle, Toradze i Pressler, el talent d'aquest pianista cec ha fascinat per la seva infal·libilitat tècnica, per la seva musicalitat i per un altíssim nivell expressiu, essent considerat per Gergiev com *"algú que pot parlar a través del piano"*. La primera obra que inclou l'enregistrament és la *Suite Holberg* d'Edvard Grieg, una composició que com el propi pianista explica va conèixer mitjançant una audioguia quan de petit visitava amb els seus pares el Museu del Louvre. Anys després en descobriria la versió per a piano i ara ens en transmet una lectura plena de sensibilitat i expressió, tot pouant en la música cortesana del XVIII que Grieg va plasmar en aquesta suite dedicada a l'humanista Ludwig Holberg (1684-1754). Si el refinament destaca en aquesta interpretació, l'aprofundiment dins un romanticisme punyent i de sonoritats inconfusibles acompanya la seva versió de tres *Preludis* de Rachmàninov curosament escollits. Compositor que sempre acompanya les actuacions de Cambra, la interpretació destaca per un apassionament en què virtuosisme i poesia van agafats de la mà per proporcionar-nos una versió carregada d'intensitat. La pròpia tria de tres dels *Preludis* més bells de Rachmàninov –com són els números 10 i 12 de l'opus 32 i el fascinant número 7 de l'opus 23–, denota el bon gust amb què Ignasi Cambra revesteix les seves interpretacions amb uns programes curosament escollits. **Lluís Trullén**

+ PER A QUI VULGUI GAUDIR DEL TALENT D'UN DELS NOSTRES PIANISTES MÉS DESTACATS AL SERVEI DE GRIEG I RACHMÀNINOV.

CAMBRA

QUINTET LA TRUITA

Franz Schubert

Anne-Sophie Mutter, violí. Daniil Trifonov, piano. Hwayoon Lee, viola. Maximilian Hornung, violoncel. Roman Patkoló, contrabaix. Obres de Franz Schubert. *Deutsche Grammophon, 2017.*

El *Quintet en La major, op. 114, "la Truita"* de Franz Schubert és la peça central del disc en què la discogràfica Deutsche Grammophon uneix dues de les seves principals estrelles, la violinista Anne-Sophie Mutter i el pianista Daniil Trifonov. El quintet el completen Hwayoon Lee a la viola, Maximilian Hornung al violoncel i Roman Patkoló al contrabaix. Si bé a l'inici de l'obra Mutter es mostra incontenible i eclipsa els seus companys, el conjunt sembla extreure de la seva energia desbordant el material de treball per construir una interpretació dominada pel contrast d'intensitats. Així passa en el primer moviment, en el qual el diàleg virtuós entre Mutter i Trifonov ens guia de manera exuberant a través d'un joc d'articulació i de pes fins a un món ric en matisos de color i intensitat. El quintet pren, en aquests moments, una dimensió enorme, gairebé orquestral, però sempre sap tornar al so cambrístic, en moviments flexibles amb els quals els seus membres s'uneixen i es separen. Tot i alguns excessos de Mutter, el quintet dona l'espai necessari a cadascun dels membres i mostra un fraseig de conjunt convincent. El disc es complementa amb el *Trio per a piano, violí i violoncel en Mi bemoll major* en un sol moviment, "Nocturn", i dos arranjaments per a violí i piano de cançons de Schubert, *Ständchen* del cicle *Schwanengesang* i el conegudíssim *Ave Maria,* peça que Mutter té al seu repertori habitual de bisos. Amb aquestes tres obres baixem progressivament a un món més íntim, dins del qual descobrim un duo capaç de mostrar-nos la riquesa de l'obra de Schubert i fer-nos-la escoltar com mai abans ho havíem fet. **Miquel Gené**

+ RECOMANAT PER GAUDIR D'UNA *TRUITA* QUE COMBINA LA GRANDILOQÜÈNCIA ORQUESTRAL I LA SUBTILESA CAMBRÍSTICA.

LLIBRE

JAUME RADIGALES

El espectáculo operístico
354 pàgines. Barcelona. *Huygens Editorial, 2017.*

"IDEAL PER A ESPERITS INQUIETS QUE VULGUIN DESCOBRIR PER QUÈ VAL LA PENA ENDINSAR-SE EN L'ÒPERA"

La bibliografia sobre el gènere operístic és nombrosa, però no sempre és fàcil trobar-la en traduccions en llengua castellana i catalana. Menys fàcil encara és trobar-ne edicions fetes des de casa que puguin aportar quelcom d'innovador i interessant al coneixement divulgatiu sobre un gènere mal considerat elitista. El llibre, publicat recentment per Huygens Editorial en la seva col·lecció de llibres sobre música anomenada "La Sonata de Vinteuil", aconsegueix diversos objectius entre els ja apuntats. El seu autor, Jaume Radigales, doctor en història de l'art i professor d'història de l'òpera, estètica i cinema a la Universitat de Barcelona i a la Universitat Ramon Llull, treu l'etiqueta d'art minoritari i exclusiu al gènere operístic i ho raona perquè l'òpera és el cinema dels nostres dies. Dividit en dos grans blocs, fonaments del gènere i història de l'òpera, les principals innovacions de l'edició apareixen en aquest primer apartat. Són essencials i summament interessants les seves aportacions en l'àmbit de la dramatúrgia operística, en posar exemples totalment actualitzats i de vigència als teatres operístics dels nostres dies. També és interessant l'atrevit i necessari apartat sobre crítica operística –tan bescantada actualment– i la pervivència i el futur del gènere gràcies als mitjans de comunicació, les xarxes socials i l'àmbit digital, així com la inserció de l'espectacle operístic en l'àmbit del cinema, un binomi en plena expansió. L'apartat històric queda limitat per la dificultat d'establir fets històrics que són encara contemporanis, i a l'apartat d'òpera espanyola es troba a faltar un esment de l'injustament oblidat Teatre Líric. Amb tot, el llibre no és un nou *Òpera per a dummies* i en cap cas busca desmuntar tòpics per mitjà de la broma, tot i ser un text introductori fluid i amè per a qualsevol melòman que tingui una mínima inquietud a conèixer per què val la pena introduir-se en aquest univers artístic apassionant. **Mercedes Conde Pons**

Palau de la Música Catalana
Abona't a *Pòquer de piano*

El Palau de la Música Catalana proposa quatre cites ineludibles per descobrir quatre formes diferents d'entendre el piano. Apropa't a l'edat d'or d'aquest instrument amb Leonskaja i Sokolov o atreveix-te amb la nova generació encarnada per Levit i Buniatishvili

Abona-t'hi per 100 euros.
Abonaments i entrades individuals a la venda a www.palaumusica.cat

Taquilles del Palau de la Música
Tlf.: 902 442 882
taquilles@palaumusica.cat
www.palaumusica.cat

Elisabeth Leonskaja
Les tres darreres *Sonates* de Beethoven
DILLUNS, 05.02.18

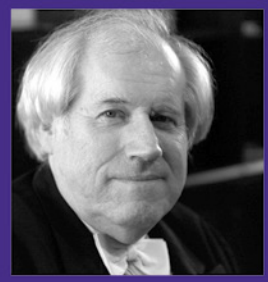

Grigory Sokolov
DIMECRES, 28.02.18

Igor Levit
Clar de Lluna i *Diabelli* de Beethoven
DIMECRES, 02.05.18

Khatia Buniatishvili
Suite *El trencanous* de Txaikovski
DILLUNS, 25.06.18

FONS MUSICALS DE CATALUNYA (8)

FONS LLUÍS VIADA (MATV)

Text **Neus Cabot i Sagrera** · Fotografies **IFMuC**

El Fons Lluís Viada es conserva al Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró i està integrat, majoritàriament, pel repertori escrit i interpretat per aquest compositor entre els anys 1885 i 1927, època en què regí el magisteri de l'orgue de l'Església Parroquial de Santa Maria de Mataró. El fons conté 163 composicions (131 "manuscrits d'autor", 27 "manuscrits anònims" i 5 "impresos") i es conserva en 6 capses d'arxivador. Lluís Viada i Castellà (1849-1934) pertanyia a una família d'antics menestrals i pescadors de Mataró. Degué començar la seva formació a l'escolania de Santa Maria durant els primer anys en què Manuel Blanch en regia el magisteri; passà després a l'Escola Municipal de Música de Mataró, que dirigia Jaume Isern (1798-1880), organista de la parroquial. Viada completà els estudis d'harmonia, piano i orgue amb Isern. El 1862 Viada començà a actuar de coadjutor a mesura que minvaven les facultats d'Isern. L'agreujament de l'estat de salut d'Isern va fer que, a partir del 1877, Viada assumís de forma interina el magisteri de l'orgue de Santa Maria. Tanmateix, qui succeí Isern el 1880 fou el prevere vigatà Salvador Puigsech, professor de música del Col·legi Valldemia, el qual es feu càrrec del magisteri entre el 1880 i el 1884, any en què deixà la plaça de Mataró per ocupar la d'Igualada. Malgrat la titularitat del magisteri conferit a Puigsech, Viada seguí fent sonar l'orgue de Mataró durant les celebracions de més solemnitat. La condició laica de Viada –casat i amb quatre fills– li impedí de prendre'n possessió en aquell moment, atès que l'Ajuntament, patró del magisteri, exigia que el seu titular fos prevere o que es trobés en disposició de rebre els ordes sagrats; això no obstant, el 1885, després de la marxa de Puigsech, el Consistori va optar per concedir-li la plaça d'organista, càrrec que va poder exercir fins al 1927. Viada havia opositat el 1883 al magisteri de capella, vacant pel decés de Manuel Blanch, però el tribunal el concedí a Francesc Mas, mestre de cant del Seminari Conciliar de Barcelona, antic escolà de Santa Maria de Mataró, on exercí de cabiscol i substitut del mestre Blanch durant les seves absències. Tot i que rebé ofertes de places importants i força més remunerades, Viada preferí romandre a la cadireta de l'orgue mataroní. La seva vida transcorregué tocant a totes les funcions religioses de Mataró i donant classes de piano a diverses cases de la ciutat. El virtuosisme i la seva faceta d'improvisador eren ben reconeguts en el seu entorn. Pocs dies després del seu traspàs, el «Diari de Mataró» feia esment de les *"improvitzacions genials i fragments de música simfònica de Beethoven, Mendelsson, Schuman, que ell arranjava instantàniament per orgue"*. Viada també va formar part de diversos conjunts de música de cambra, sent potser el més notable el que formà amb Gaspar Gual, Enric Constans i Teodor Solà. En el seu fons predominen els gèneres propis del repertori eclesiàstic de finals del segle XIX, per a diversos formats vocals, amb acompanyament d'harmònium, orgue o piano –com els seus *Requiems* del 1888 i el 1892–, i diverses obres de música de saló, algunes de les quals van ser editades per Iberia Musical i Manuel Tarafa. L'edició impresa del catàleg MatV va veure la llum l'abril del 2010 conjuntament amb el Fons de la Capella de Música de Santa Maria de Mataró (MatC) i el Fons Joan Fargas (MatF)[1]. ⊧ *https://ifmuc.uab.cat/collection/MatV*

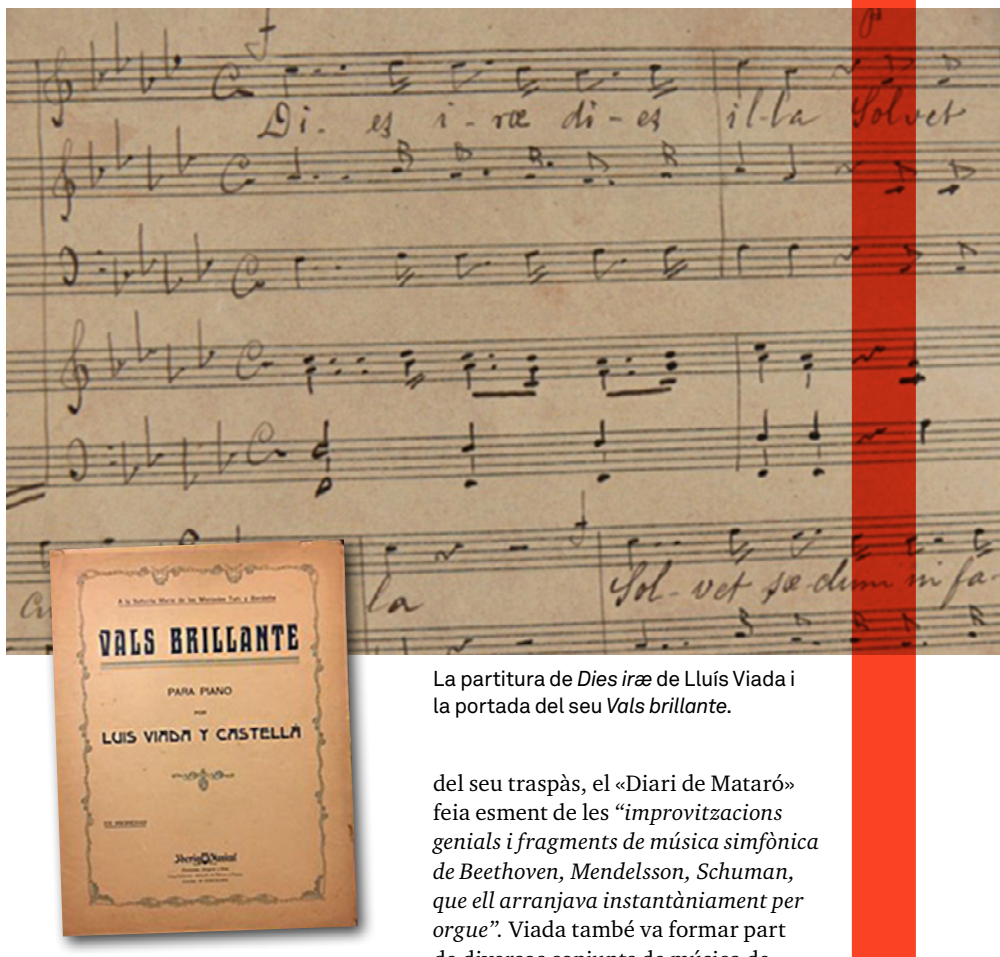

La partitura de *Dies iræ* de Lluís Viada i la portada del seu *Vals brillante*.

[1] Gregori i Cifré, Josep Maria – CABOT I SAGRERA, Neus. *Inventaris del fons musicals de Catalunya. Volum 4: Fons del Museu-Arxiu de Santa Maria de Mataró*. Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació; [Bellaterra]: Universitat Autònoma de Barcelona, 2010.- Arxius i documents. Eines de recerca, núm. 7.

MÚSICA ENCREUADA

Horitzontals

1. El violinista del *Trinat del diable.* Així adoraven el president Els Joglars. | **2.** Tocaríeu acords per posar-vos d'acord. | **3.** Nen prodigi vienès. Nin-non consonàntic. Corneta, Contrabaix o Cornamusa. | **4.** Prendran brous desordenats. Abans anava dins un sobre lacrat, ara si en reps una és una factura (del revés). | **5.** La de l'alegria es canta al final de la *Novena* de Beethoven. Josep, gran tenor català, que baixa per l'11 vertical. | **6.** Dues de Rimski i de Kórsakov. En porta a banda i banda del cinturó el xèrif de *La fanciulla del West* de Puccini. | **7.** Una batuta. Albinoni o Amati. Ruc escuat. Podrien ser fils, vils o de Sils. | **8.** Acostuma a empastifar la cara del pallasso amb música sincronitzada. A vegades al director li pot sortir volant. | **9.** La recordava Víctor Jara amb el carrer mullat corrent cap a la fàbrica on treballava Manuel. Muti (Riccardo) vocàlic. | **10.** En Dario ha quedat una mica despentinat. País on Barenboim va interpretar una peça de Wagner i es va muntar un escàndol (baixa per l'11 vertical). | **11.** Guitarra, flauta o orquestra que sona amb les freqüències correctes. Si en menja el tenor, l'alè li canta més que la veu.

Verticals

1. Interpretació d'un grup de membranòfons, o tempesta forta i curta amb pluja, vent i tronada. | **2.** Grups de notes que sonen alhora. Notorietat pública a la qual aspiren molts músics (cap amunt). | **3.** Miklos, compositor hongarès que va triomfar a Hollywood (amb *Ben Hur,* per exemple). Un dels primers ordinadors amb programari musical, malgrat que es dedicaven especialment als videojocs. | **4.** Per on ha de passar el botó. Pergolessi o Penderecki. Novena hora del cant gregorià (cap amunt). | **5.** La gran editorial operística italiana (Rossini, Donizetti, Bellini, Verdi, Puccini...) fent la vertical. Unitat de mesura temporal corresponent a 24 hores. | **6.** Abans de King Cole. El que fa la madrastra amb la protaginsta a *La Cenerentola* de Rossini (cap amunt). Donizetti o Dallapiccola. | **7.** Limiten el compositor Iradier. La música n'és un. Albéniz o Adams. En Vidal vocàlic. | **8.** Introducció (en llatí) com ara la del *Requiem* de Mozart. | **9.** Unió Europea. Tornarà a lluir. | **10.** Ciutat on va néixer el director Marcel Mihalovici. 440 cap amunt. **11.** Pont de violí cap amunt. De l'òpera de Wagner n'hem dit *El capvespre dels déus,* però podíem haver-ne dit així. La princesa galàctica amb música de John Williams (cap amunt).

Núm. 361

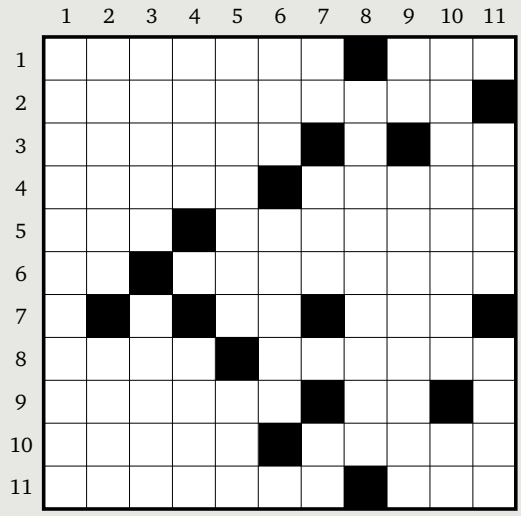

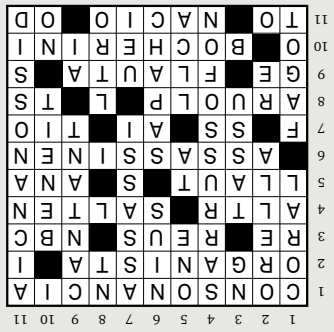

Solucions Núm.360

per Eduard V. Patsi

1	8	9	1	19
1	9	4	6	20
0	0	3	0	3
0	0	3	6	9
2	17	19	13	19

Solucions Batutem! Núm. 1

John Adams a Barcelona

El Palau de la Música Catalana organitza un cap de setmana per revisar una part del catàleg de John Adams. El compositor americà és un dels noms més populars i imprescindibles per entendre la música clàssica d'avui.

Orfeó Català, Cor de Cambra del Palau & Cor Jove de l'Orfeó Català
Short ride in a fast machine, Absoltute Jest i *Harmonium* d'Adams
DISSABTE, 26.05.18

Attaca Quartet
John's book of alleged dances, String Quartet núm. 1 i *núm. 2* d'Adams
DIUMENGE, 27.05.18

Taquilles del Palau de la Música
Tlf.: 902 442 882
taquilles@palaumusica.cat
www.palaumusica.cat

CATALUNYA MÚSICA

TRANSMISSIONS EN DIRECTE

FEBRER

Divendres 2 de febrer
De les 20.05 a les 22.00 h (en directe)
Herkulessaal de Munic

TEMPORADA DE L'ORQUESTRA SIMFÒNICA DE LA RÀDIO DE BAVIERA, 2017-18
Jörg Widmann: *Trauermarsch, per a piano i orquestra*. Franz Schubert: *Simfonia núm. 9, en Do, D. 944, "la Gran"*. Yefim Bronfman, piano. Orquestra Simfònica de la Ràdio de Baviera.
Dir.: Mariss Jansons. (90m)

Diumenge 4 de febrer
De les 11.00 a les 13.00 h (en directe)
Auditori de Barcelona

TEMPORADA DE L'OBC, 2017-18
Anders Hillborg: *Concert per a clarinet i orquestra*. Göaran Fröst: *Danses Klezmer núm. 1 i 2*. Edward Elgar: *Simfonia núm. 1, en La b, op. 55*. Martin Fröst, clarinet. Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya.
Dir.: James Feddeck. (90m)

Diumenge 11 de febrer
De les 11.00 a les 13.00 h (en directe)
Auditori de Barcelona

TEMPORADA DE L'OBC, 2017-18
Ferran Cruixent: obra encàrrec de la Fundación SGAE i l'AEOS. Wolfgang Amadeus Mozart: *Concert per a dos pianos i orquestra en Mi b, KV 365*. Johannes Brahms: *Simfonia núm. 1, en Do m, op. 68*. Maria João Pires, piano. Ignasi Cambra, piano. Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya.
Dir.: Kazushi Ono. (90m)

Dissabte 17 de febrer
De les 17.30 a les 23.15 h (en directe)
Òpera Metropolitana del Lincoln Center de Nova York

TEMPORADA DEL MET, 2017-18
Richard Wagner: *Parsifal*, òpera en tres actes, WWV 111. Evelyn Herlitzius, Klaus Florian Vogt, Peter Mattei, Ievgueni Nikitin, René Pape i Alfred Walker, entre d'altres. Cor i Orquestra de l'Òpera Metropolitana de Nova York.
Dir.: Yannick Nézet-Séguin. (254m)

Diumenge 18 de febrer
De les 11.00 a les 13.00 h (en directe)
Auditori de Barcelona

TEMPORADA DE L'OBC, 2017-18
Centenari Bernstein. Arnau Tordera: *Et toca a tu* (obra d'encàrrec). Aaron Copland: *El Salón México*. Max Bruch: *Concert per a violí i orquestra núm. 1, en Sol m, op. 26*. Leonard Bernstein: *Simfonia núm. 3, "Kaddish"*. Nikolaj Znaider, violí. Ilona Krzywicka, soprano. Andrew Tarbet, narrador. Cor Lieder Càmera. Cor Madrigal. Cor Infantil Amics de la Unió. Big Band de l'Institut Guillem Catà i Coral Escodines. Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya.
Dir.: Kazushi Ono. (90m)

Dilluns 19 de febrer
De les 20.00 a les 23.00 h (en directe)
Gran Teatre del Liceu

TEMPORADA DEL GRAN TEATRE DEL LICEU, 2017-18
Charles Gounod: *Roméo et Juliette*, òpera en cinc actes. Katerina Tretyakova, Tara Erraught, Susanne Resmark, **Saimir Pirgu**, David Alegret, Beñat Egiarte, Gabriel Bermúdez, Isaac Galán, Germán Olvera, Ruben Amoretti, Nicola Ulivieri i Stefano Palatchi. Orquestra Simfònica i Cor del Gran Teatre del Liceu.
Dir.: Josep Pons. (150m)

Dijous 22 de febrer
De les 20.05 a les 22.00 h (en directe)
Gewandhaus de Leipzig

EURORADIO PREMIUM CONCERTS SERIES.
TEMPORADA DE L'ORQUESTRA DE LA GEWANDHAUS DE LEIPZIG, 2017-18
Steffen Schleiermacher: obra d'encàrrec. Alban Berg: *Concert per a violí i orquestra, "a la Memòria d'un Àngel"*. Felix Mendelssohn: *Simfonia núm. 3, en La m, op. 56, "Escocesa"*. Baiba Skride, violí. Orquestra de la Gewandhaus de Leipzig.
Dir.: Andris Nelsons. (90m)

MARÇ

Dissabte 3 de març
De les 19.00 a les 22.50 h (en directe)
Òpera Metropolitana del Lincoln Center de Nova York

TEMPORADA DEL MET, 2017-18
Giacomo Puccini: *Madama Butterfly*, òpera en tres actes. Ermonela Jaho, Maria Zifchak, Roberto Aronica, Dwayne Croft, Tony Stevenson, Stefan Szkafarowsky, Edyta Kulczak i Hyung Yun, entre d'altres. Cor i Orquestra de l'Òpera Metropolitana de Nova York.
Dir.: Marco Armiliato. (230m)

Diumenge 4 de març
De les 11.00 a les 13.00 h (en directe)
Auditori de Barcelona

TEMPORADA DE L'OBC, 2017-18
Igor Stravinsky: *Cançó fúnebre, op. 5*. Henri Dutilleux: *Concert per a violí i orquestra "l'Arbre des Songes"*. Igor Stravinsky: *Petruixka*, ballet en quatre escenes. Ilya Gringolts, violí. Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya.
Dir.: Hannu Lintu. (90m)

Divendres 9 de març
De les 20.30 a les 00.05 h (en directe)
Teatre-Auditori Sant Cugat

TEMPORADA DELS AMICS DE L'ÒPERA DE SABADELL, 2017-18
Giuseppe Verdi: *Don Carlo*, òpera en quatre actes. Felipe Bou, Albert Casals, Carles Daza, Danil Sayfullin, Juan Carlos Esteve, Maite Alberola, Laura Vila, Laura Obradors, Queralt Aymerich, Alberto Espinosa i Anabel Pérez Real. Cor d'Amics de l'Òpera de Sabadell. Orquestra Simfònica del Vallès.
Dir.: Daniel Gil de Tejada. (185m)

Dissabte 10 de març
De les 19.00 a les 22.50 h (en directe)
Òpera Metropolitana del Lincoln Center de Nova York

TEMPORADA DEL MET, 2017-18
Gioachino Rossini: *Semiramide*, òpera en dos actes. Angela Meade, Elizabeth DeShong, Javier Camarena, Ildar Abdrazakov, Ryan Speedo Green, Sarah Shafer, Kang Wang i Jeremy Galyonúm. Cor i Orquestra de l'Òpera Metropolitana de Nova York.
Dir.: Maurizio Benini. (230m)

Diumenge 11 de març
De les 11.00 a les 13.00 h (en directe)
Auditori de Barcelona

TEMPORADA DE L'OBC, 2017-18
Luigi Cherubini: *Marxa fúnebre*. Ludwig van Beethoven: *Concert per a piano i orquestra núm. 1 en Do, op. 15. Simfonia núm. 2 en Re, op. 36*. Enrique Bagaría, piano. Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya.
Dir.: Víctor Pablo Pérez. (90m)

Diumenge 18 de març
De les 11.00 a les 13.00 h (en directe)
Auditori de Barcelona

TEMPORADA DE L'OBC, 2017-18
Anton Bruckner: *Simfonia núm. 8, en Do m*. Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya.
Dir.: Dennis Russell Davies. (80m)

Dimecres 21 de març
De les 20.00 a les 23.00 h (en directe)
Palau de la Música Catalana

64è CONCURS INTERNACIONAL DE MÚSICA MARIA CANALS DE BARCELONA
"Gran final amb orquestra". Cadascun dels finalistes escollits pels membres del jurat internacional interpretarà un concert del gran repertori simfònic per a piano i orquestra. Jove Orquestra Nacional de Catalunya.
Dir.: Manel Valdivieso. (180m)

Dijous 22 de març
De les 20.00 a les 22.00 h (en directe)
Auditori de Barcelona

CICLE EL SO ORIGINAL. JORDI SAVALL A L'AUDITORI, 2017-18
Johann Sebastian Bach: *Passió segons sant Marc, BWV 247*. Marta Mathéu, soprano. Raffaele Pé, contratenor. David Szigetvári, tenor. Reinoud van Mechelen, tenor. Konstantin Wolff, baix. VEUS-Cor Infantil Amics de la Unió. La Capella Reial de Catalunya. Le Concert des Nations.
Dir.: Jordi Savall. (90m)

Diumenge 25 de març
De les 11.00 a les 13.00 h (en directe)
Auditori de Barcelona

TEMPORADA DE L'OBC, 2017-18
Claude Debussy: *Printemps (Primavera), suite simfònica*. Ludwig van Beethoven: *Concert per a piano i orquestra núm. 5, en Mi b, op. 73, "Emperador"*. Robert Schumann: *Simfonia núm. 1 en Si b, op. 38, "Primavera"*. Saleem Ashkar, piano. Orquestra Simfònica de Barcelona i Nacional de Catalunya.
Dir.: Kazushi Ono. (90m)

Dimarts 27 de març
De les 20.00 a les 22.45 h (en directe)
Gran Teatre del Liceu

TEMPORADA DEL GRAN TEATRE DEL LICEU, 2017-18
Umberto Giordano: *Andrea Chénier, òpera en quatre actes*. Antonello Palombi, Carlos Álvarez, Sondra Radvanovsky, Yulia Mennibaeva, Sandra Ferrández i Anna Tomowa-Sintow, entre d'altres. Orquestra Simfònica i Cor del Gran Teatre del Liceu.
Dir.: Pinchas Steinberg. (135m)

CatMúsica

SUBSCRIU-TE

I GAUDEIX DE LA MILLOR INFORMACIÓ MUSICAL I DE DESCOMPTES EN CONCERTS

REVISTA MUSICAL CATALANA
WWW.REVISTAMUSICAL.CAT

Els abonats als cicles de la Fundació Orfeó Català-Palau de la Música gaudeixen d'un 30 % de descompte en el preu de subscripció a la *Revista Musical Catalana*. D'altra banda, els subscriptors de la *Revista Musical Catalana* tenen dret a un 20 % de descompte en la compra de dues entrades per concert a les taquilles del Palau de la Música Catalana, per als següents cicles de la Fundació Orfeó Català-Palau de la Música de la temporada 2017-18: Palau Grans Veus, Bach, Piano, Cambra, Simfònics, Tardes, Cantates de Bach, Cicle Coral, Cicle Cor de Cambra del Palau, Concert de Sant Esteve, Intèrprets Catalans, Concerts Familiars, El Primer Palau, Orgue al Palau, Estiu al Palau, ECHO Rising Stars i ONCA.

Més informació: www.revistamusical.cat/subscripcions

NARCÍS COMADIRA~ *POETA I PINTOR*

"LA MÚSICA ENS AFINA L'ÀNIMA"

DE L'1 AL 22 DE FEBRER EXPOSICIÓ D'OBRES DE NARCÍS COMADIRA AL FOYER DEL PALAU

L'any en què celebra el seu 75è aniversari, aquest gran poeta, pintor, dramaturg, traductor i assagista és també un melòman que necessita escoltar música cada dia perquè si no ho fa la troba molt a faltar. ¿Com va sorgir el seu amor per la música i què significa per a ell? Així ens ho explica.

TEXT Sílvia Díez

"Per a mi la música significa entrar en un altre món diferent del de la comunicació habitual. Quan escolto una música que m'agrada em sento emportat cap a una altra dimensió. M'endinso en un món fet d'estructura, ritme, sentiment i intel·ligència. Encara que sembli agosarat, diria que és com entrar al món de l'esperit. Quan una música m'agrada soc al món de l'ànima. La música és un llenguatge on s'amaguen diferents idiomes. I, per la meva educació musical occidental, diguem-ho així, alguns no els entenc, com per exemple el de la música japonesa, que no em diu res...", afirma Narcís Comadira, de qui el Palau de la Música exposa part de la seva obra de l'1 al 22 de febrer.

SÍLVIA DÍEZ: **Com va sorgir el seu amor per la música?**

NARCÍS COMADIRA: Imagino que va sorgir a l'àmbit familiar. El meu pare ens cantava cançons populars catalanes i era un fan de Puccini. Molts diumenges a la tarda es posava els *long plays* de la Tebaldi cantant *Madama Butterfly.* Tan bon punt vam saber llegir, la meva mare ens va fer anar als meus germans i a mi a classes de solfeig i piano. Vaig anar-hi fins als catorze anys, que em vaig estimar més anar a dibuix i pintura. Però, si vull ser just, he d'anomenar també la meva primera professora de piano, Teresa Cruz. Va ser ella qui em va fer conèixer Mozart. Em va regalar un llibre que en parlava i tenia petites partitures. Als onze anys, a l'escoltisme, cantàvem algunes cançons serioses, com per exemple *El tell* de Schubert. Antoni Domènech, el cap de secció, tocava el piano i ell em va ajudar a mantenir viva en mi la flama de la música. Al Seminari de Girona, mossèn Francesc Geli em va ensenyar gregorià. Era l'organista de la catedral i li agradava Bach. Ell me'l va fer descobrir. Aquest descobriment va madurar a Montserrat, on vaig ser-hi dels vint als vint-i-tres anys. Allà els pares Gregori Estrada i, sobretot, Cassià Just, organistes esplèndids, em van obrir l'ànima definitivament a la música del geni alemany. Amb Cassià Just, hi parlava sovint de música; ell em va descobrir Messiaen.

SD: **Però no toca cap instrument.**

NC: No, dissortadament no. Bé, quan ningú em sent, faig soroll amb el piano. De fet, el piano és el meu instrument. També el violoncel m'agrada molt. I, és clar, la veu. L'òpera m'agrada molt perquè m'agrada la veu i el teatre. Les que m'agraden més són les dels compositors més bons: Monteverdi, Händel, Mozart, Rossini, Bellini, Donizetti, Verdi, Puccini...

SD: **¿Escolta música cada dia?**

NC: Sí, perquè si no ho faig, la trobo a faltar! Si soc fora, de viatge, quan torno en tinc autèntiques ganes. Això sí, no puc escoltar música quan escric poesia perquè em distreu. Només ho faig quan pinto, si he de fer una feina més aviat mecànica, com omplir un fons o preparar teles.

SD: **¿La música ens fa sentir més vius?**

NC: No, o sí. Depèn. A vegades pot ser narcòtica. En tot cas es tracta d'una vida diferent, o d'un tast d'eternitat, com se sol dir. La funció de la música és la de qualsevol altra obra d'art: fer sentir, fer pensar, afinar l'ànima, comprendre, lloar.

SD: **¿Tria la música que escolta en funció del seu estat d'ànim?**

NC: Suposo que sí. A vegades tinc ganes de Bach, d'altres de Mozart, de Chopin, de Schubert o Brahms... A vegades és l'estat d'ànim que voldria tenir el que em porta a escollir una música i no una altra.

SD: **¿Va a gaires concerts?**

NC: De tant en tant sí que hi vaig. Recordo un *Viatge d'hivern* al Palau cantat per Mark Padmore. Precís, sever i emotiu. I una *Passió segons sant Mateu,* dirigida per Gardiner, en la qual em vaig emocionar profundament. Fa poc també vaig anar a sentir les *Vespres* de Monteverdi, dirigides per Herreweghe. Van suposar una experiència emotiva i mental notable.

SD: **Parli'm de les seves preferències.**

NC: M'agrada el gregorià, Monteverdi i Vivaldi. També Bach, Mozart, Beethoven, Schubert, Brahms, Chopin, R. Strauss, Fauré, Bartók. Alguns dels meus intèrprets preferits són: Göerne, Padmore, Faust, Alard, Horowitz, Rubinstein, Brendel, Sokolov, Schwarzkopf, Fink, el Quartet Casals i Casals, és clar! I pel que fa a peces preferides, tres exemples: El preludi dit "La gota d'aigua" de Chopin, l'"Adagio" del *Concert 23 de piano i orquestra* de Mozart i l'ària "Erbarme dich" de la *Passió segons sant Mateu.* T'hi podria afegir les *Quatre últimes cançons* d'Strauss. I l'"In paradisum" del *Requiem* de Fauré.

SD: **¿Cuidem prou la música?**

NC: Ara la música a Catalunya està infinitament millor que no pas quan jo era jove, cosa que em reconforta. L'educació musical és indispensable per a l'educació global de la persona humana. Però crec que a l'escola es podria fer molt més. Un país on els nens i els joves estudien música, aprenen a llegir-la i a cantar o tocar un instrument, és un país amb futur.

Cat Música
Emociona't
amb Catalunya Música
Nova temporada, nous programes
30 ANYS
amb la col·laboració
Obra Social "la Caixa"

Palau de la Música Catalana

Fes el teu pack entre més de 100 concerts!

Münchner Phil. Orchester, Javier Perianes & Pablo Heras-Casado
Dvořák i Bartók
DILLUNS, 12.02.18

Diana Damrau & Jonas Kaufmann
Cançoner italià de Wolf
DISSABTE, 24.02.18

Sir John Eliot Gardiner & London Symphony Orchestra
Schumann i Berlioz
DIMARTS, 06.03.18

Faust - Queyras - Melnikov
La *Truita* de Schubert
DILLUNS, 19.03.18

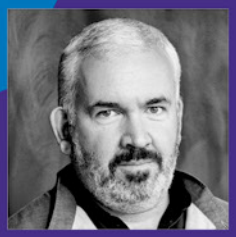

Marc Minkowski & Les Musiciens du Louvre
Passió segons sant Mateu de Bach
DIMECRES, 28.03.18

Zubin Mehta
Setena de Beethoven
i *Quarta* de Txaikovski
DILLUNS, 09.04.18

Juan Diego Flórez
DIMARTS, 17.04.18

Radu Lupu
Schubert
DIJOUS, 10.05.18

William Christie & Les Arts Florissants
La Creació de Haydn
DILLUNS, 14.05.18

Olga Peretyatko
Àries d'òpera i cançons de Mozart, Donizetti i Bellini
DIJOUS, 31.05.18

Descomptes a partir del 10% a www.palaumusica.cat/packs

Taquilles del Palau de la Música
Tlf.: 902 442 882
taquilles@palaumusica.cat
www.palaumusica.cat

Amb la col·laboració de: Ajuntament de Barcelona Institut de Cultura · Generalitat de Catalunya Departament de Cultura · inaem